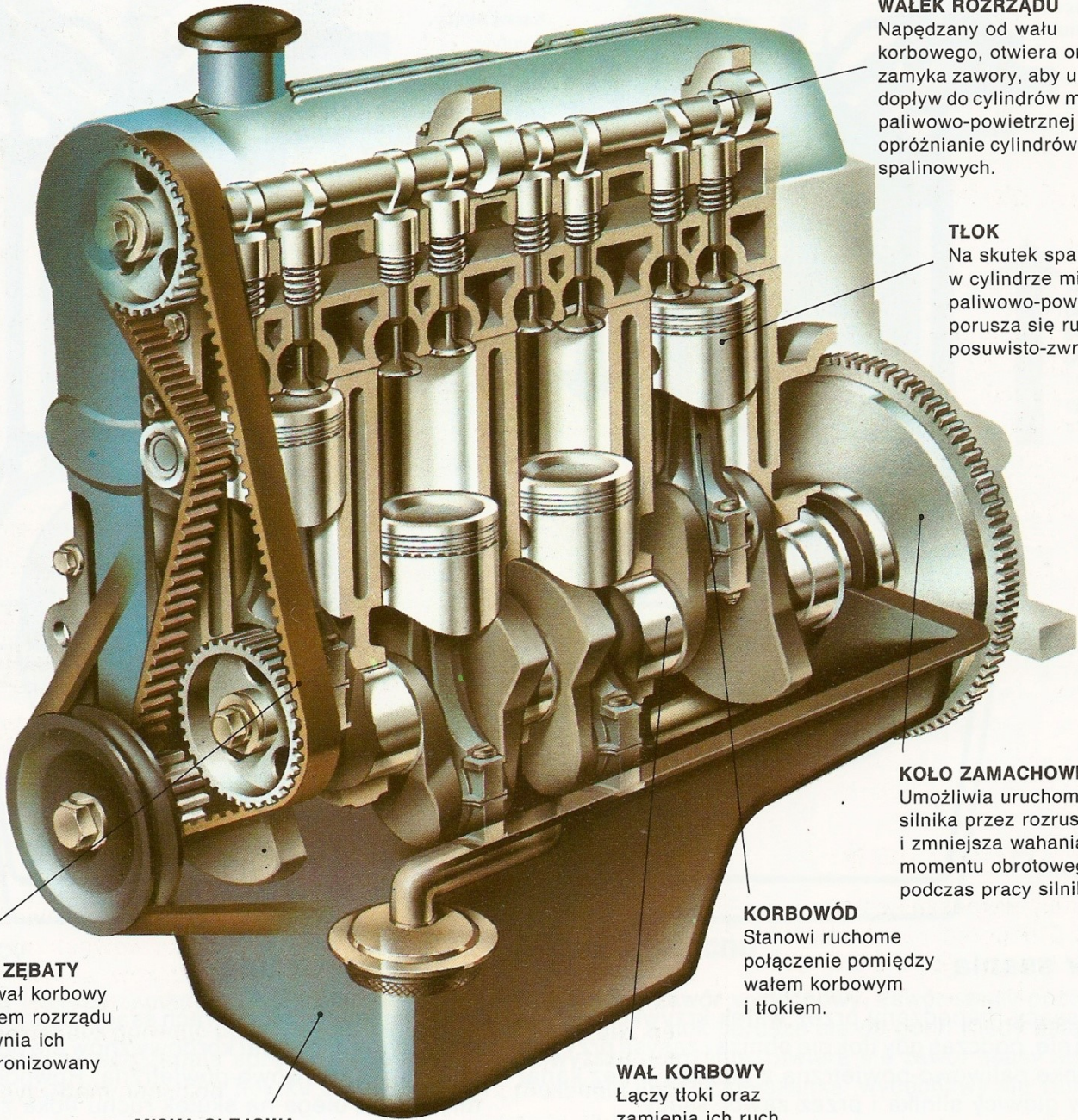

RODZAJE UKŁADÓW ROZRZĄDU

Zadanie układu rozrządu

- a) doprowadzanie świeżego ładunku z układu dolotowego do cylindra
- b) odprowadzanie gazów spalinowych do układu wylotowego

PASEK ZĘBATY
Łączy wał korbowy z wałkiem rozrządu i zapewnia ich zsynchronizowany obrót.

MISKA OLEJOWA
Zawiera olej konieczny do smarowania silnika.

WAŁEK ROZRZĄDU
Napędzany od wału korbowego, otwiera oraz zamyka zawory, aby umożliwić dopływ do cylindrów mieszanki paliwowo-powietrznej oraz opróżnianie cylindrów z gazów spalinowych.

TŁOK
Na skutek spalania w cylindrze mieszanki paliwowo-powietrznej porusza się ruchem posuwisto-zwrotnym.

KOŁO ZAMACHOWE
Umożliwia uruchomienie silnika przez rozrusznik i zmniejsza wahania momentu obrotowego podczas pracy silnika.

KORBOWÓD
Stanowi ruchome połączenie pomiędzy wałem korbowym i tłokiem.

WAŁ KORBOWY
Łączy tłoki oraz zamienia ich ruch posuwisto-zwrotny na ruch obrotowy.

Rodzaje układów rozrządu

a) suwakowy

- *silniki dwusuwowe*

b) zaworowy

- *silniki czterosuwowe*
- dolnozaworowy
- górnozaworowy
- mieszany

Budowa układu rozrządu

- a) zawory i gniazda zaworów
- b) napęd zaworów
- c) napęd wałka rozrządu

Zalety rozrządu górnozaworowego

a) zwarte komory spalania

- duże stopnie sprężania

b) małe opory przepływu gazów

- większy współczynnik napełnienia cylindra

c) prostszy odlew kadłuba

- można stosować tuleje mokre

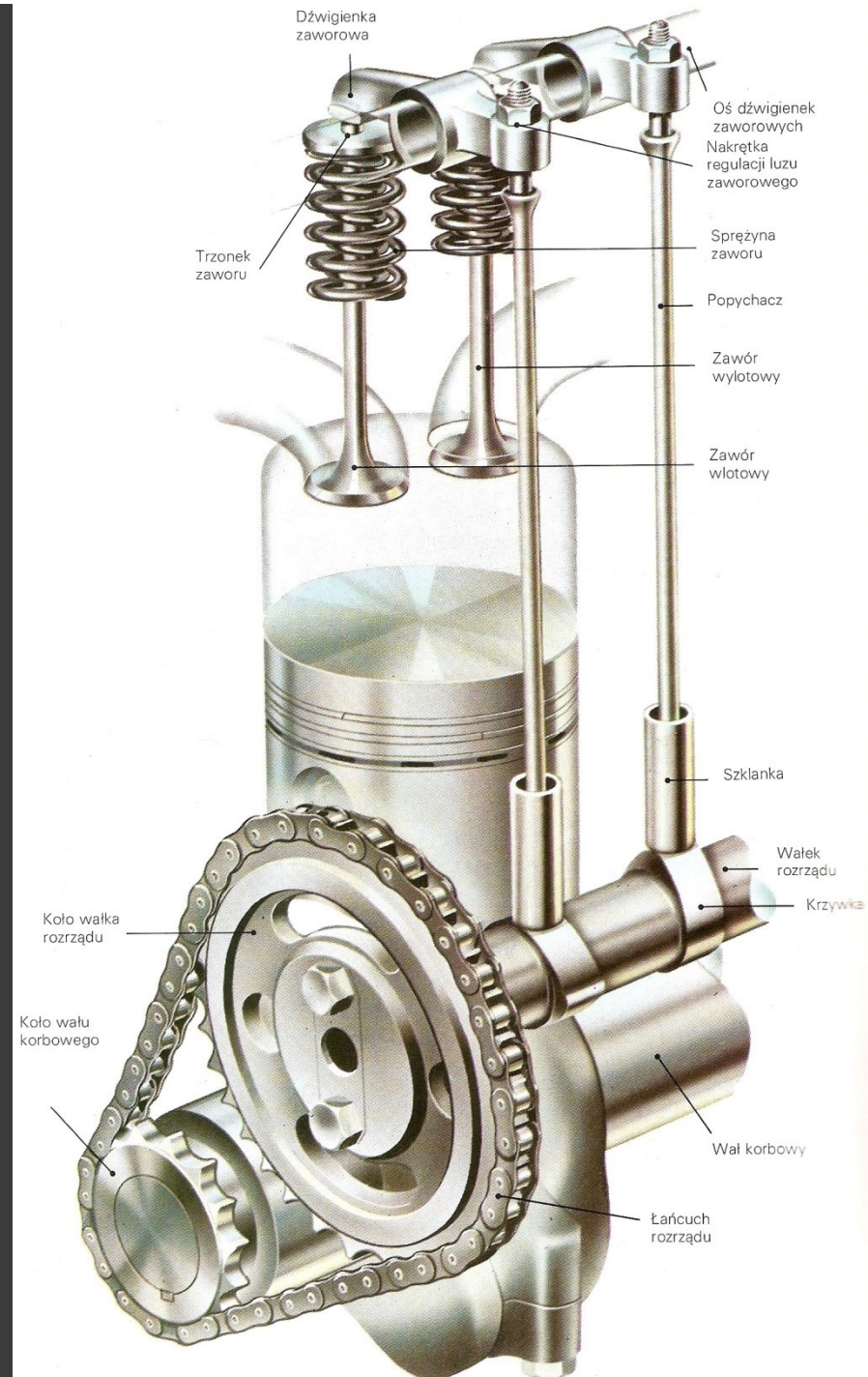
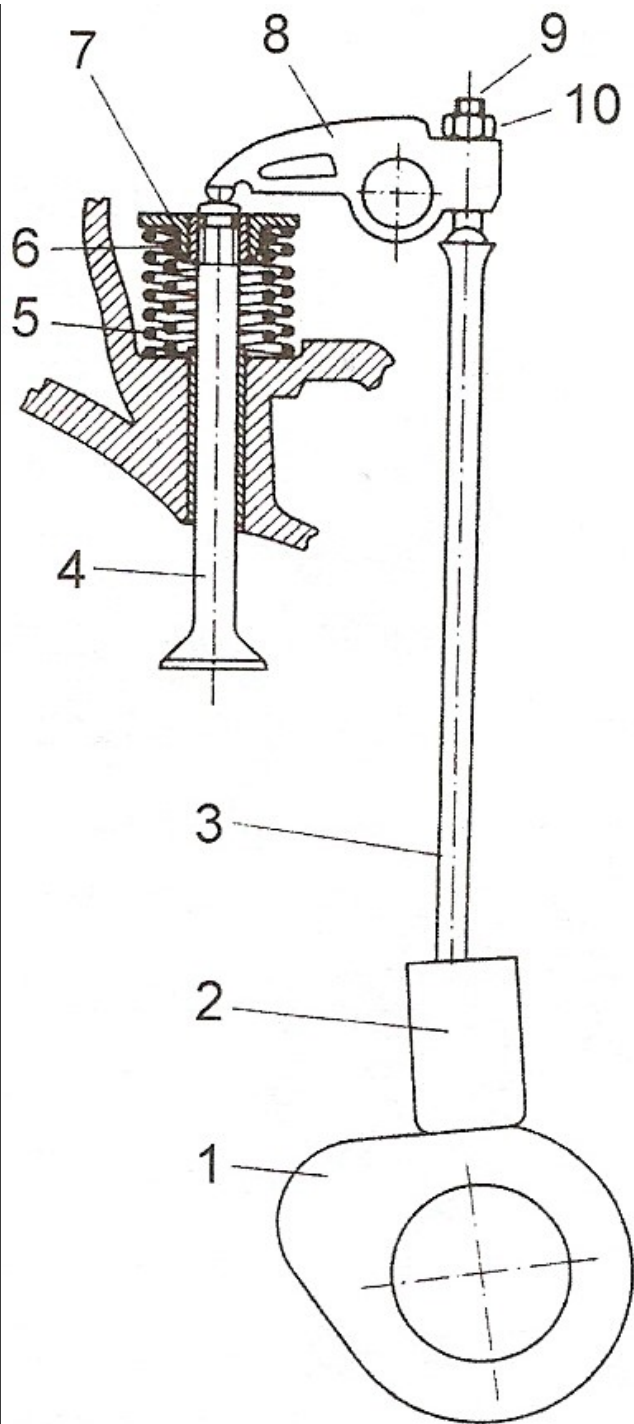
d) łatwy dostęp do zaworów

e) możliwość zastosowania więcej niż dwóch zaworów na cylinder

Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

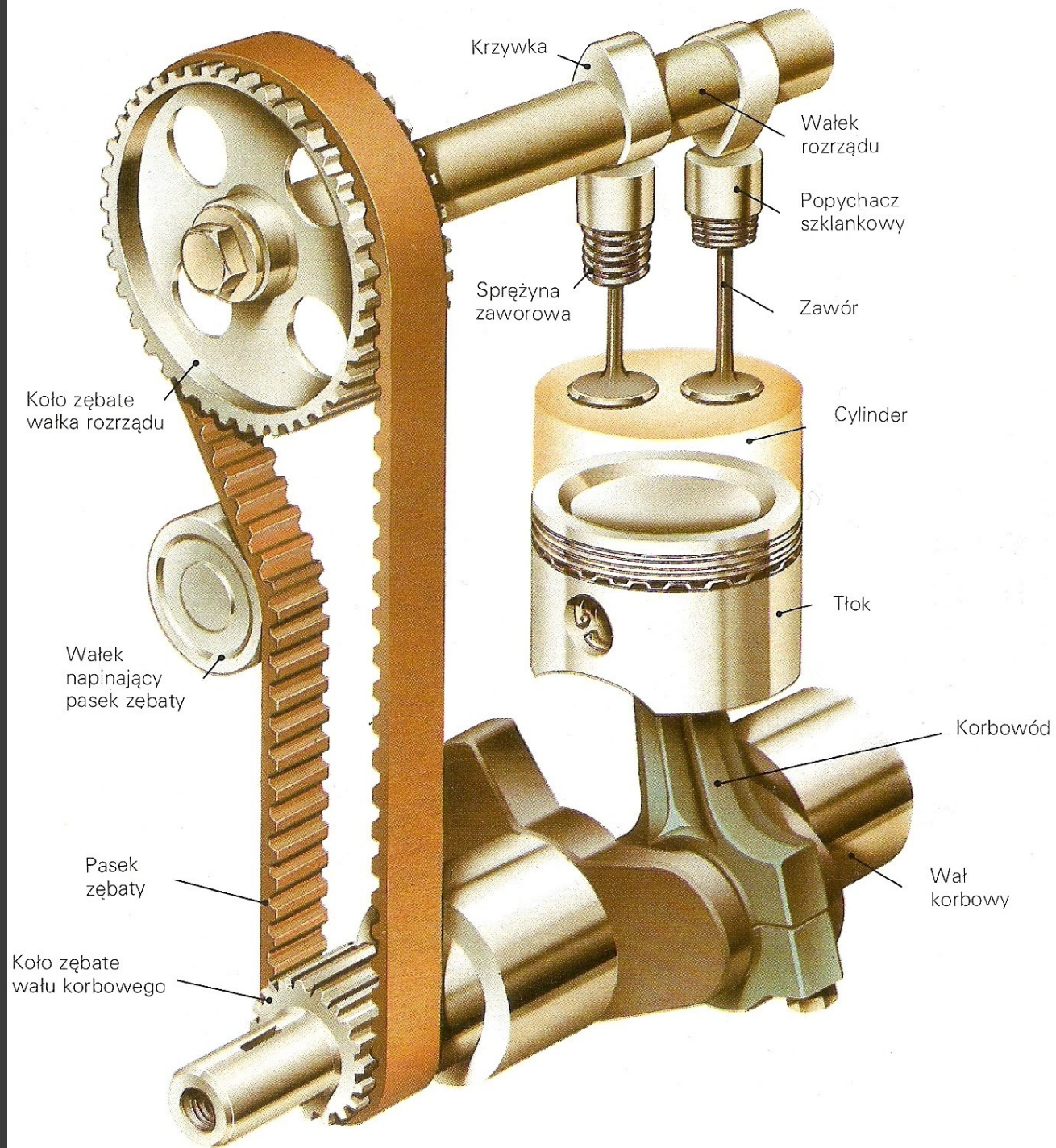
Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

b) OHC – (*overhead camshaft*)

- wałek rozrządu w głowicy

Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

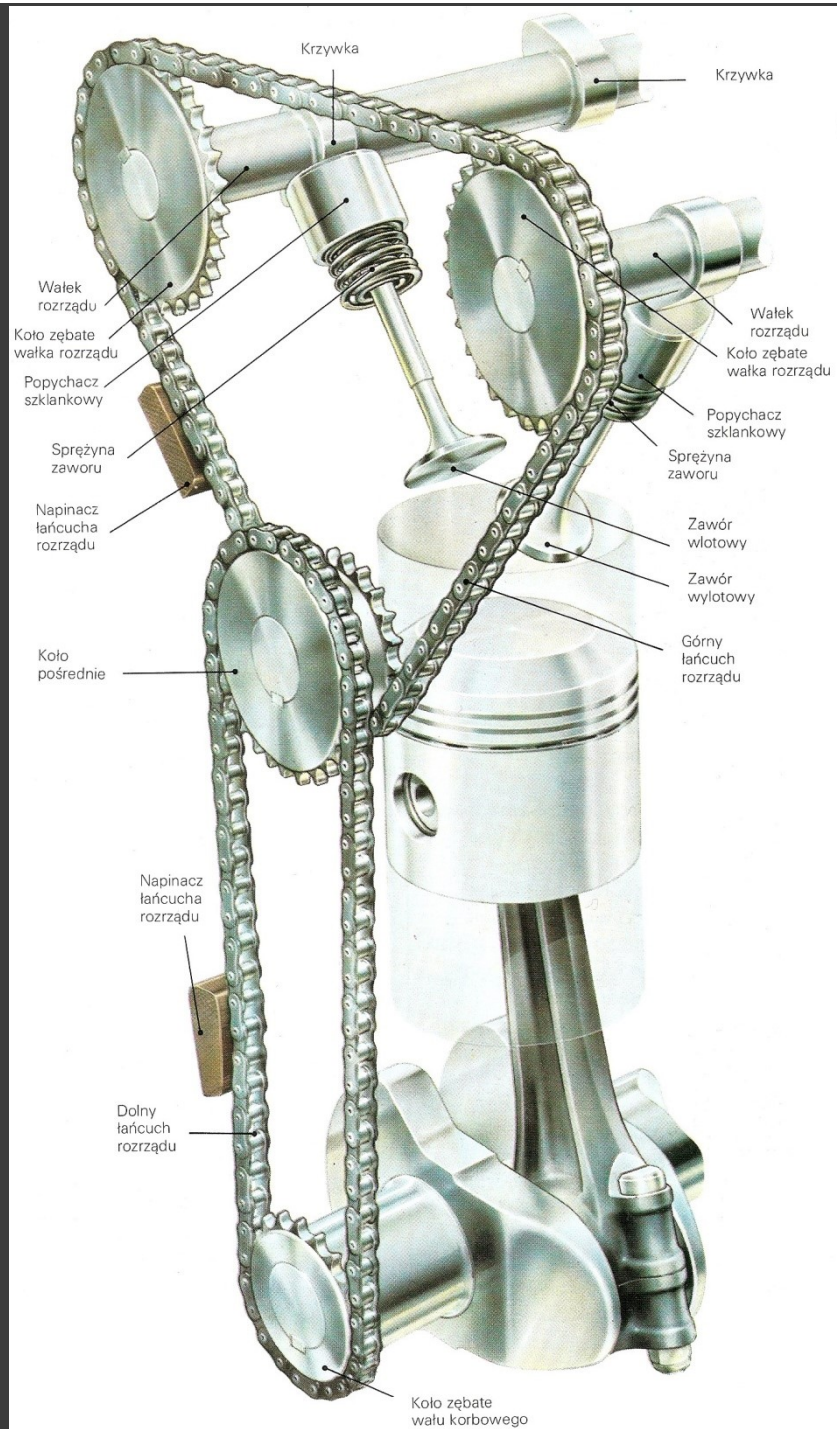
- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

b) OHC – (*overhead camshaft*)

- wałek rozrządu w głowicy

c) DOHC (*double overhead camshaft*)

- dwa wałki rozrządu w głowicy

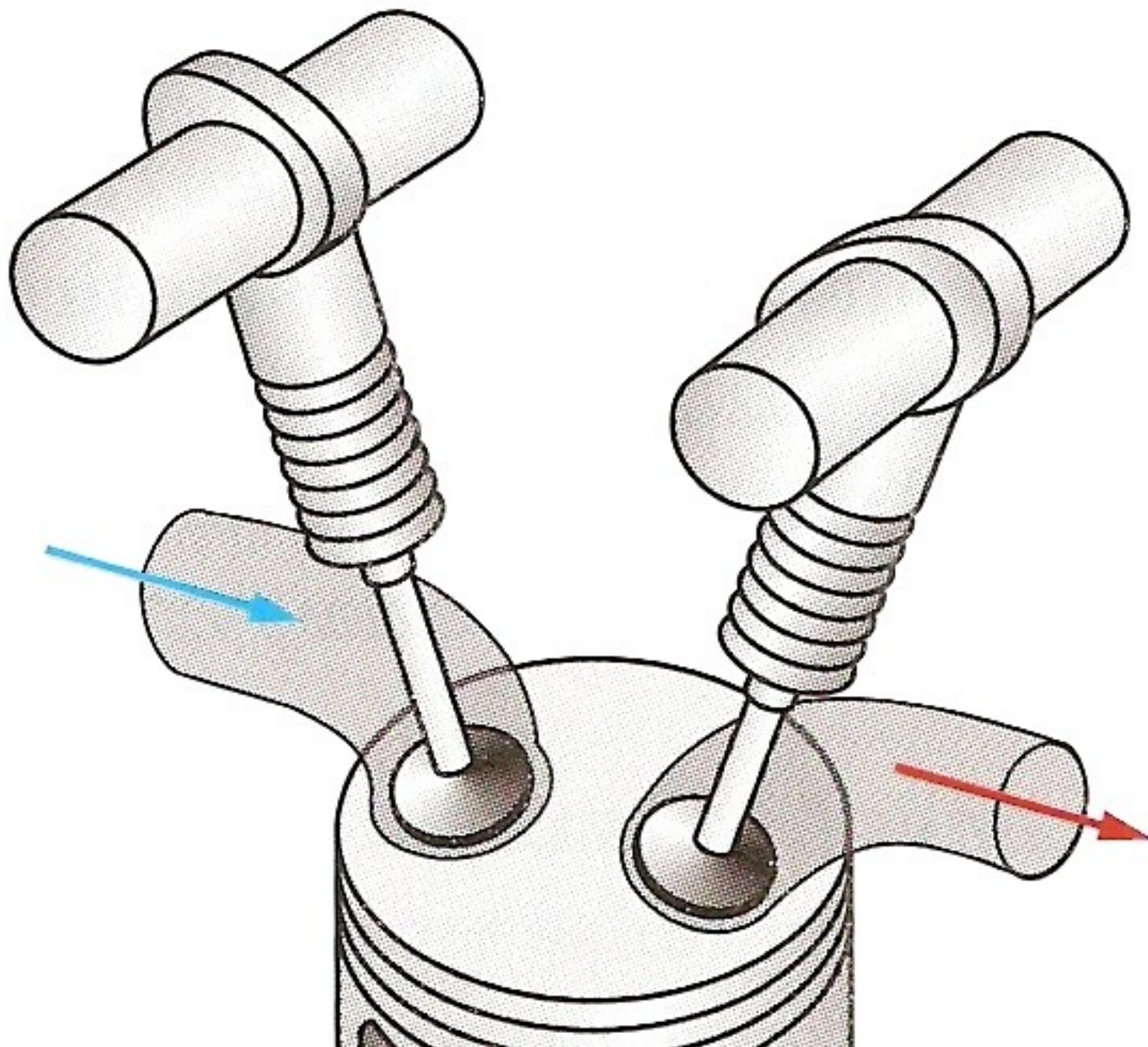
Układy wielozaworowe

- a) mniejsze opory przepływu gazów
- b) łatwiejsze otwieranie i zamykanie (lżejsze)
- c) możliwość pracy z większą prędkością obrotową
- d) bardziej precyzyjna praca
- e) łatwiejsze chłodzenie

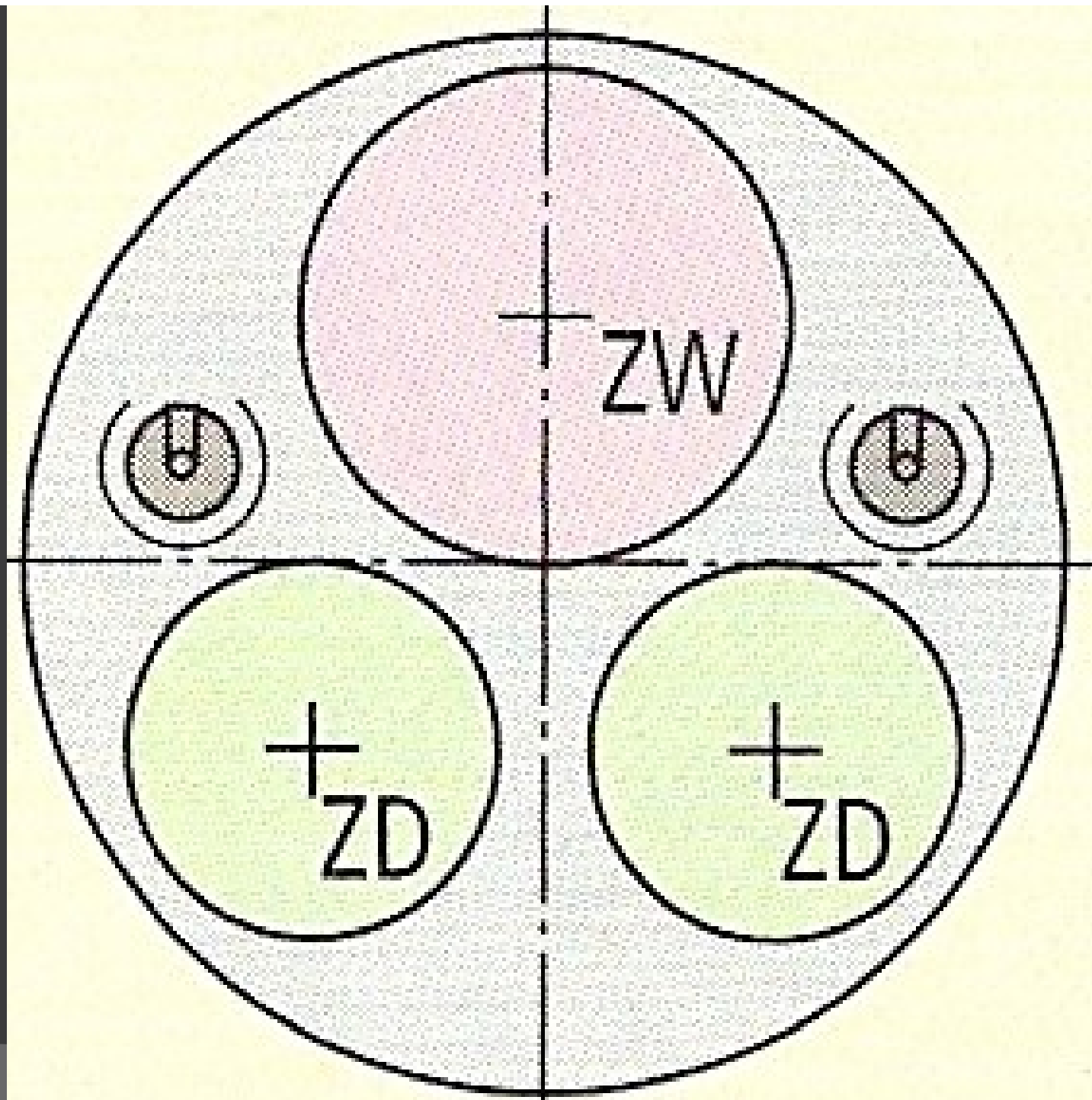
Układy dwuzaworowe

- a) ograniczony przepływ gazów – głównie świeżego ładunku
- b) mniejszy współczynnik napełnienia cylindra
- c) mniejsza moc silnika

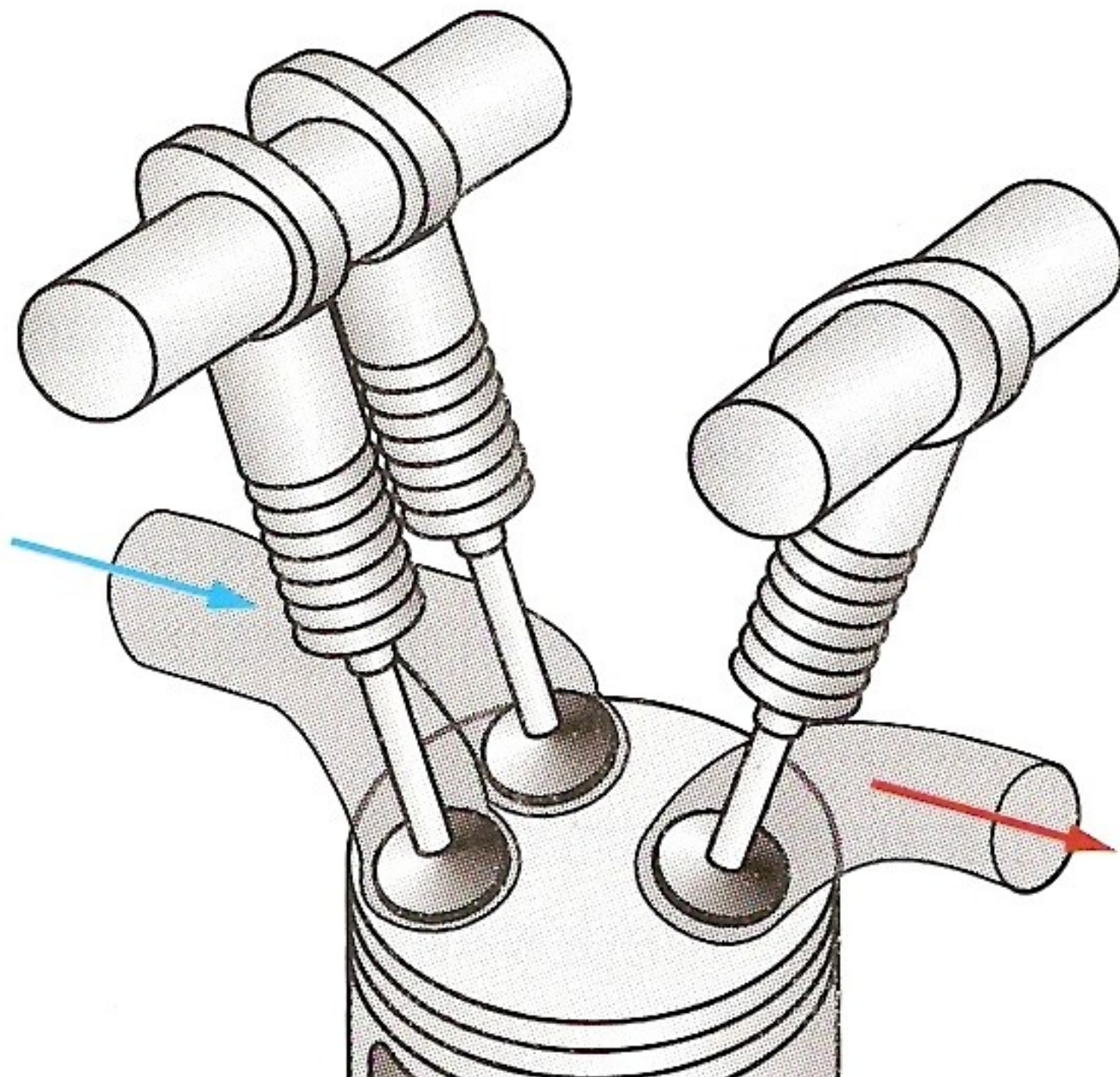

Układ trójzaworowy

- a) 2 dolotowe, 1 większy wylotowy
- b) 2 świece zapłonowe
- c) sterowanie wałkiem rozrządu
- d) lepsze spalanie mieszanki
- e) nowoczesne silniki

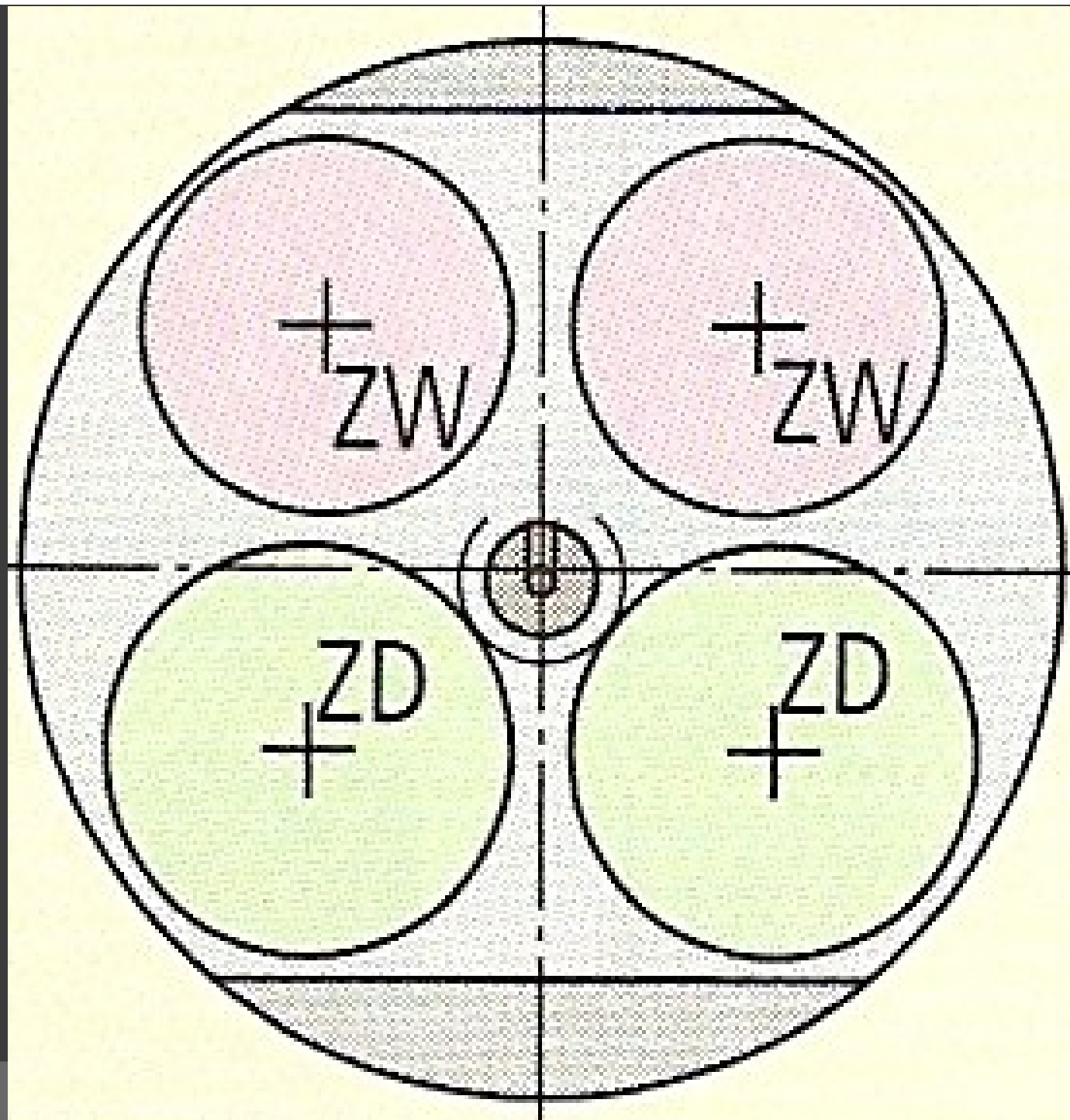

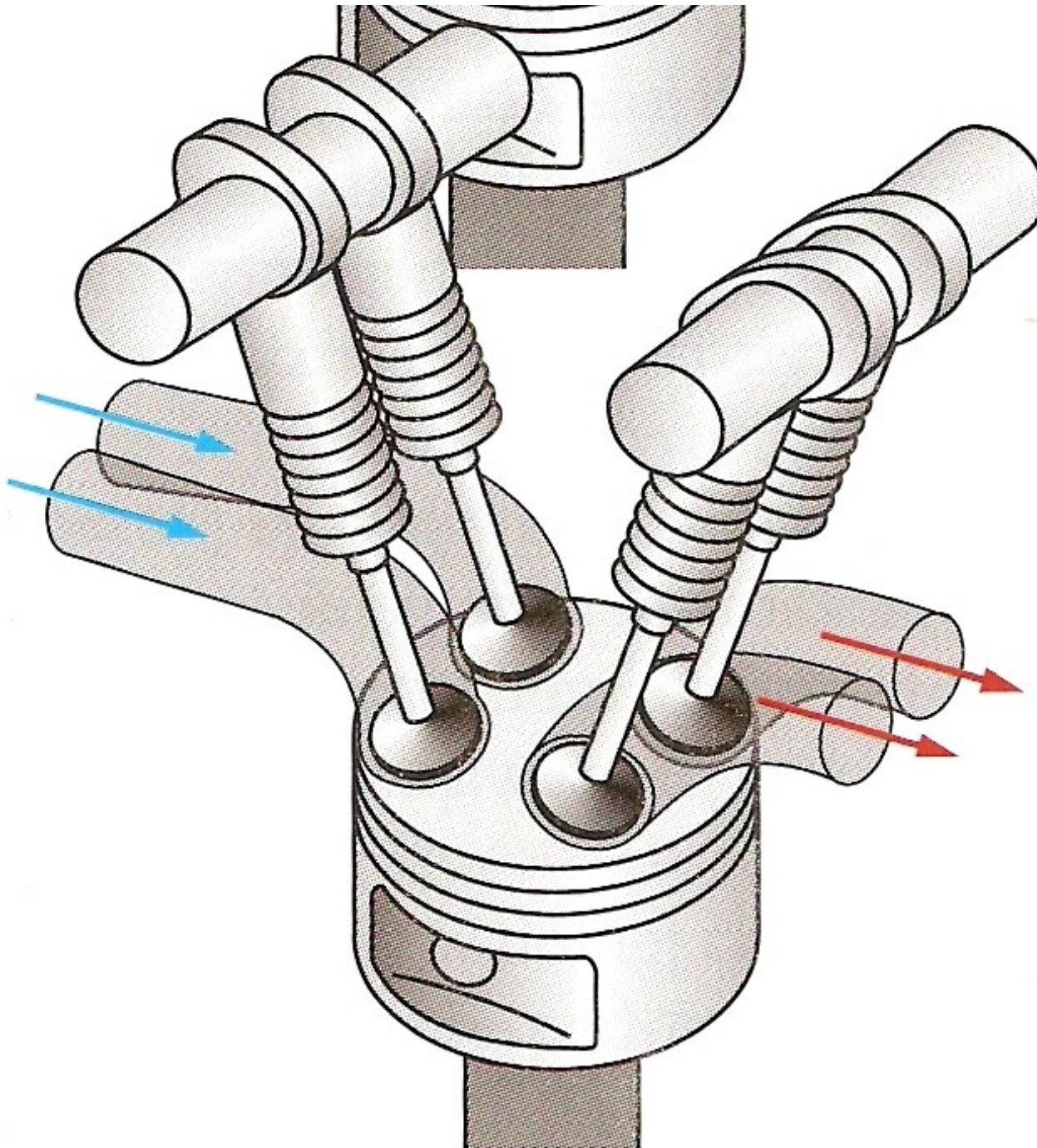

Układ czterozaworowy

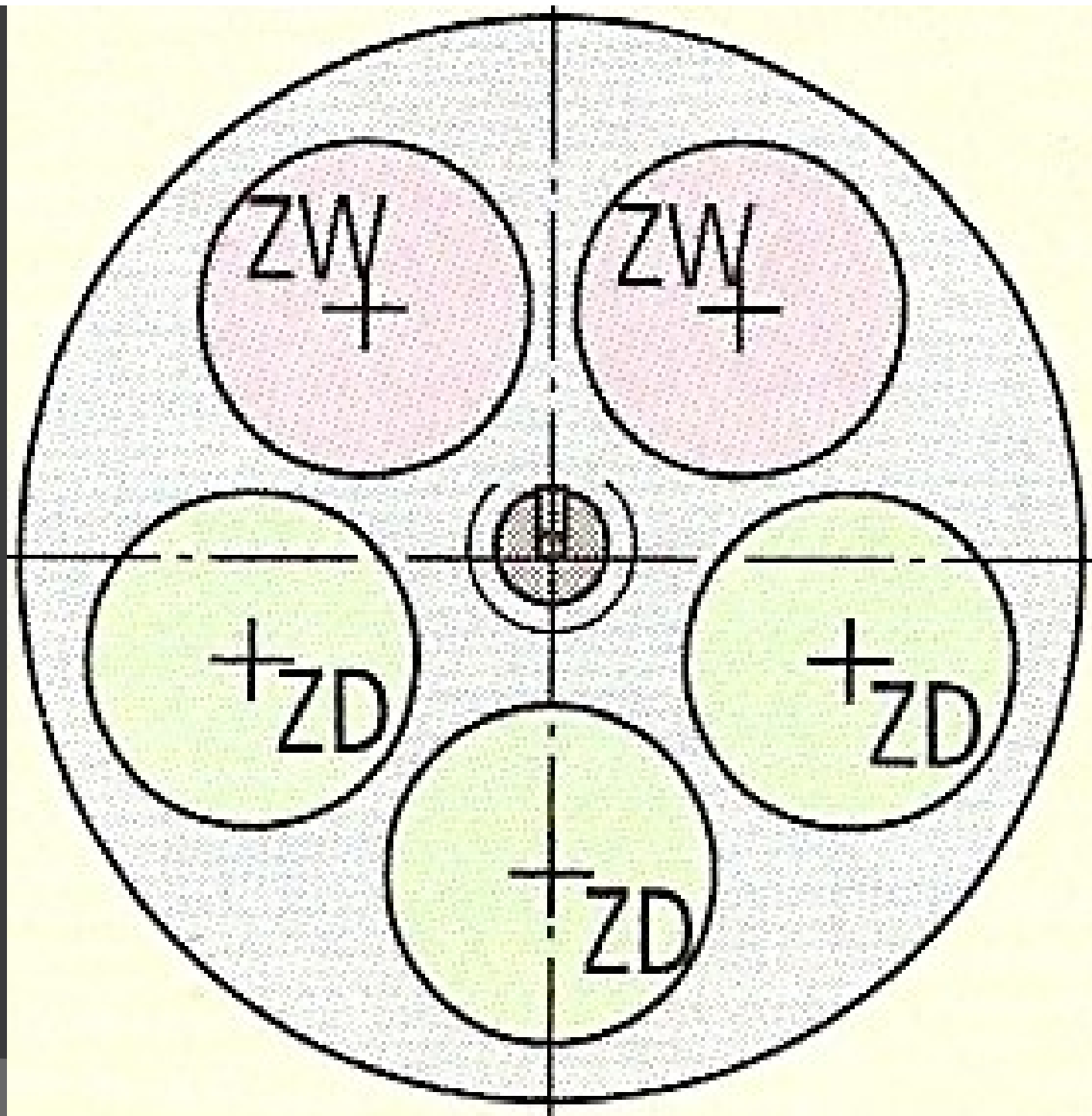
- a) 2 trochę większe dolotowe, 2 wylotowe
- b) świeca zapłonowa umieszczona centralnie
- c) sterowanie ZD i ZW osobnymi wałkami rozrządu
- d) krótka droga płomienia
- e) niewielkie straty ciepła
- f) najpowszechniejszy

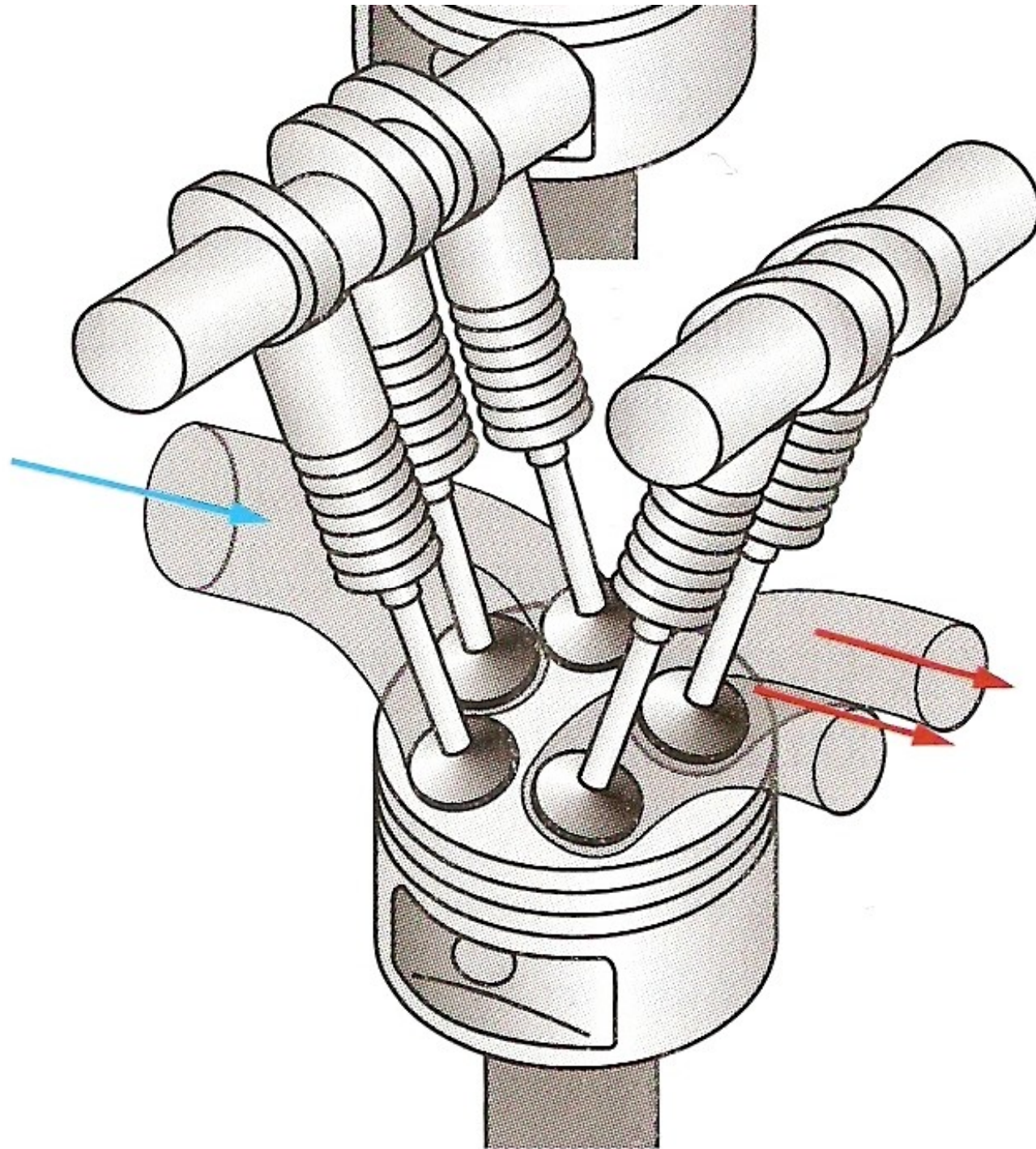

Układ pięciozaworowy

- a) 3 dolotowe, 2 trochę większe wylotowe
- b) świeca zapłonowa umieszczona centralnie
- c) sterowanie jednym wałkiem rozrządu
- d) krótka droga płomienia
- e) optymalny przekrój przepływu
- f) lekkie zawory
- g) więcej elementów konstrukcyjnych

ZAWORY

Budowa zaworu

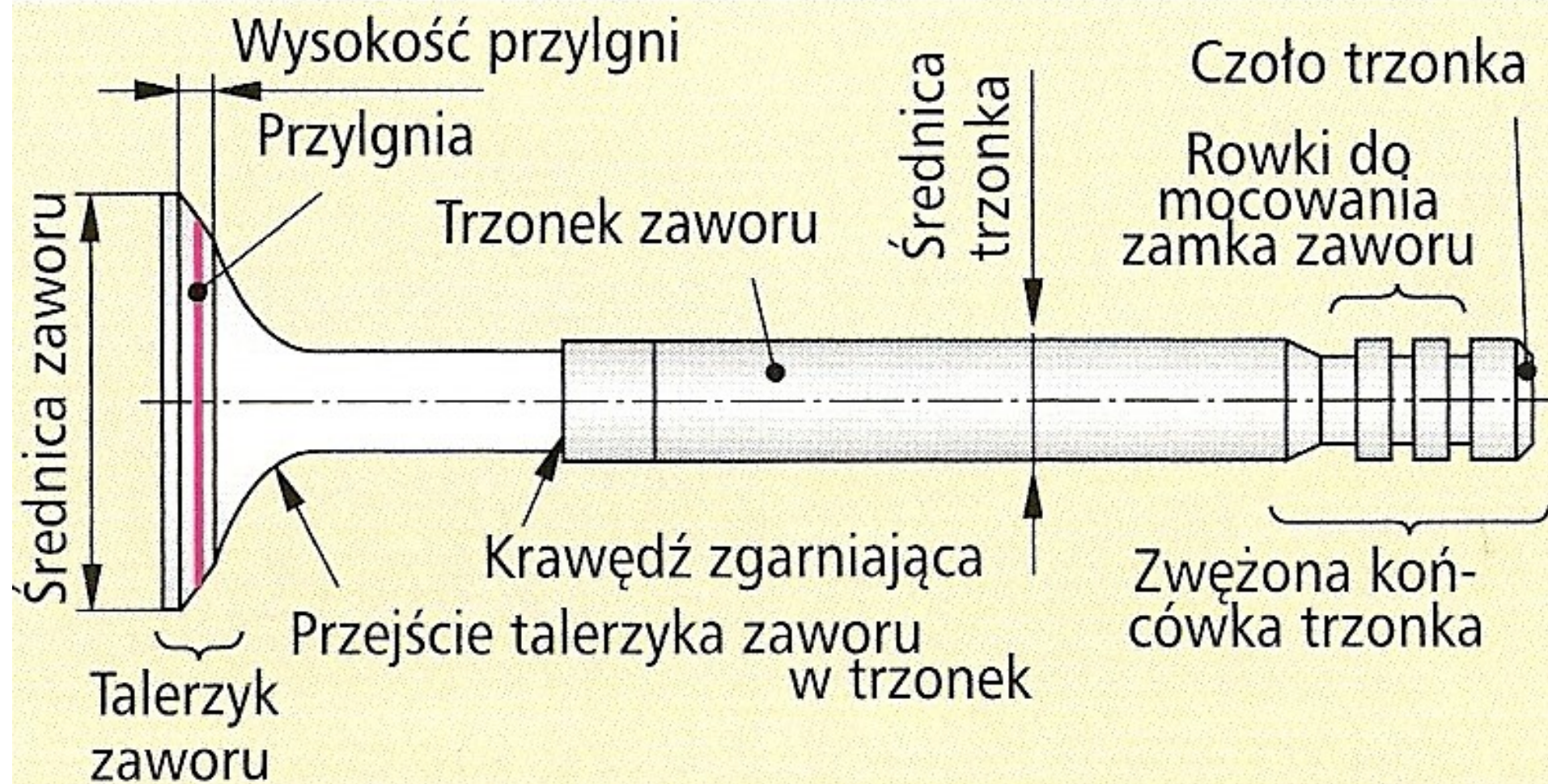
a) **trzonek** – prowadzi zawór i odprowadza ciepło

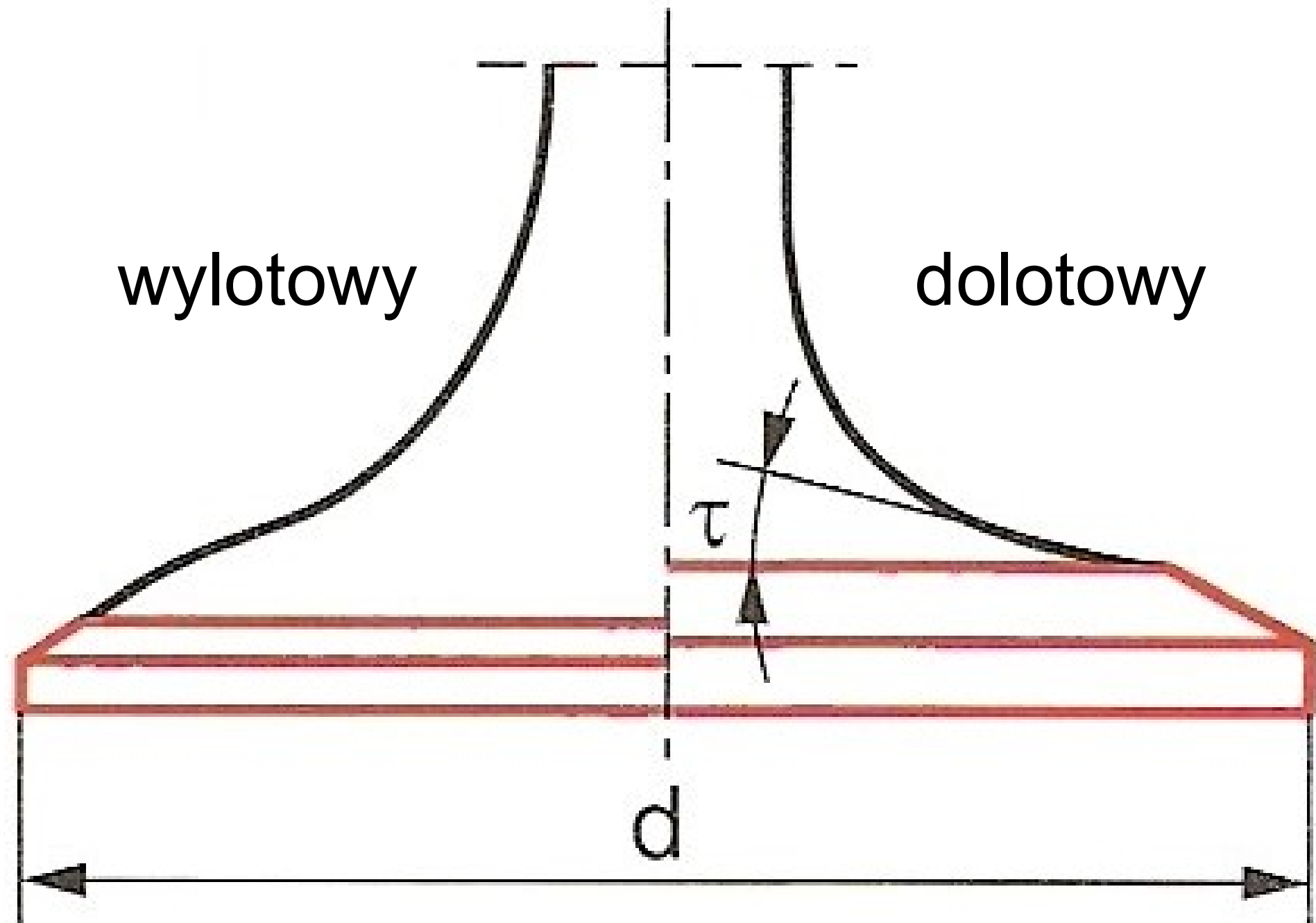
- szyjka zamka – chwyta talerzyk (miseczkę)
- stopka
- czoło – jest naciskane przez popychacz lub dźwignię

b) **grzybek (*talerzyk*)** – kieruje przepływem gazów

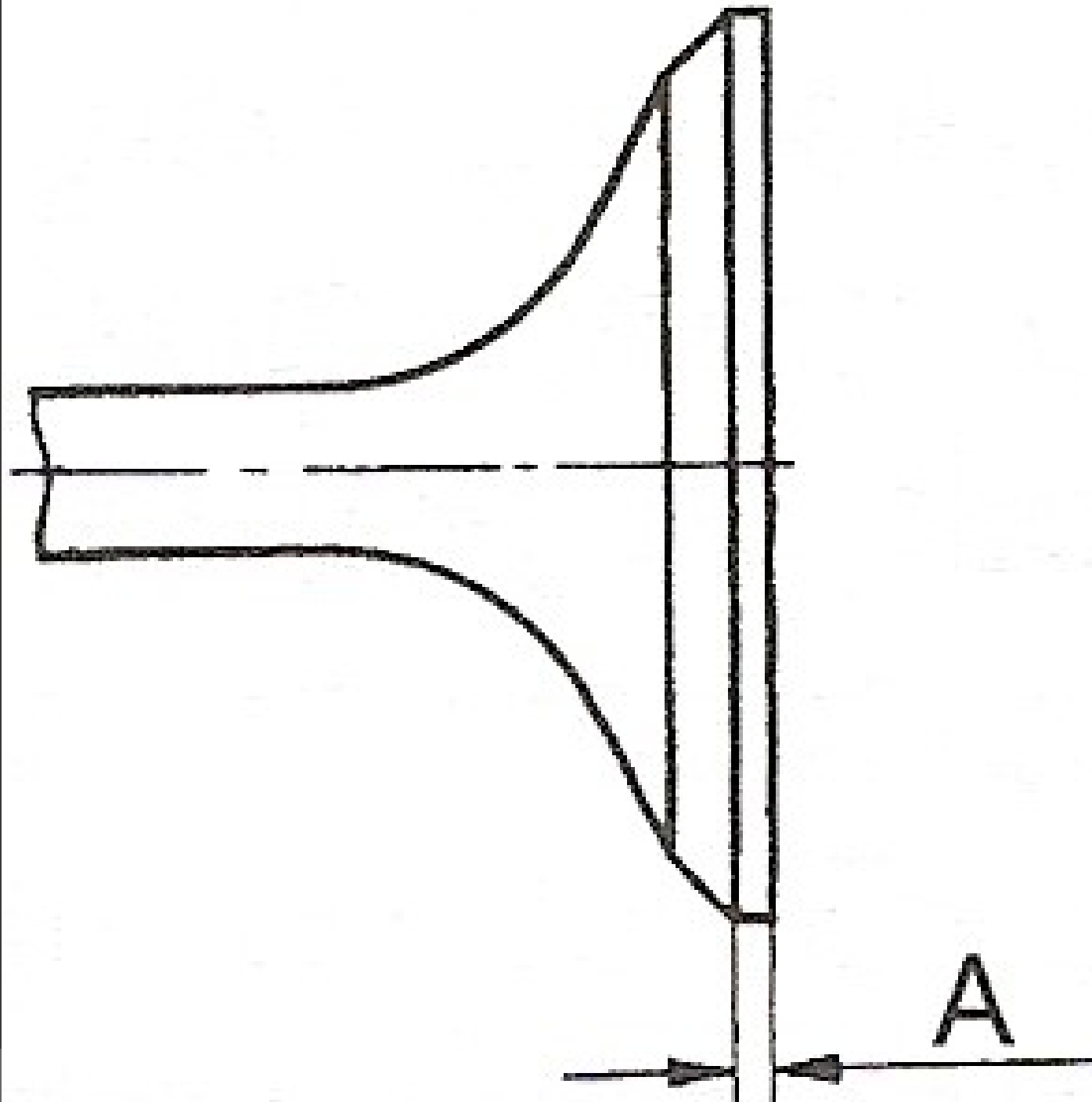
- przylgnia – uszczelnia wnętrze cylindra

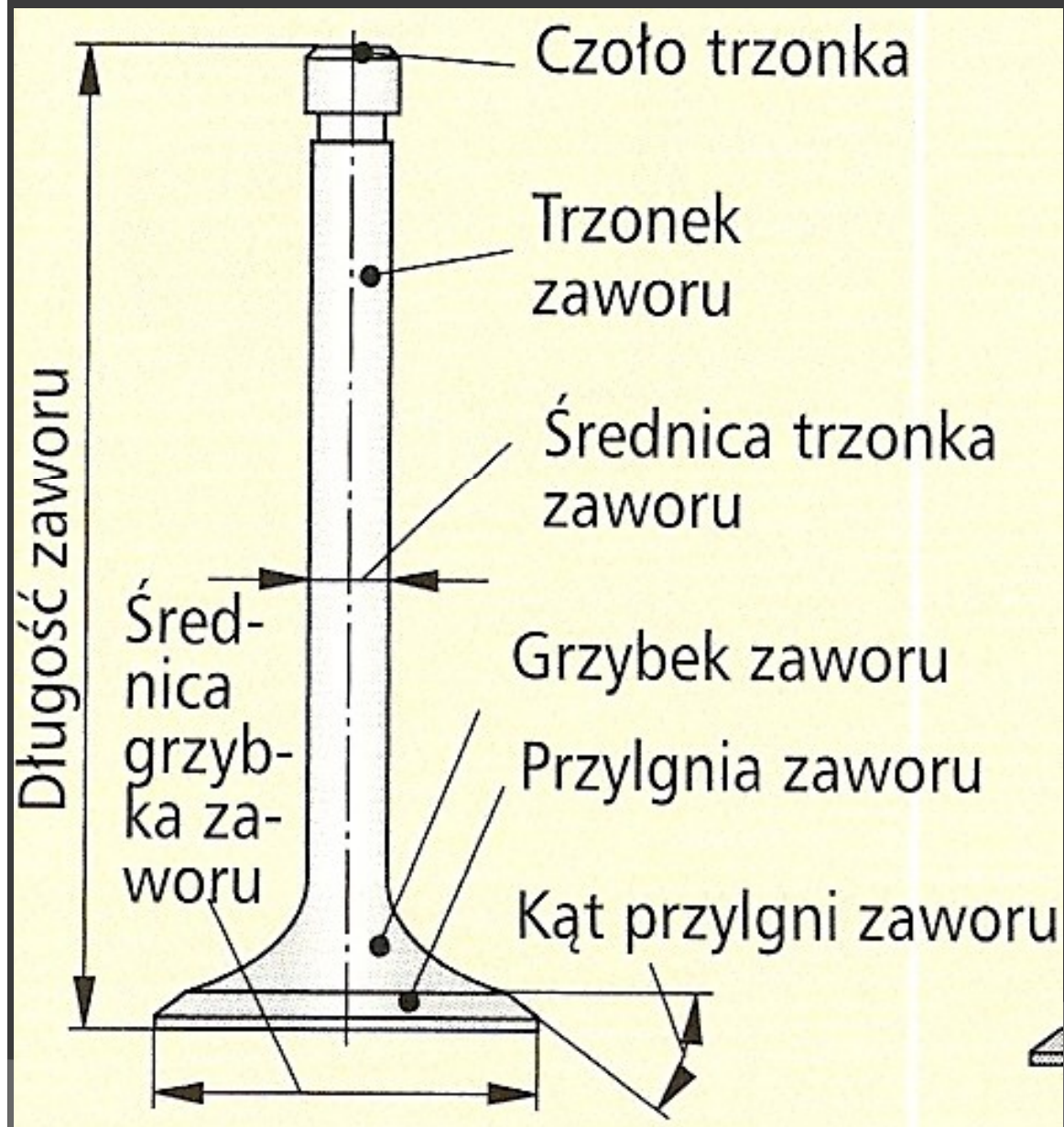

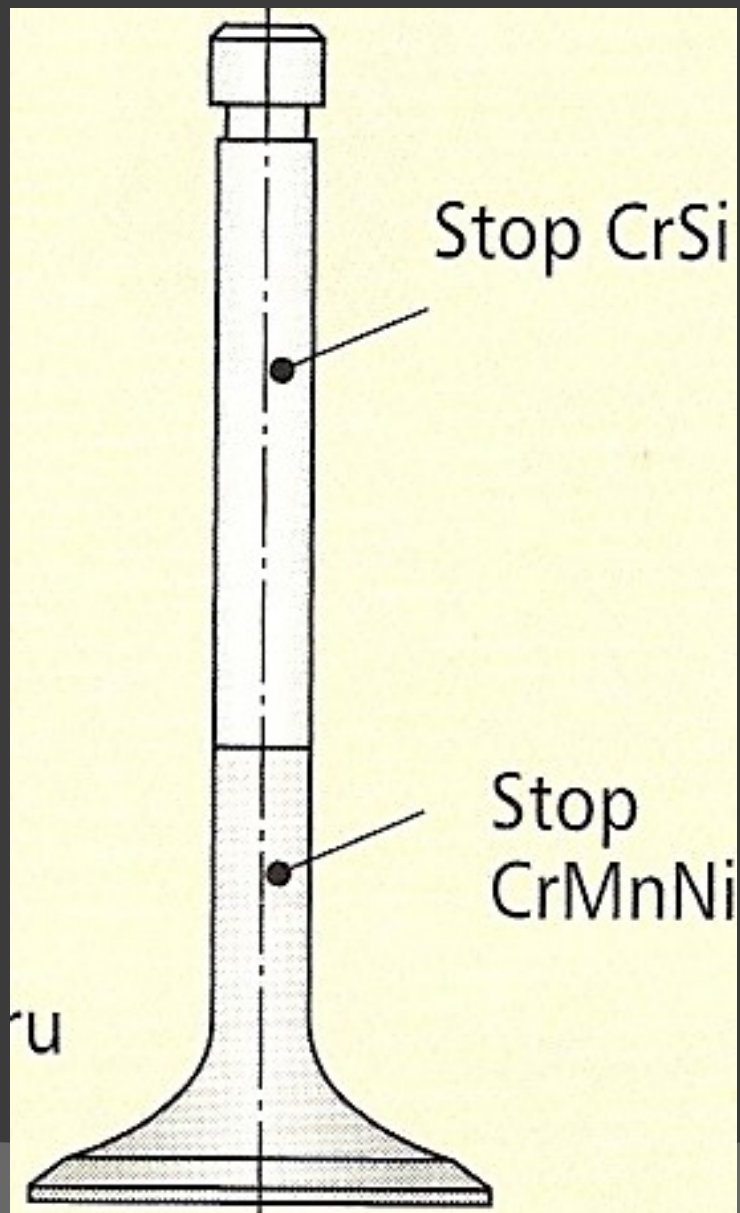
Rozwiązania konstrukcyjne zaworów

Zawory jednolite

- a) stop CrSi (ZD)
stop CrMn (ZW)
- b) jednorodny
hartowany
materiał na
przylgnię zaworu

Zawory bimetaliczne

a) **grzybek ze stopu CrMnNi**

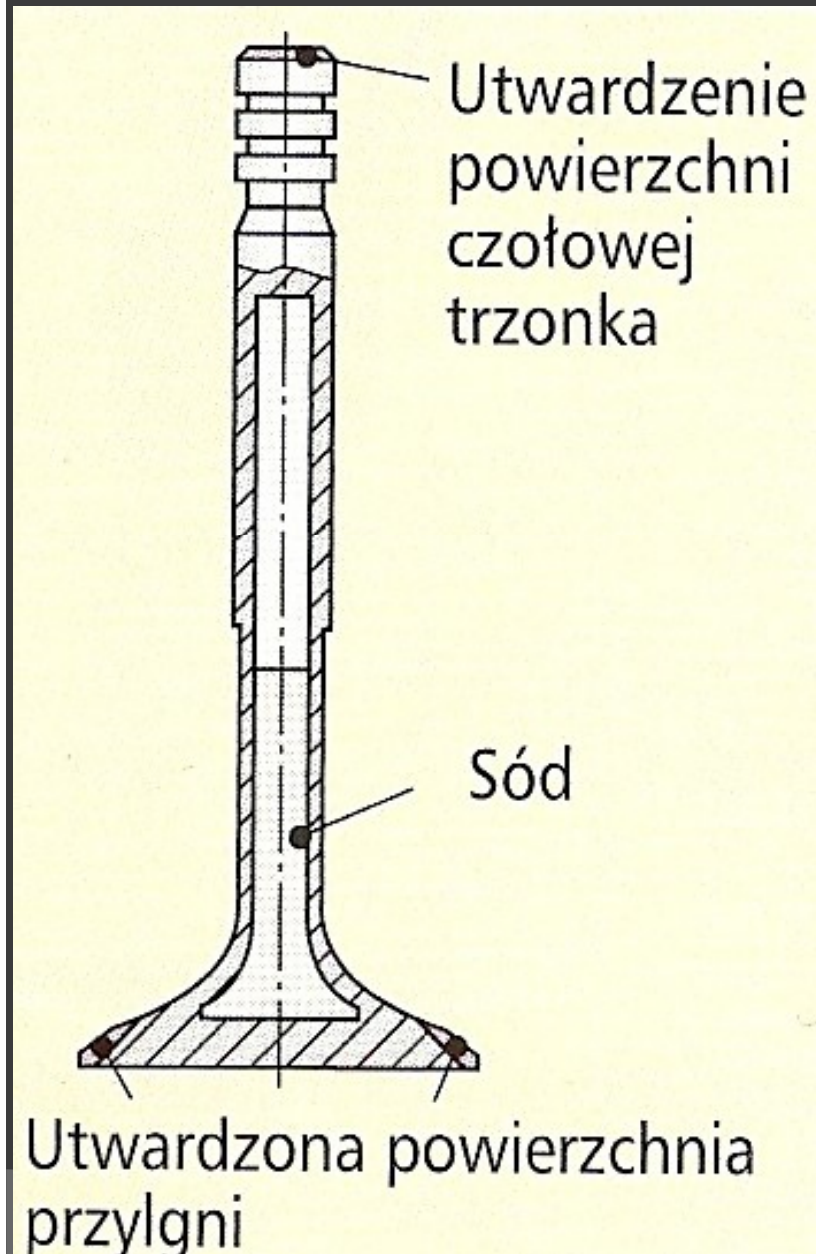
- odporny na wysoką temperaturę
- odporny na korozję

b) **trzonek ze stopu CrSi**

- odporny na ścieranie

c) **obie części zgrzewane tarcioowo**

Zawory drażone

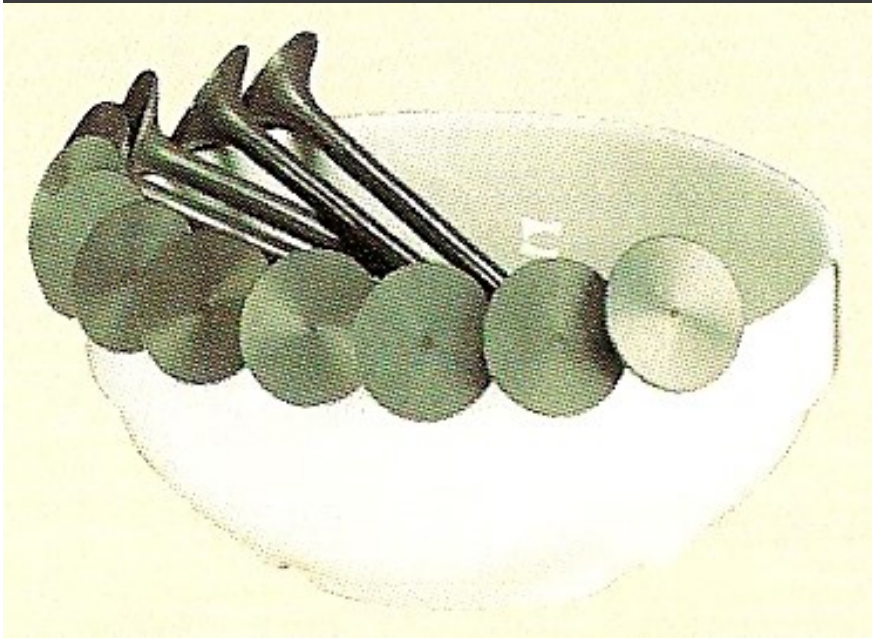

● wypełniony i chłodzony sodem

- odprowadza ciepło od grzybka do trzonka

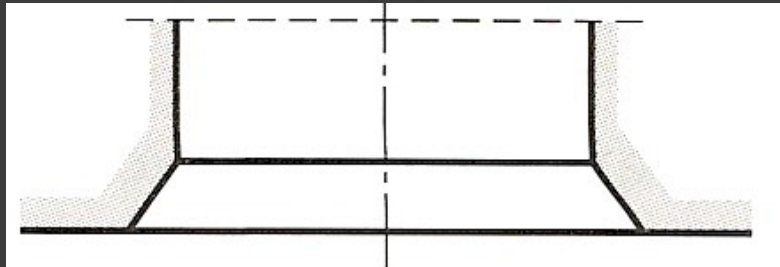

Zawory ceramiczne

- a) krzemowo-azotowe
- b) bardzo duża żywotność
- c) dobrze pracują przy dużych prędkościach obrotowych
- d) prawie się nie zużywają (odporne na ścieranie)
- e) brak jeszcze produkcji seryjnej
- f) drogie

Gniazda zaworów

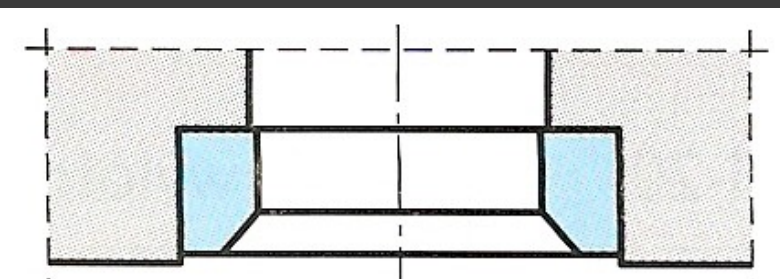

a) w głowicach żeliwnych

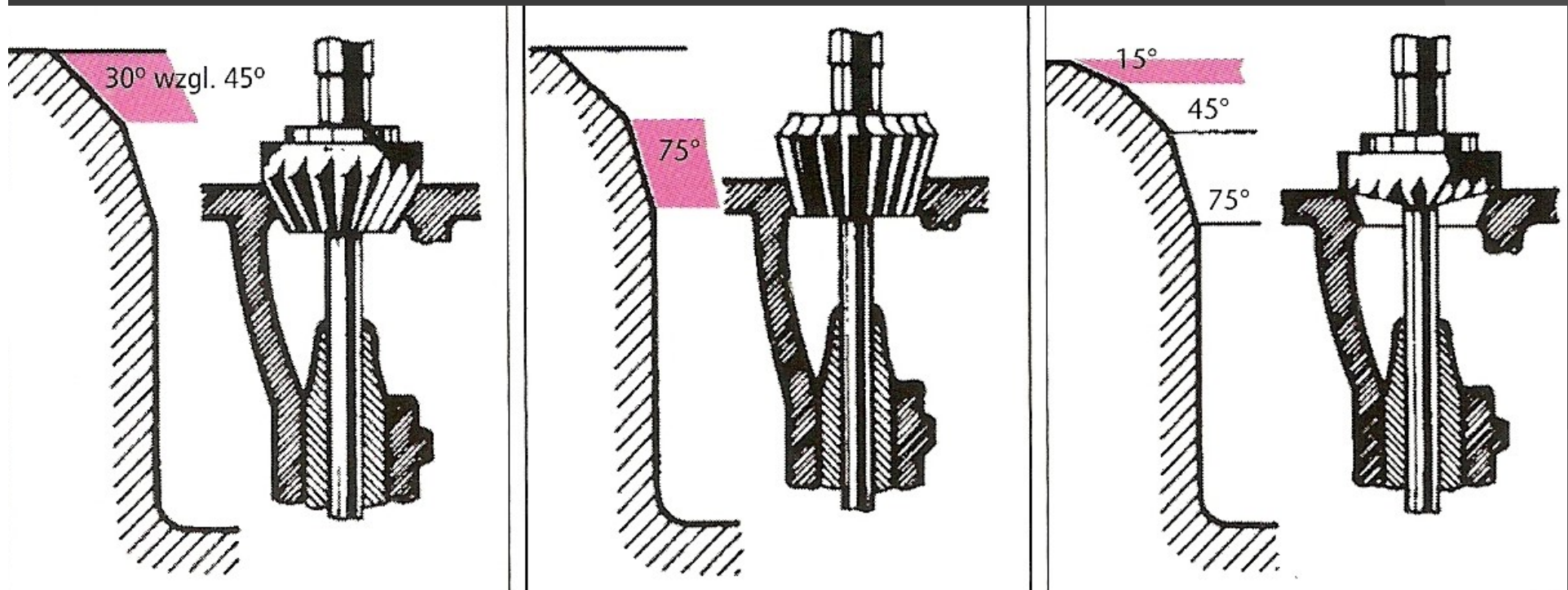
- wykonywane bezpośrednio w materiale głowicy

b) w głowicach ze stopów lekkich

- wstawiane wkładki pierścieniowe
  - żeliwne
  - ze stopów specjalnych

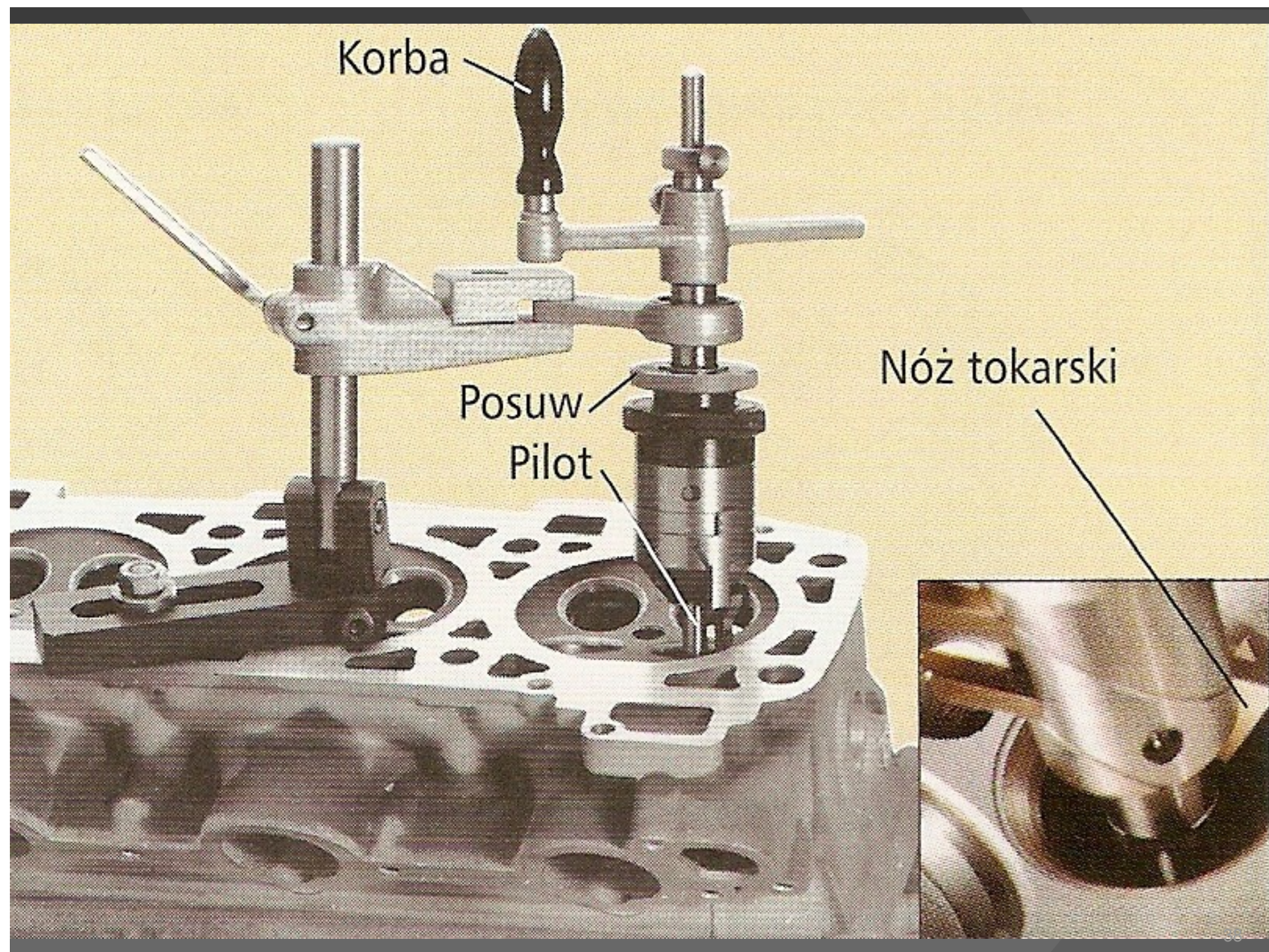

Trzystopniowe frezowanie gniazda

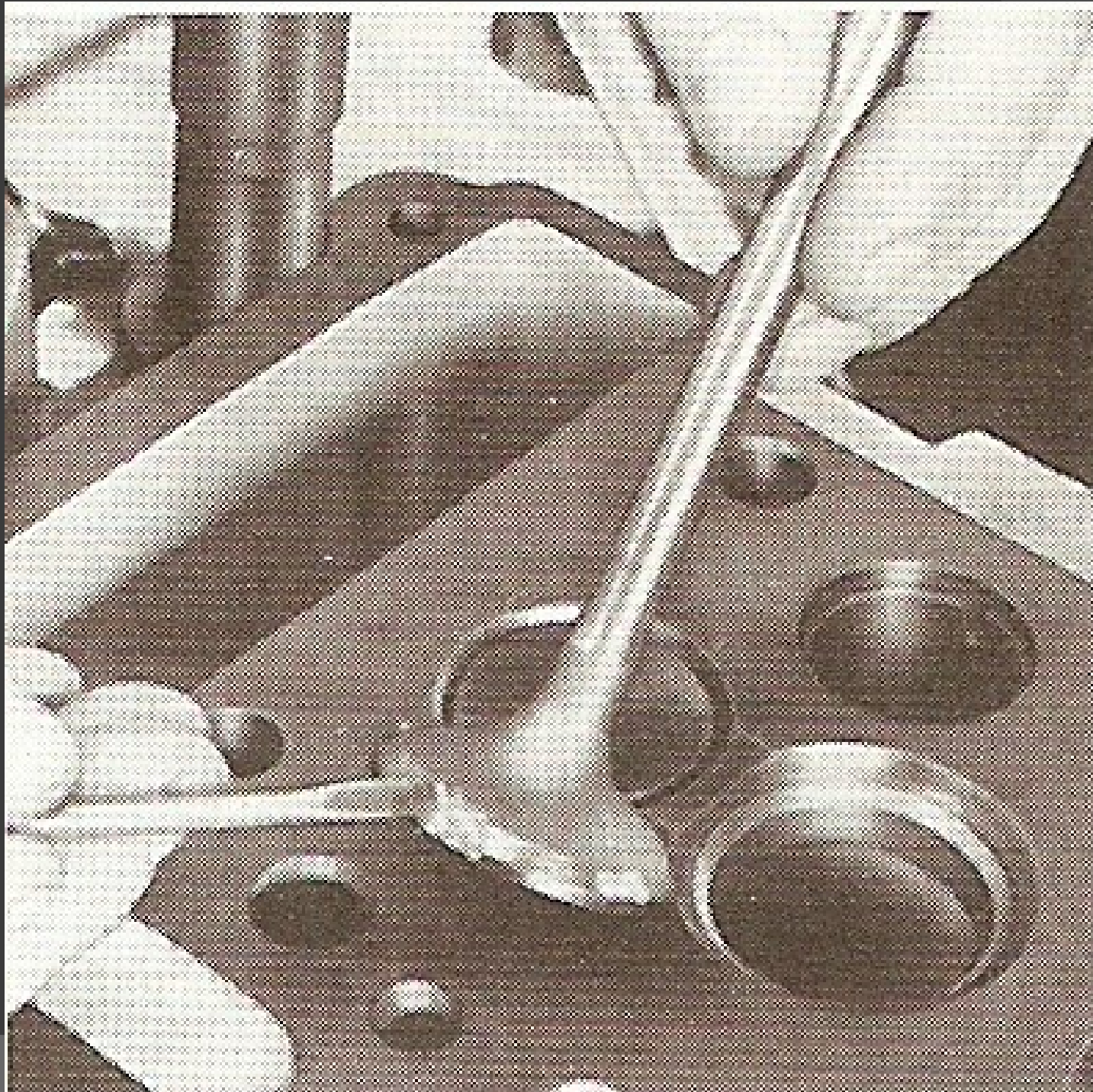
Wytaczanie gniazda

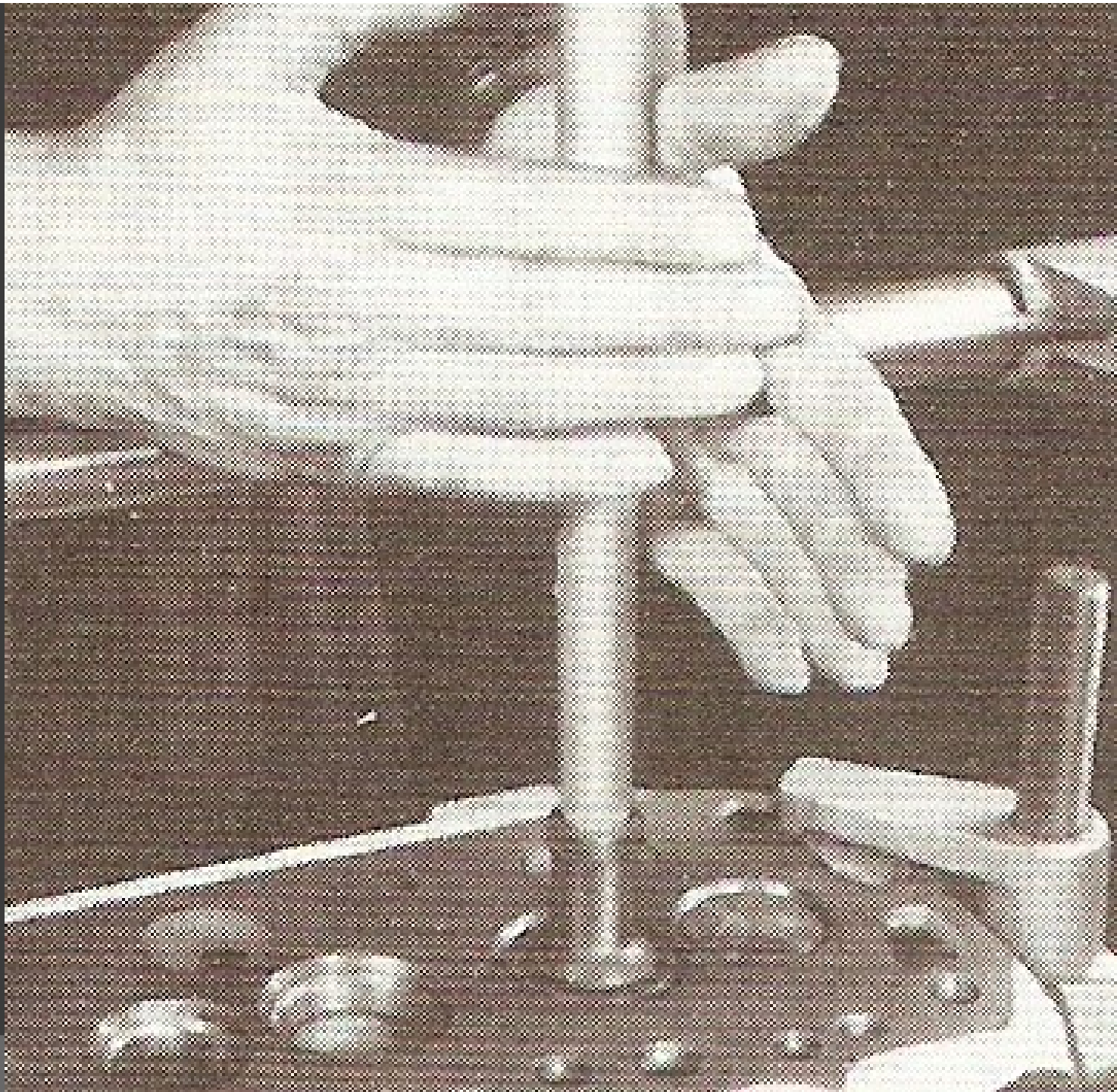

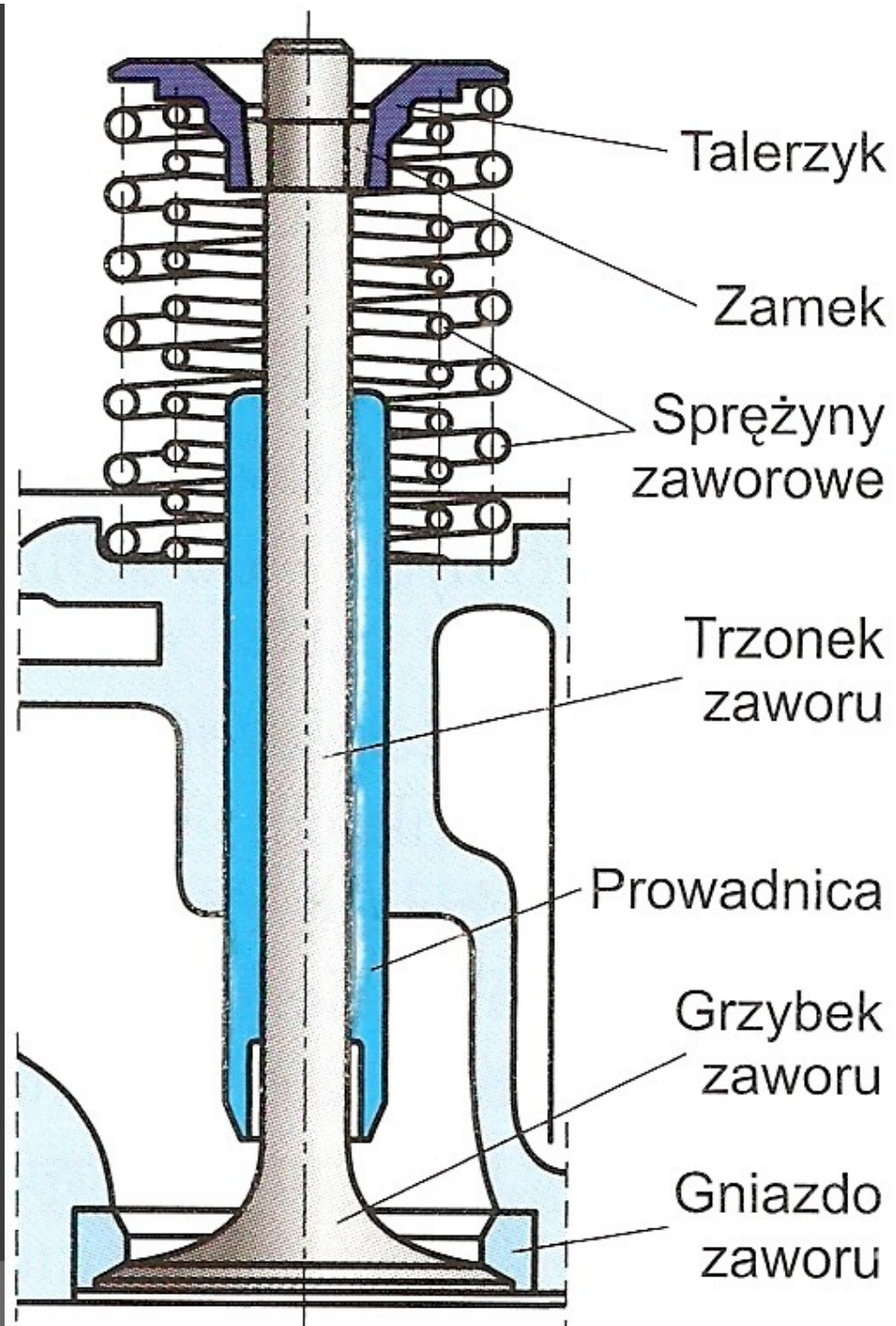
Docieranie zaworu do gniazda

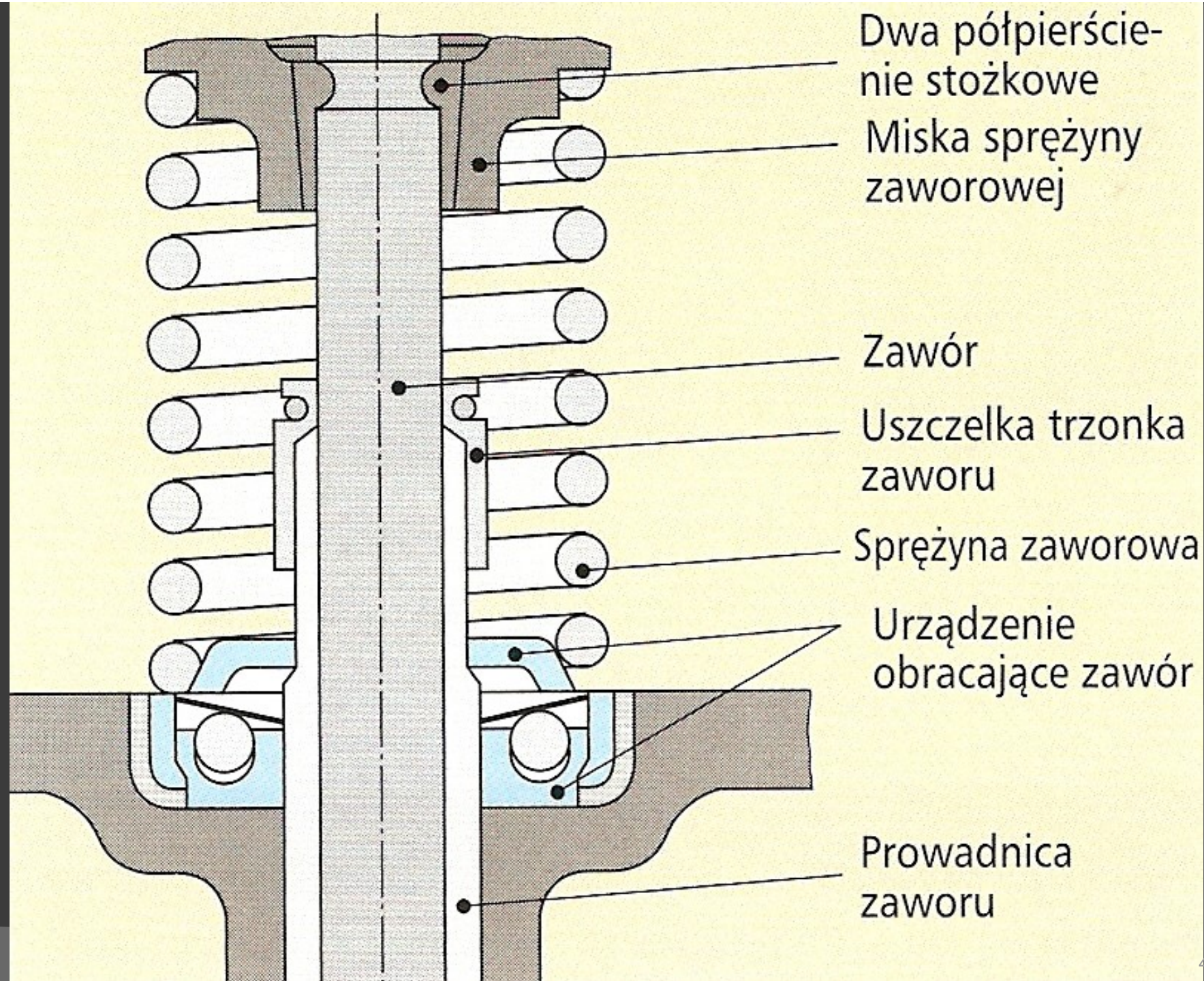

Sprężyny zaworów

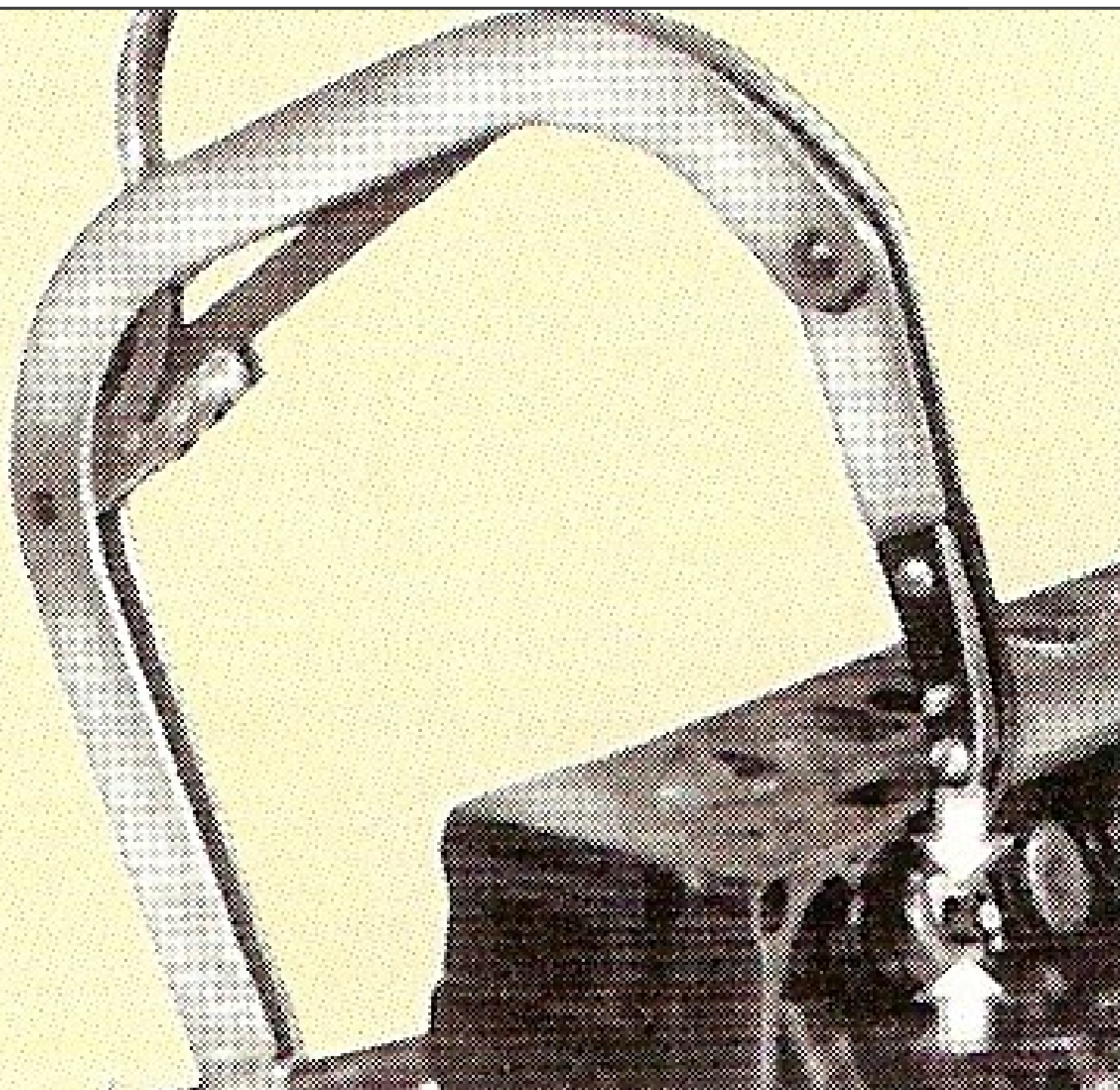

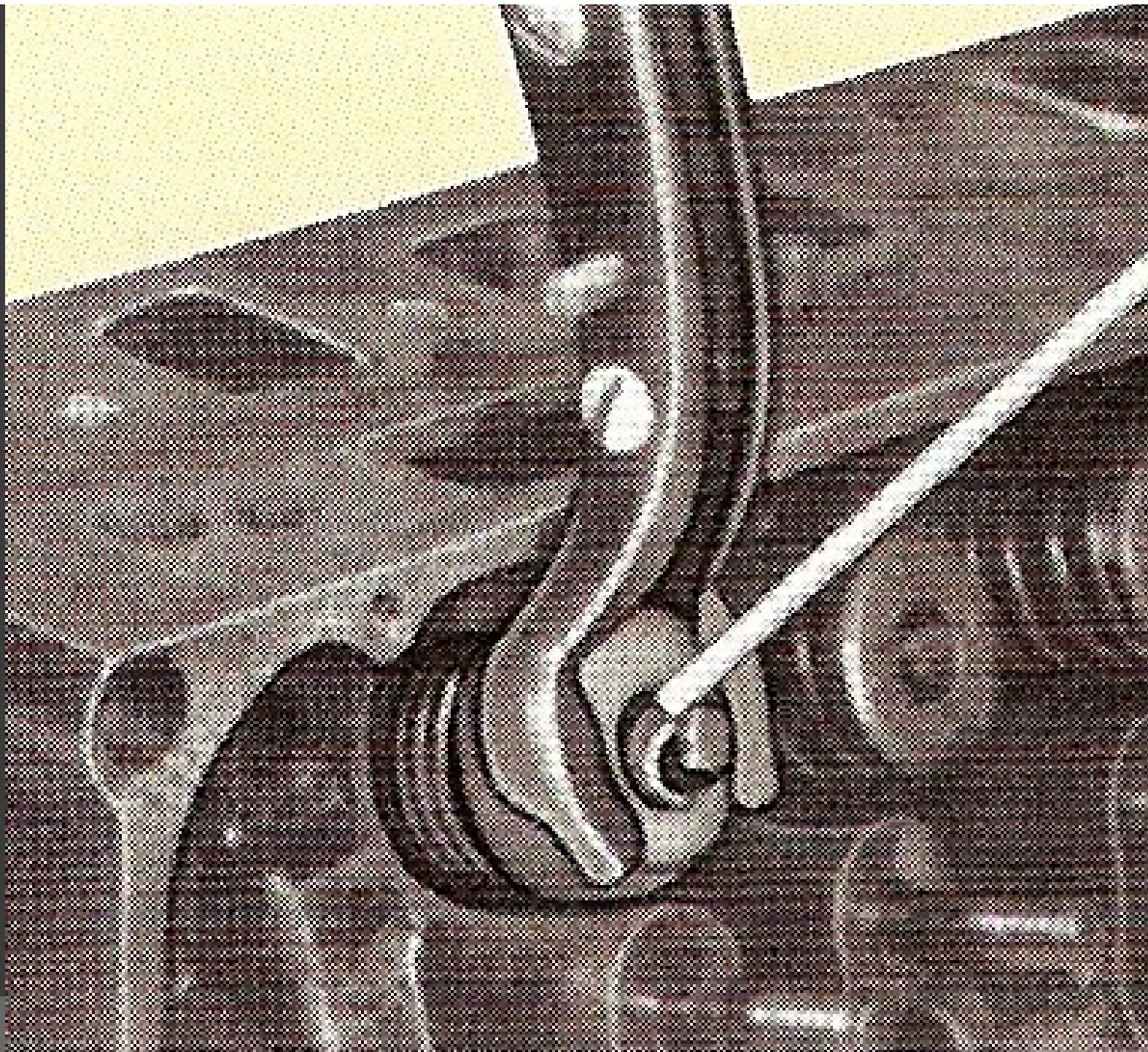

Zdejmowanie sprężyn

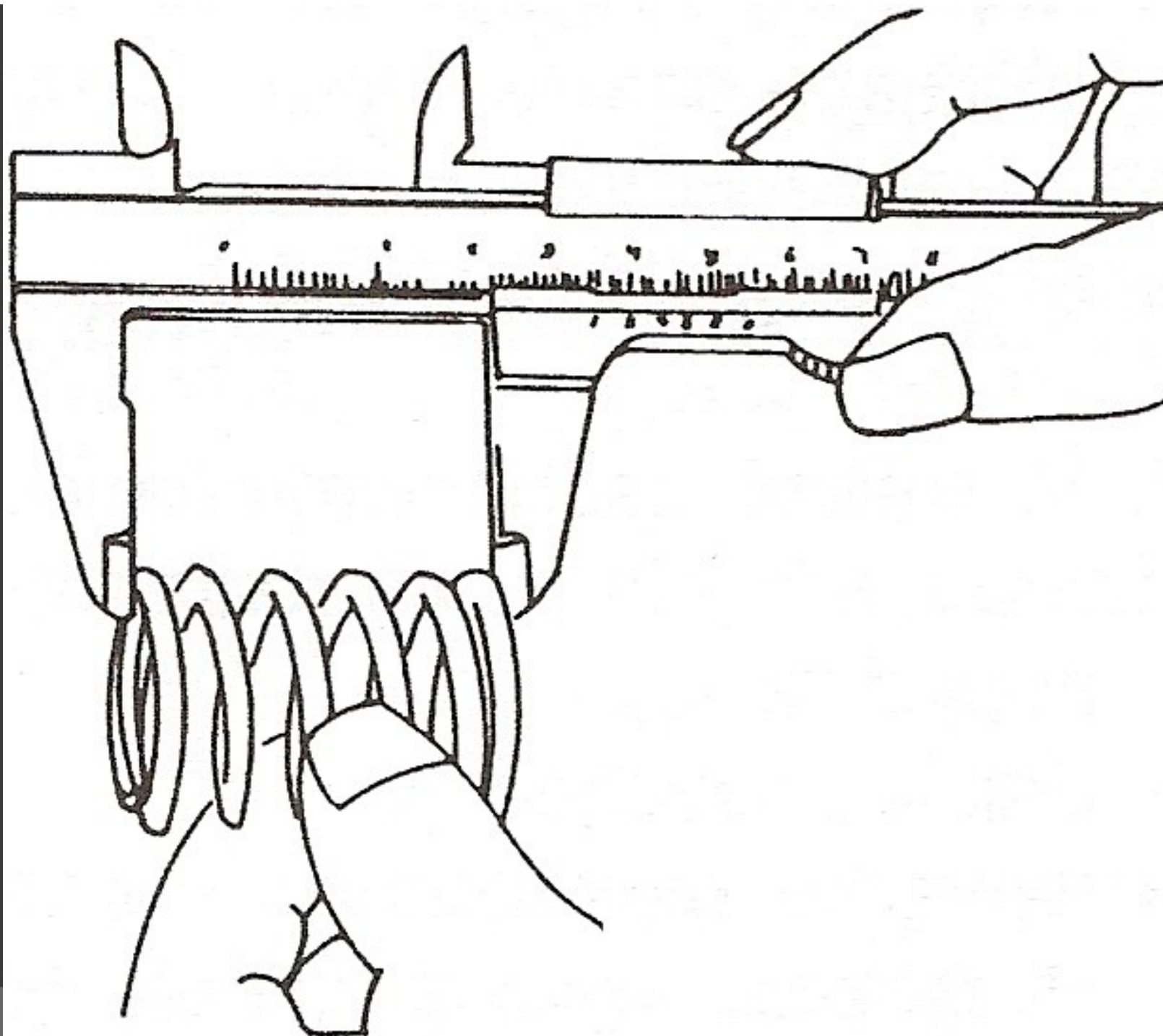

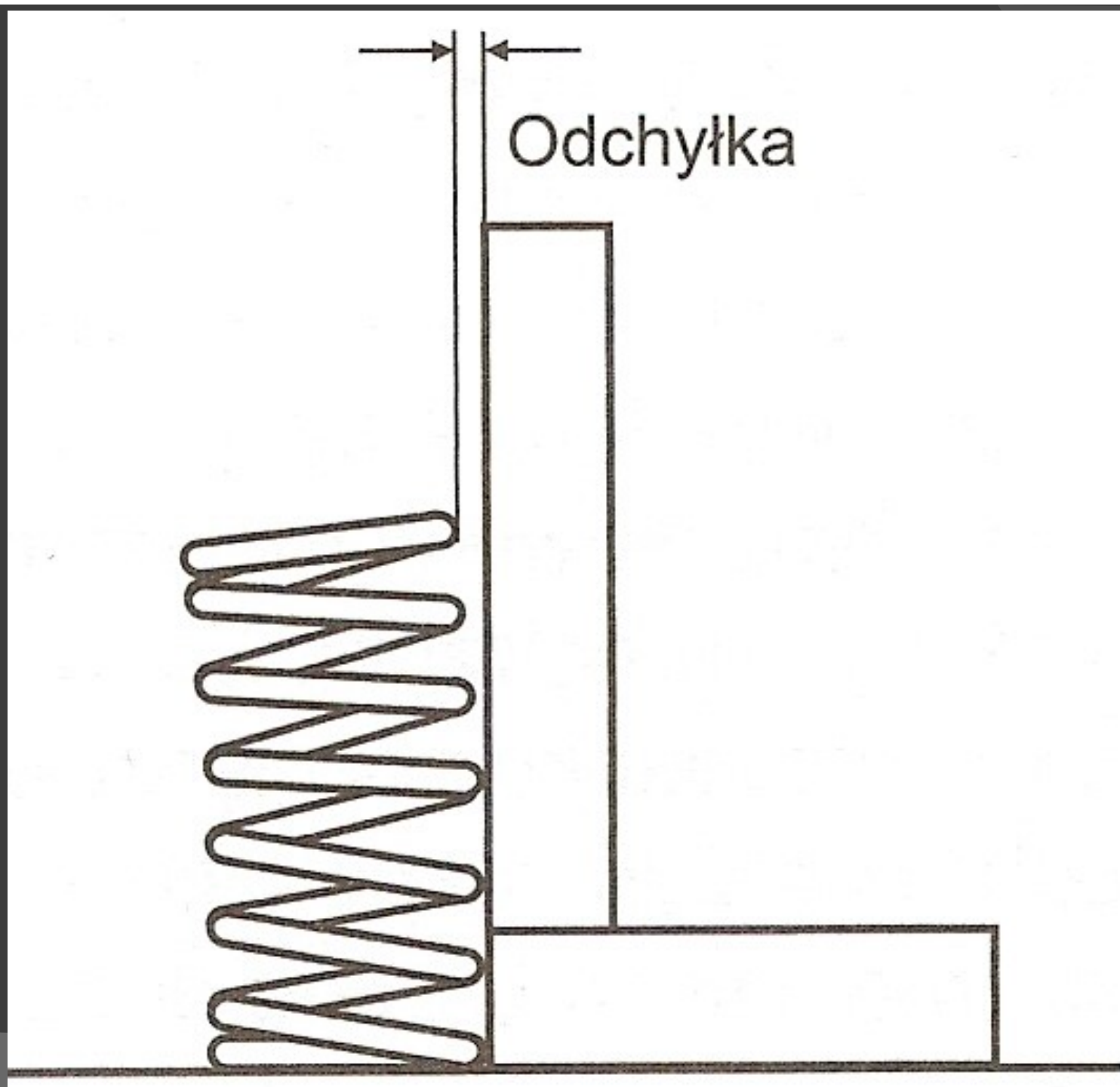

Pomiary sprężyn

MECHANIZMY NAPIĘDU ZAWORÓW

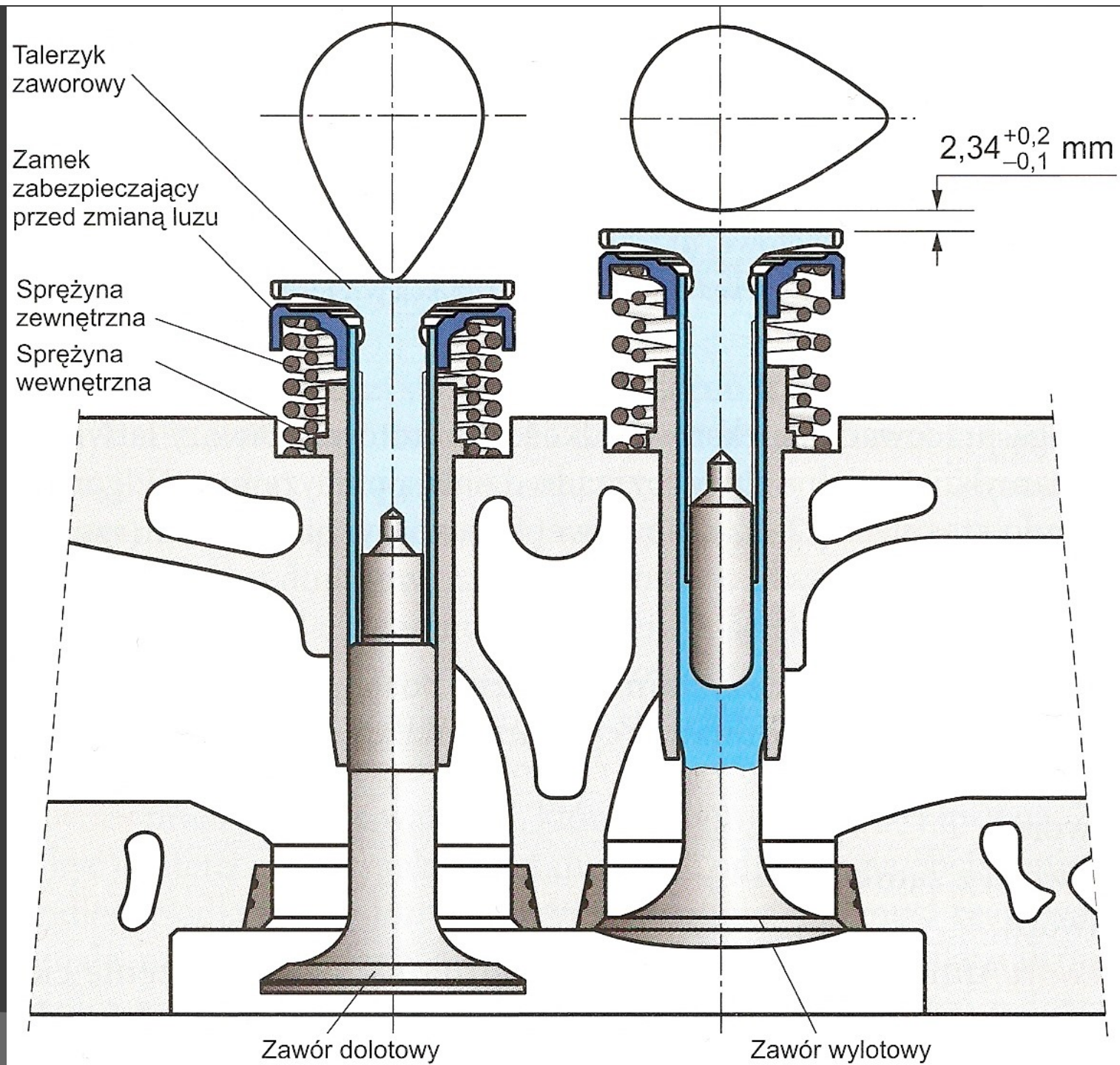

Elementy mechanizmu napędu

- a) popychacze
- b) dźwigienki zaworów
- c) drążki (laski) popychaczy
- d) wałek rozrządu

Rodzaje napędów

a) bezpośredni napęd zaworów

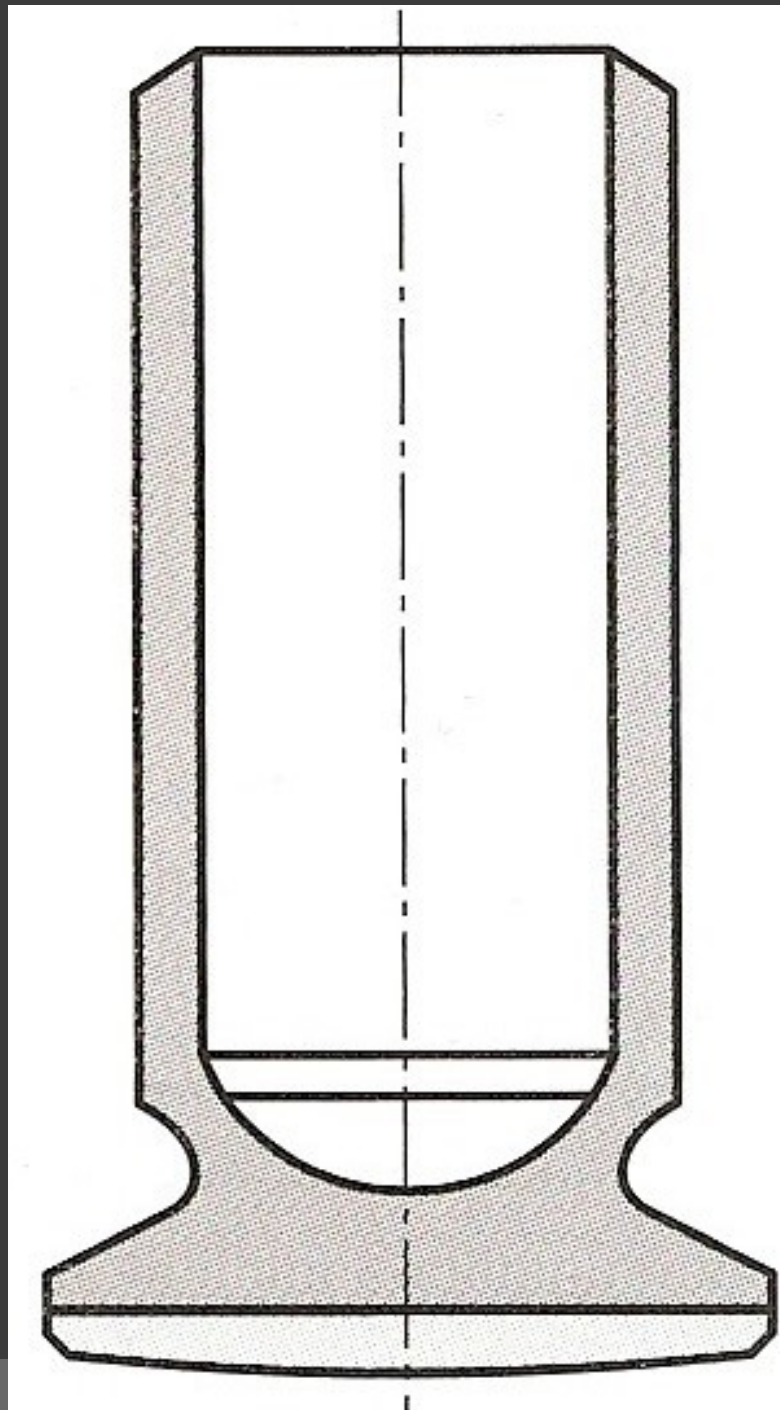
Rodzaje napędów

- a) bezpośredni napęd zaworów
- b) pośredni napęd zaworów
  - za pomocą popychaczy

Popychacze

a) płaskie (szklankowe)

Krzywka wałka
rozrządu

Popychacz
szklankowy

Komora
zapasowa

Tłoczek

Komora popychacza

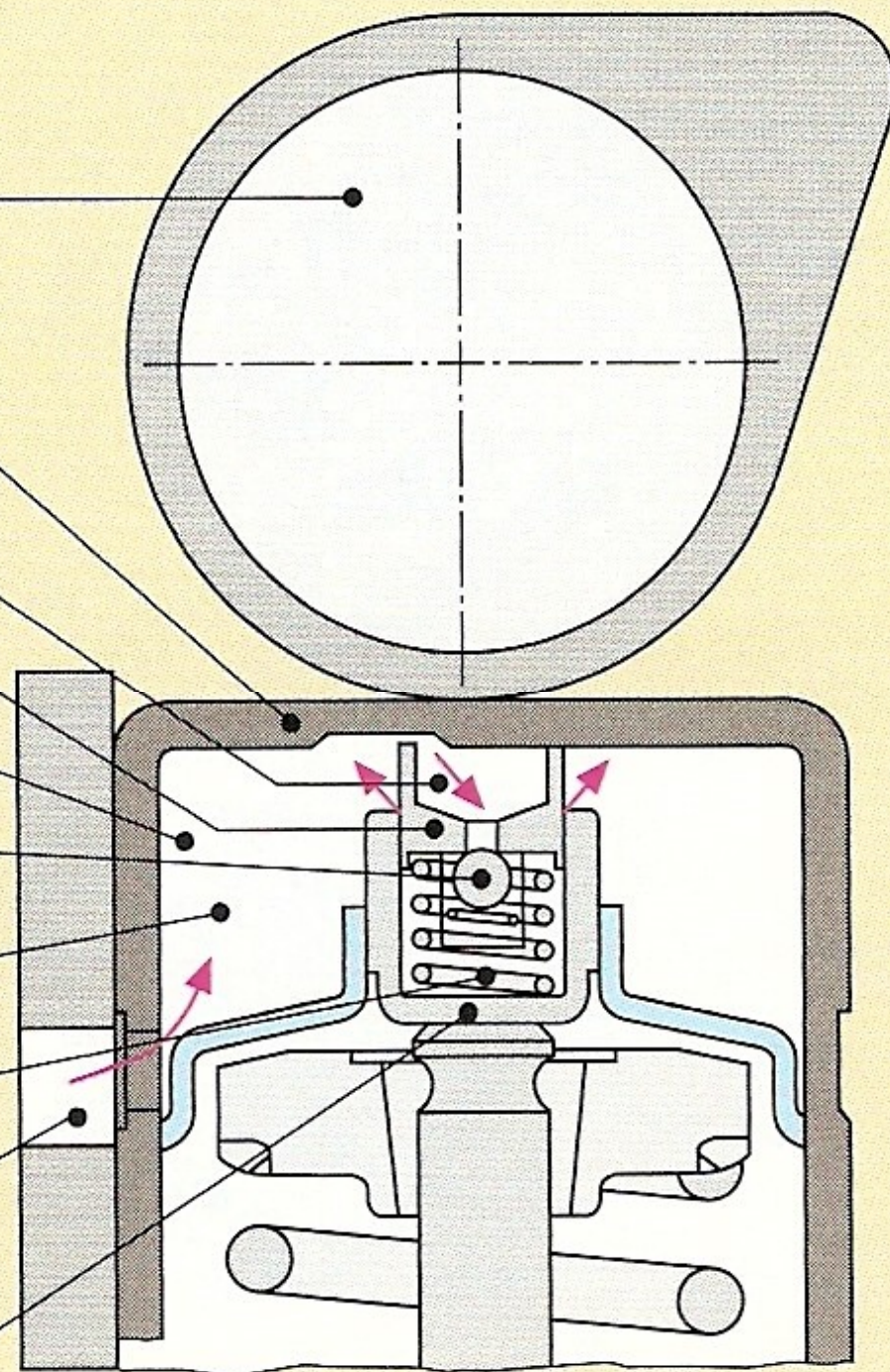
Kulkowy zawór
zwrotny

Komora cylinderka

Sprężyna

Otwory olejowe
w głowicy

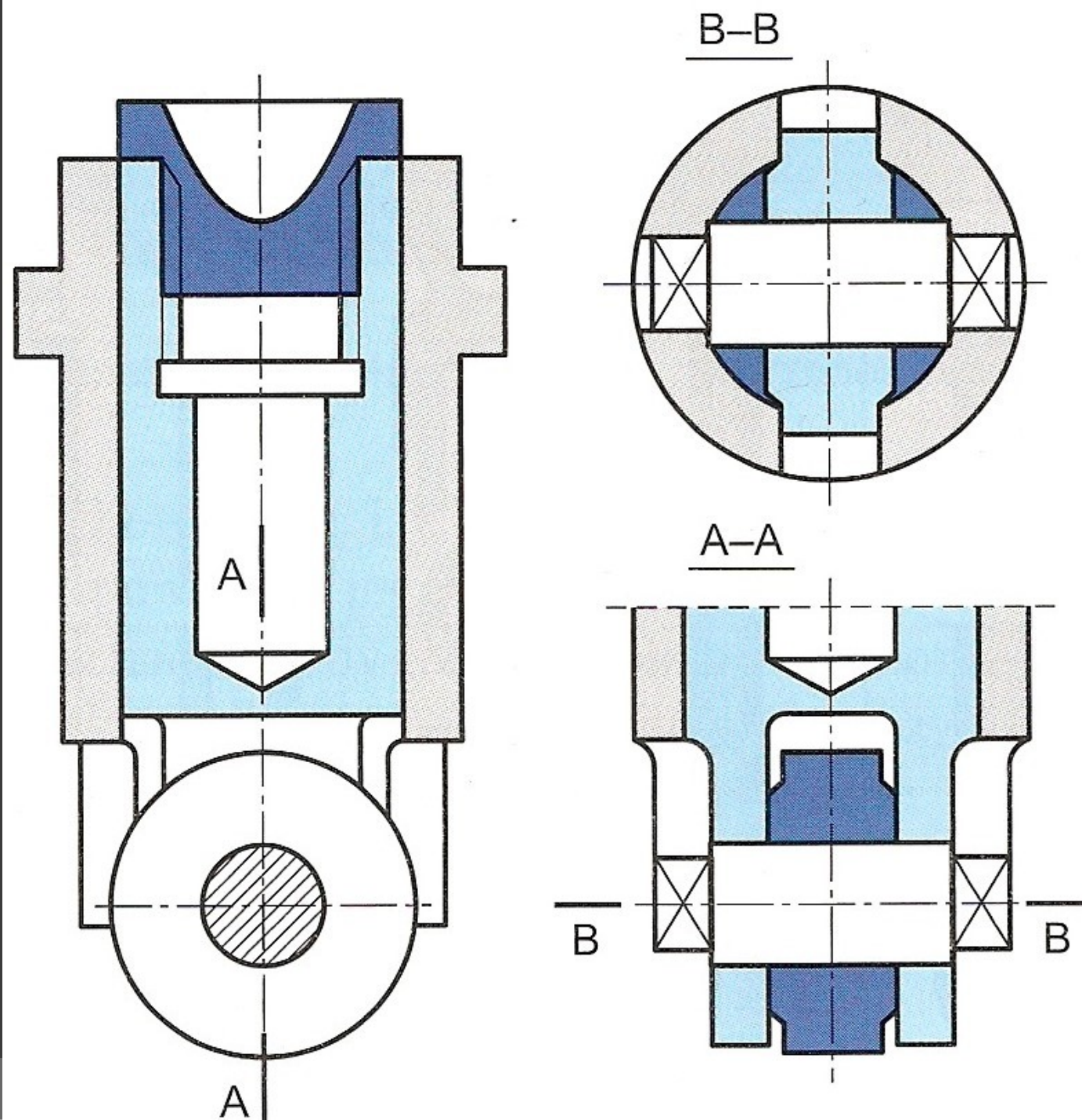
Cylinderek

Popychacze

- a) płaskie (szklankowe)
- b) rolkowe

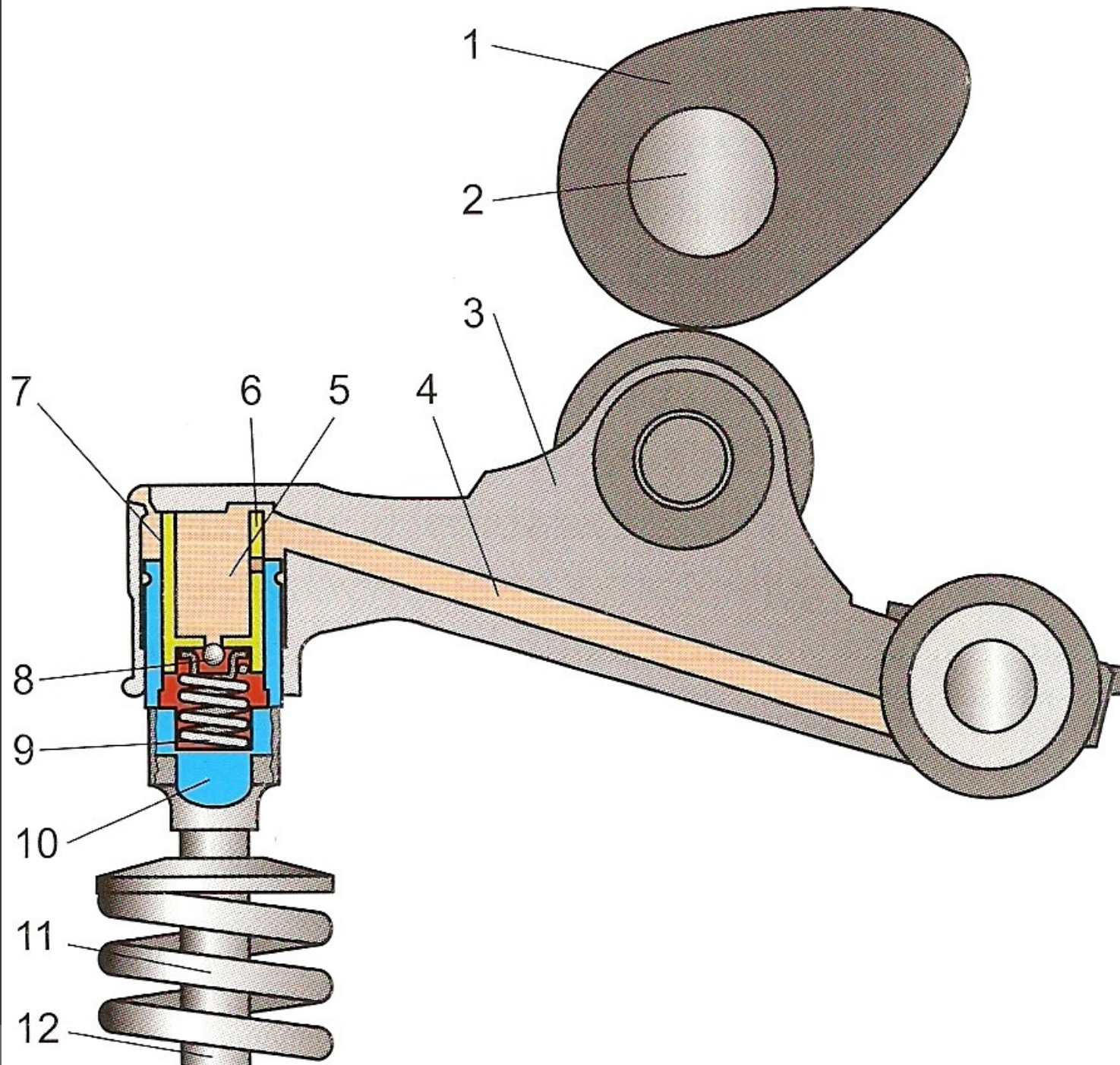

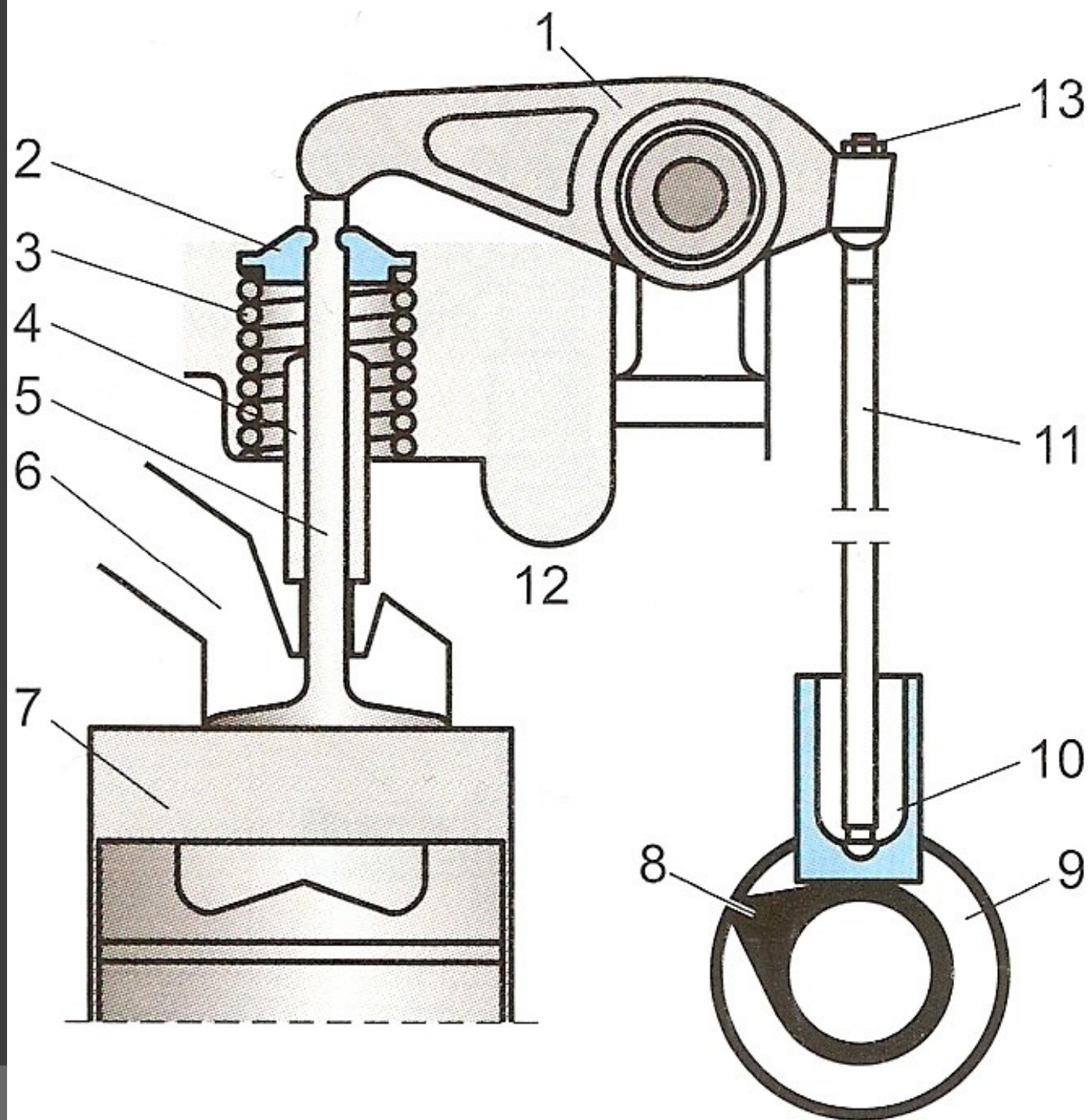
Popychacze

- a) płaskie (szklankowe)
- b) rolkowe
- c) dźwigniowe

Drażki popychaczy

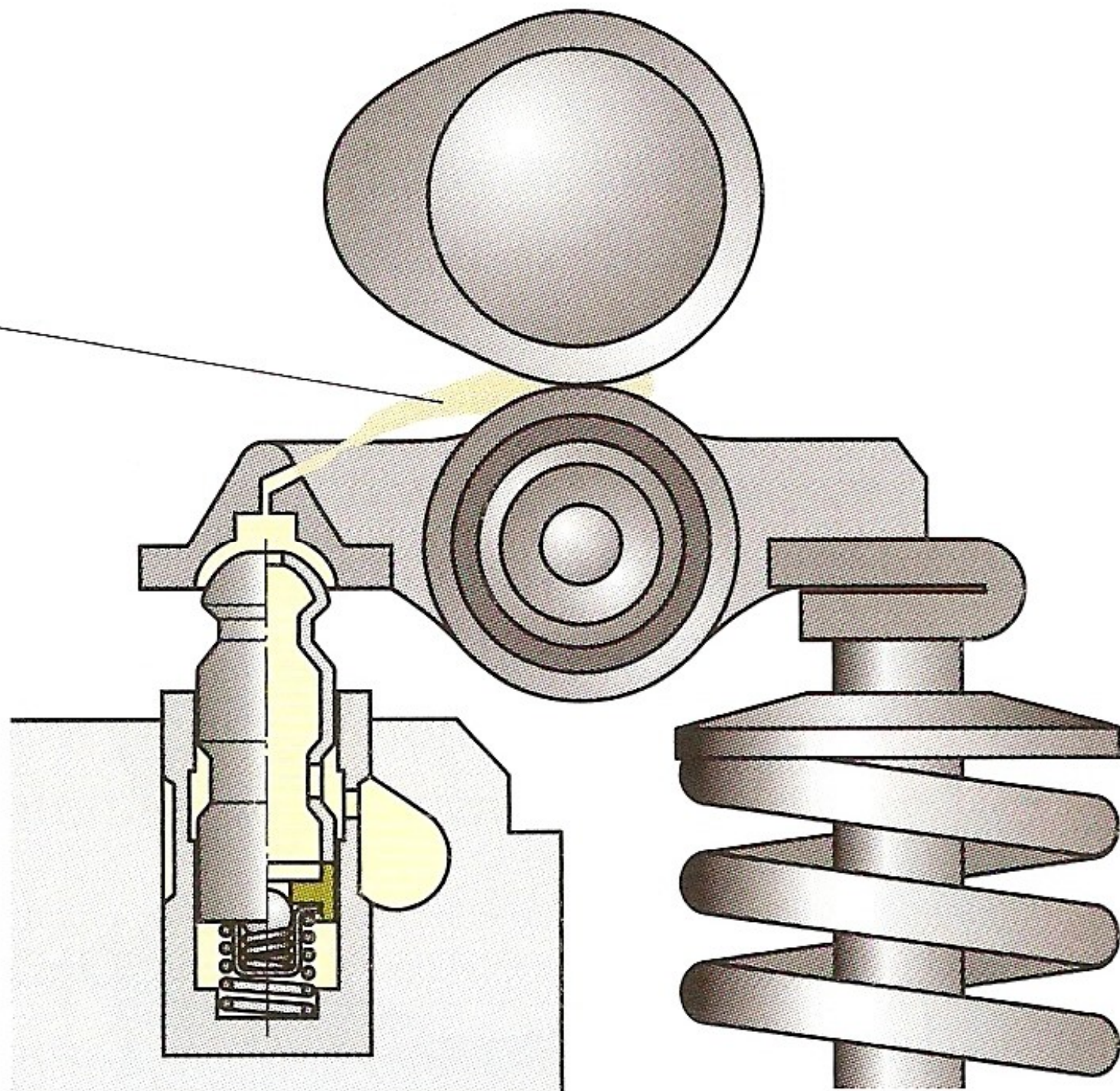

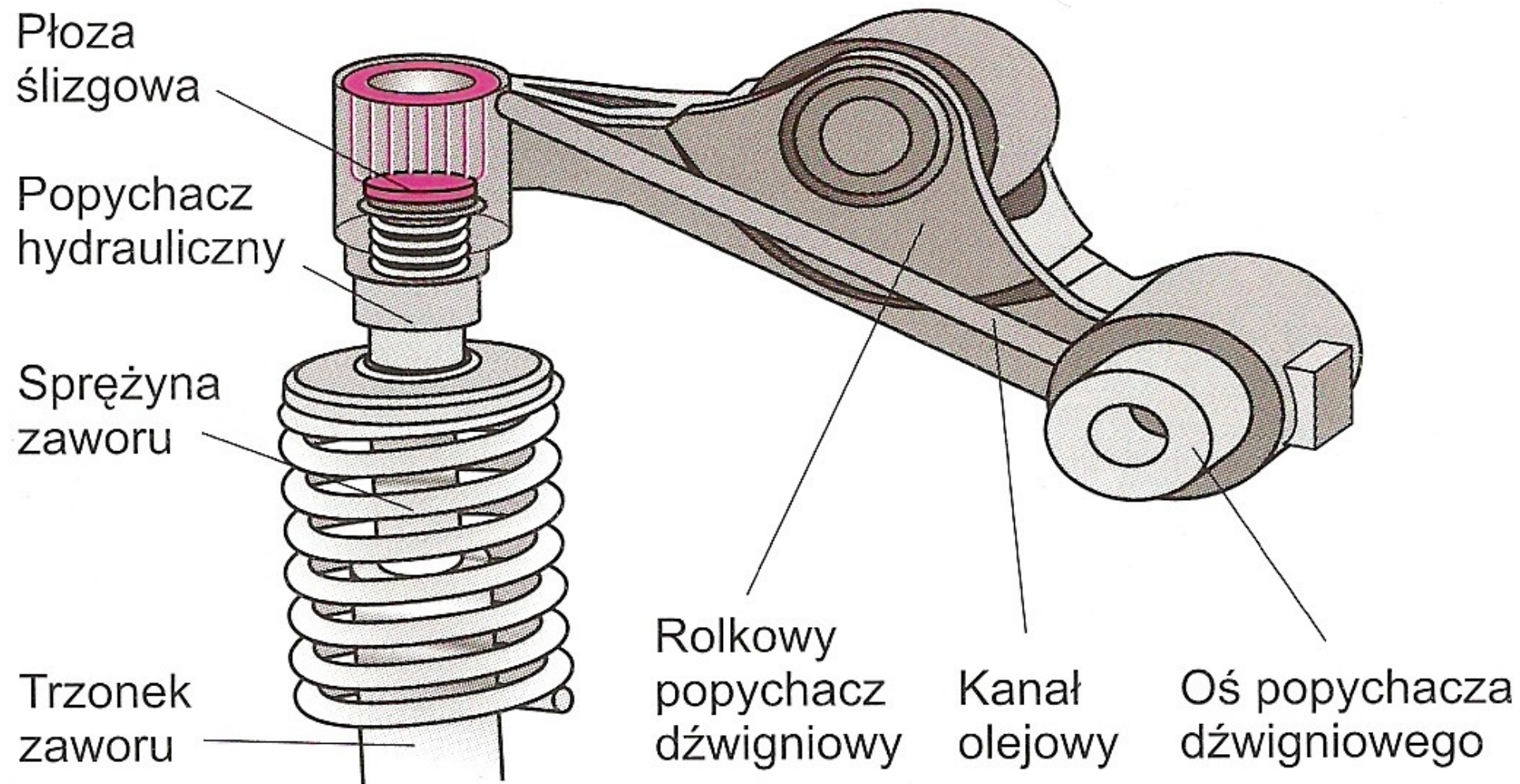
Popychacze hydrauliczne

- a) kasują luzy zaworów niezależnie od temperatury silnika
- b) mniejszy poziom hałasu
- c) większa trwałość elementów mechanizmu napędu
- d) mniejsza emisja substancji szkodliwych

Olej

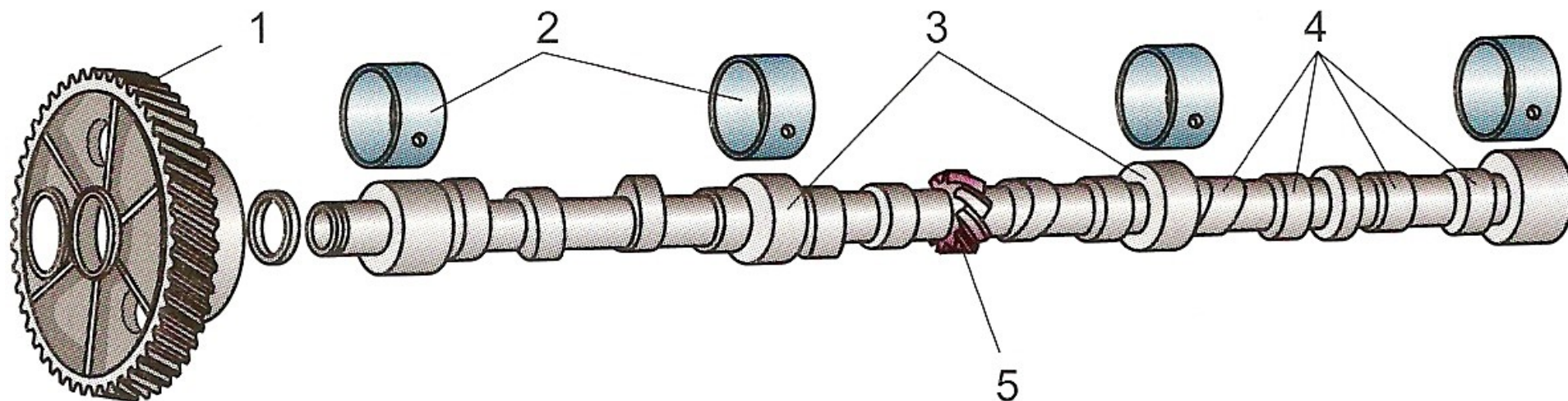
WAŁEK ROZRZĄDU

Budowa wałka rozrządu

- a) krzywki
- b) czopy łożyskowe z panewkami
- c) koło zębate (łańcuchowe) napędu wałka
- d) urządzenia do zmiany faz rozrządu i wzniosu zaworów

- 1 – koło zębate napędu wałka
- 2 – panewki
- 3 – czopy łożyskowe
- 4 – krzywki
- 5 –

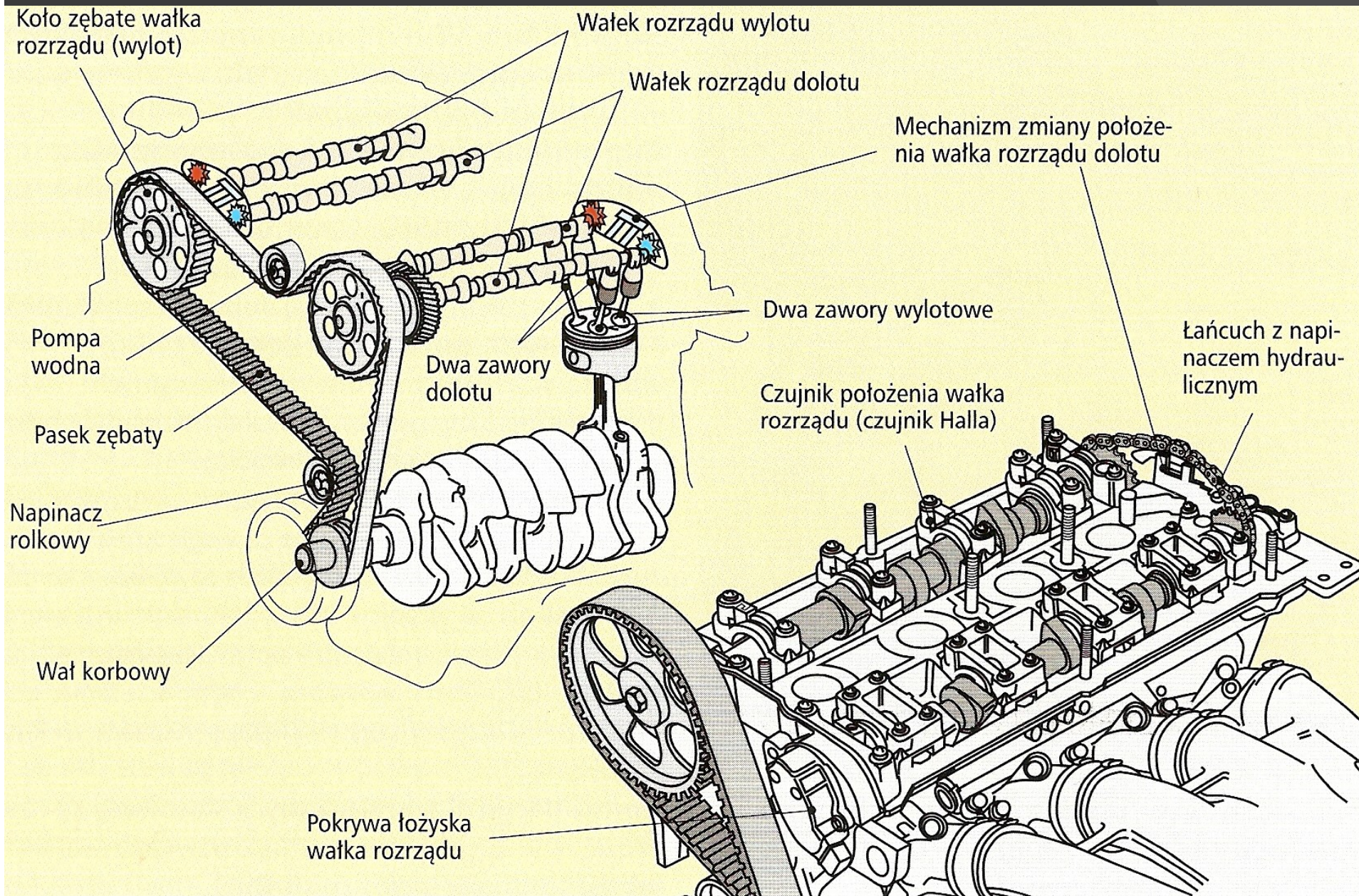
Zadania krzywek

- a) duże pole przekroju otwarcia zaworu
- b) jak najmniejsze przyspieszenie
- c) ciągłość przyspieszeń

DOHC

- dwa wałki rozrządu w głowicy
  - jeden do napędu zaworów dolotowych, a drugi wylotowych

Napęd wałka rozrządu

a) przekładnie zębate

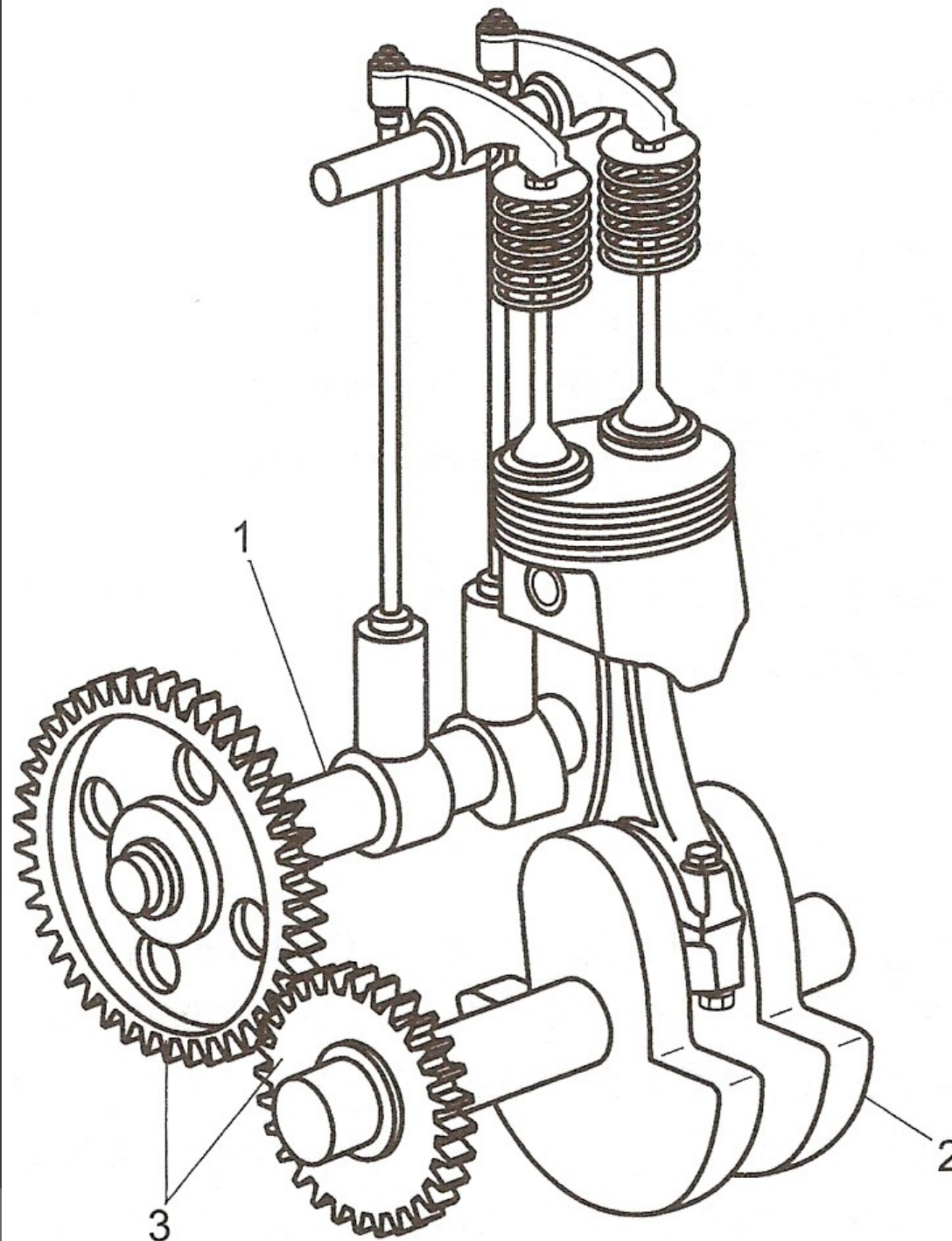
- walcowe
- stożkowe (wałek królewski)

b) przekładnie łańcuchowe

c) przekładnie pasowe z paskiem zębatym

Przekładnia zębata walcowa

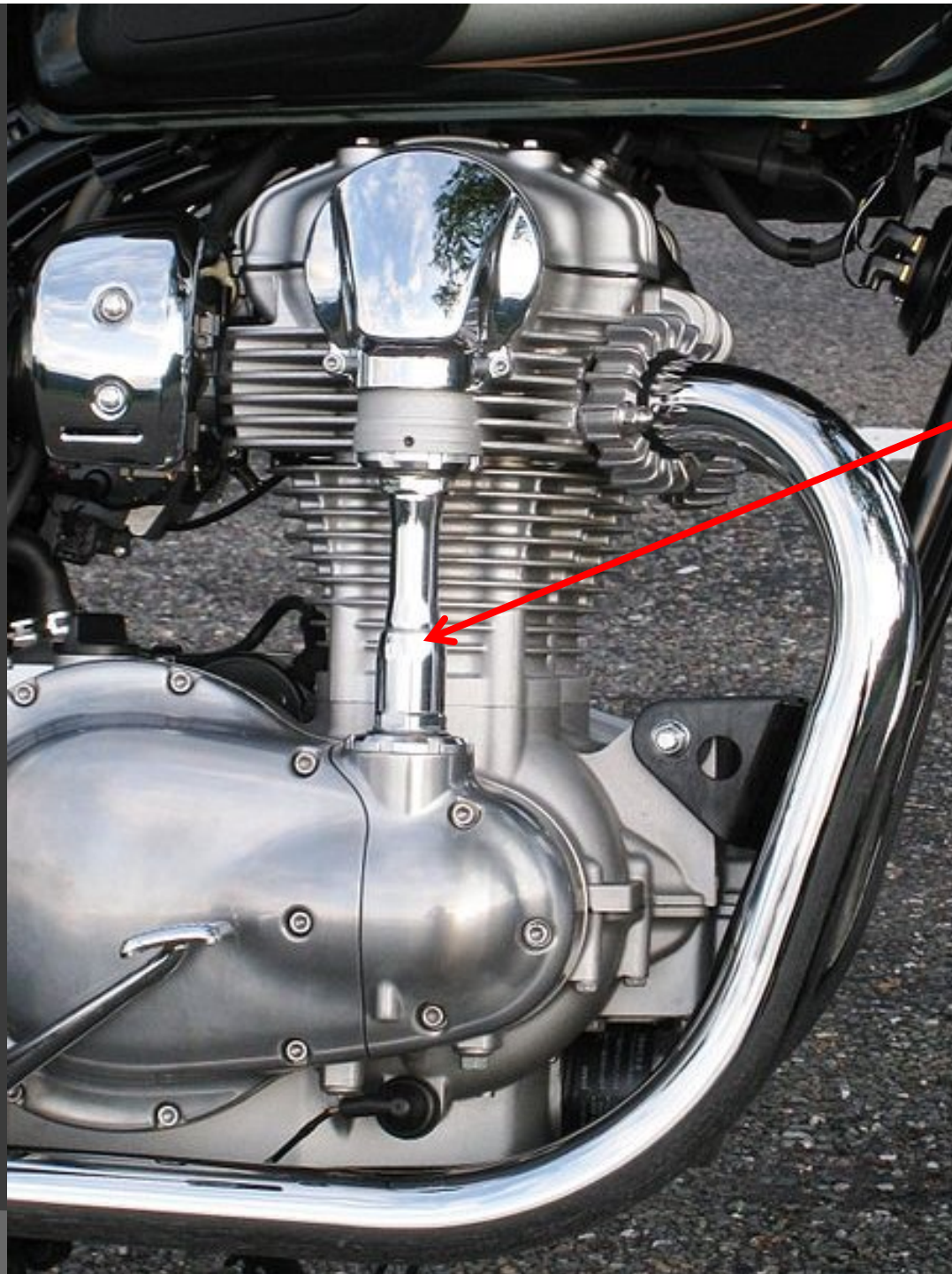
- a) duża dokładność sterowania
- b) długie utrzymywanie tej dokładności
(konieczność bardzo dokładnego rozstawienia wałów)
- c) niezbyt głośna
- d) stosowana wyłącznie w układach OHV

Wątek królewski

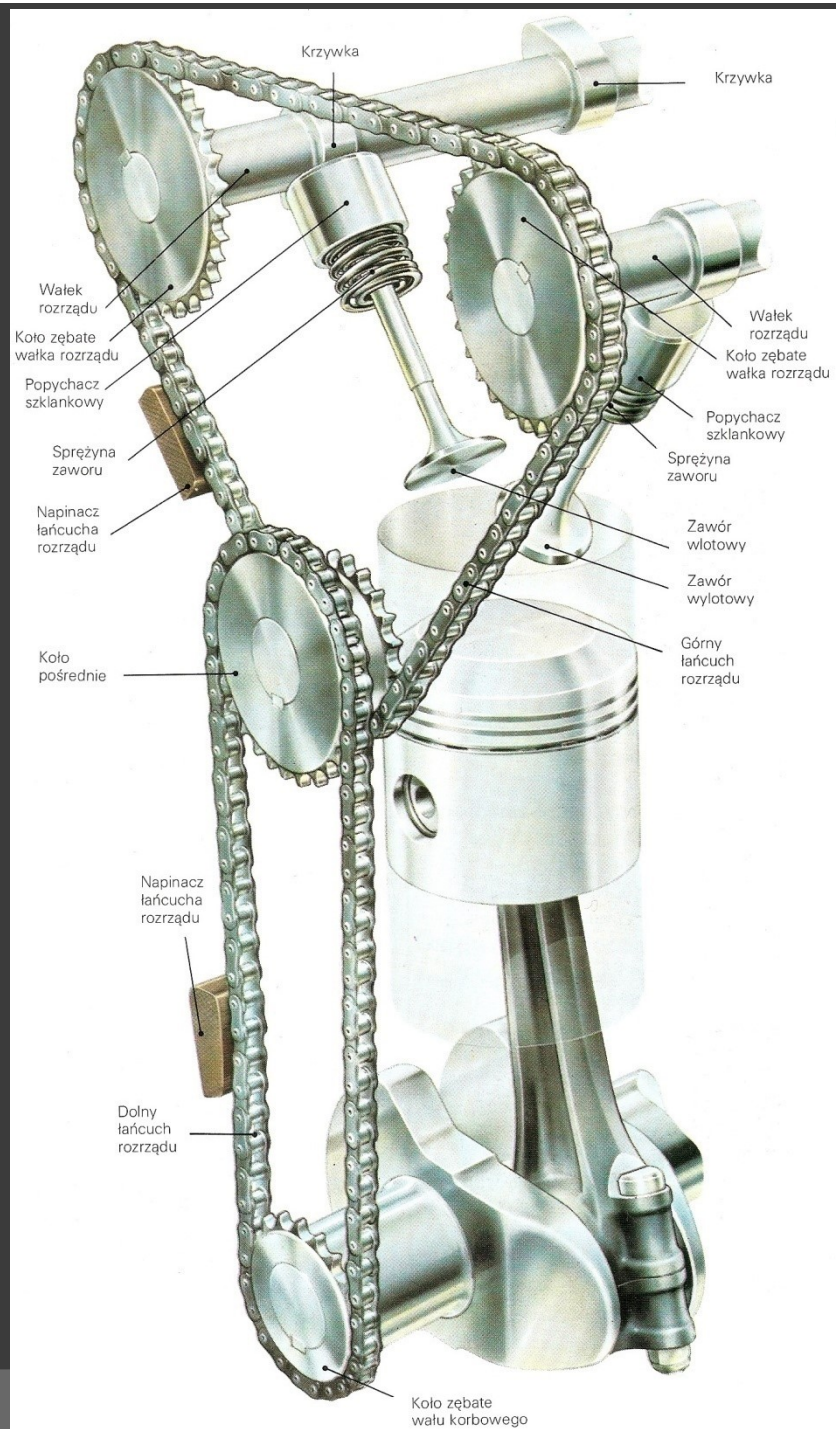
- a) trwały
- b) niezawodny
- c) drogi
- d) hałaśliwy

Przekładnia łańcuchowa

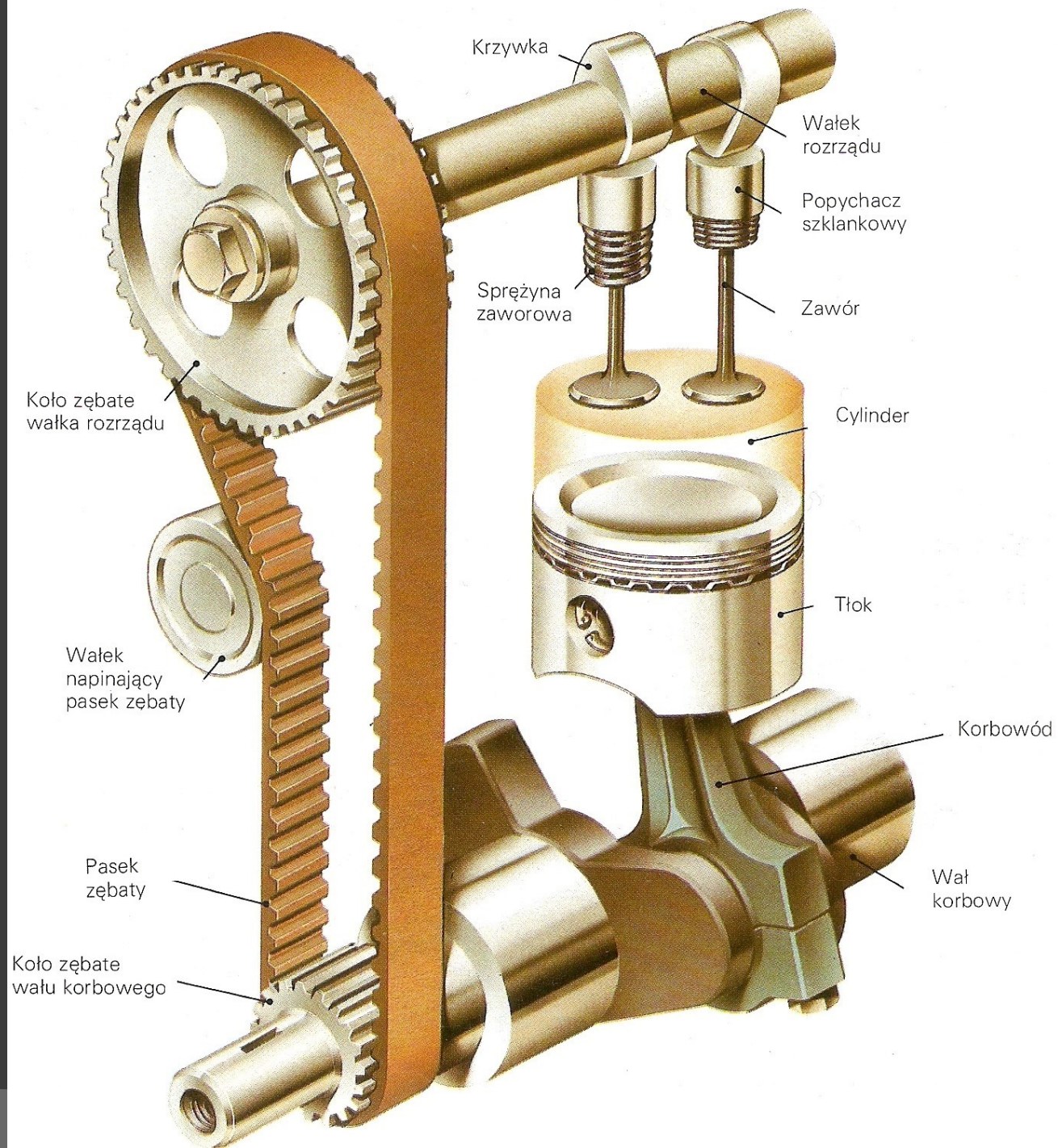
- a) rozciąganie się łańcucha w czasie pracy
- b) drgania przy większych odległościach między kołami łańcuchowymi – konieczność stosowania napinaczy i prowadnic
- c) rzadsza wymiana łańcucha

Przekładnia pasowa zębata

- a) lekka
- b) prosta w obsłudze
- c) cicha
- d) nie wymaga smarowania
- e) elastyczna
- f) niski poziom drgań
- g) trwałość – 60.000-220.000 km
- h) wrażliwa na temperaturę i rozpuszczalniki

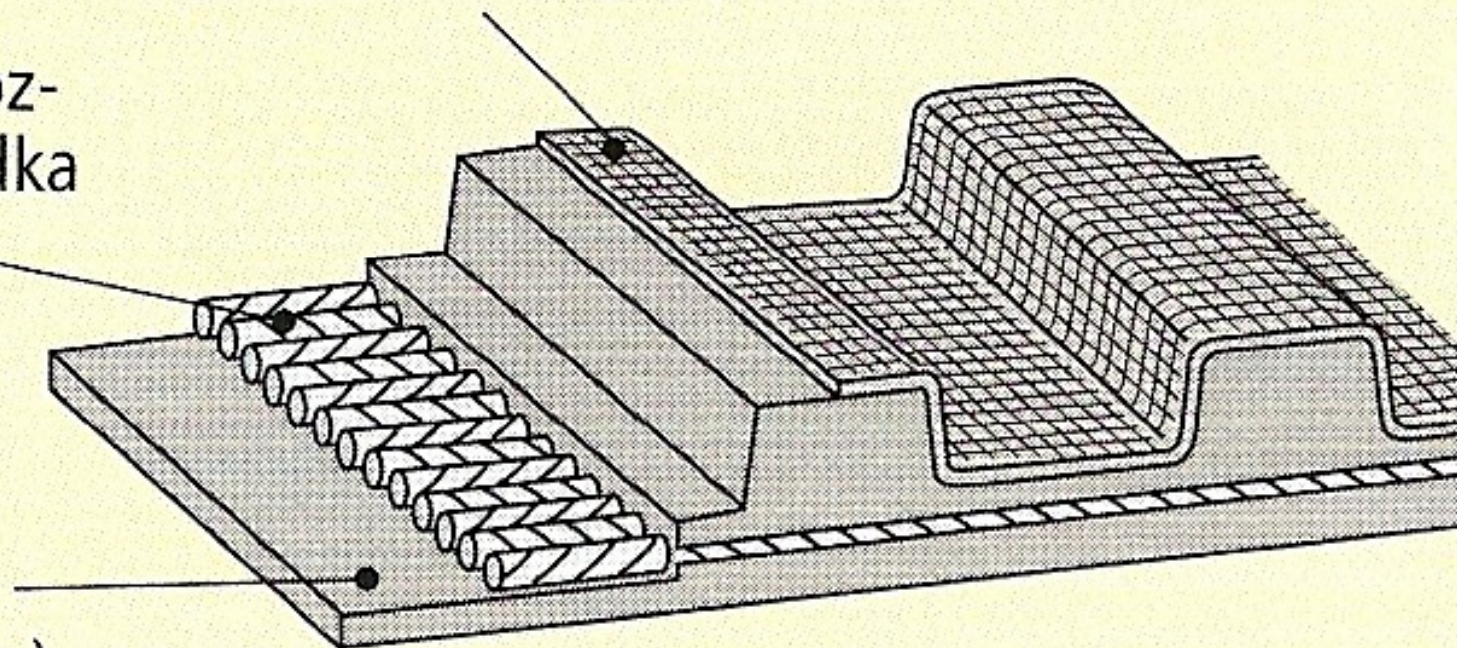

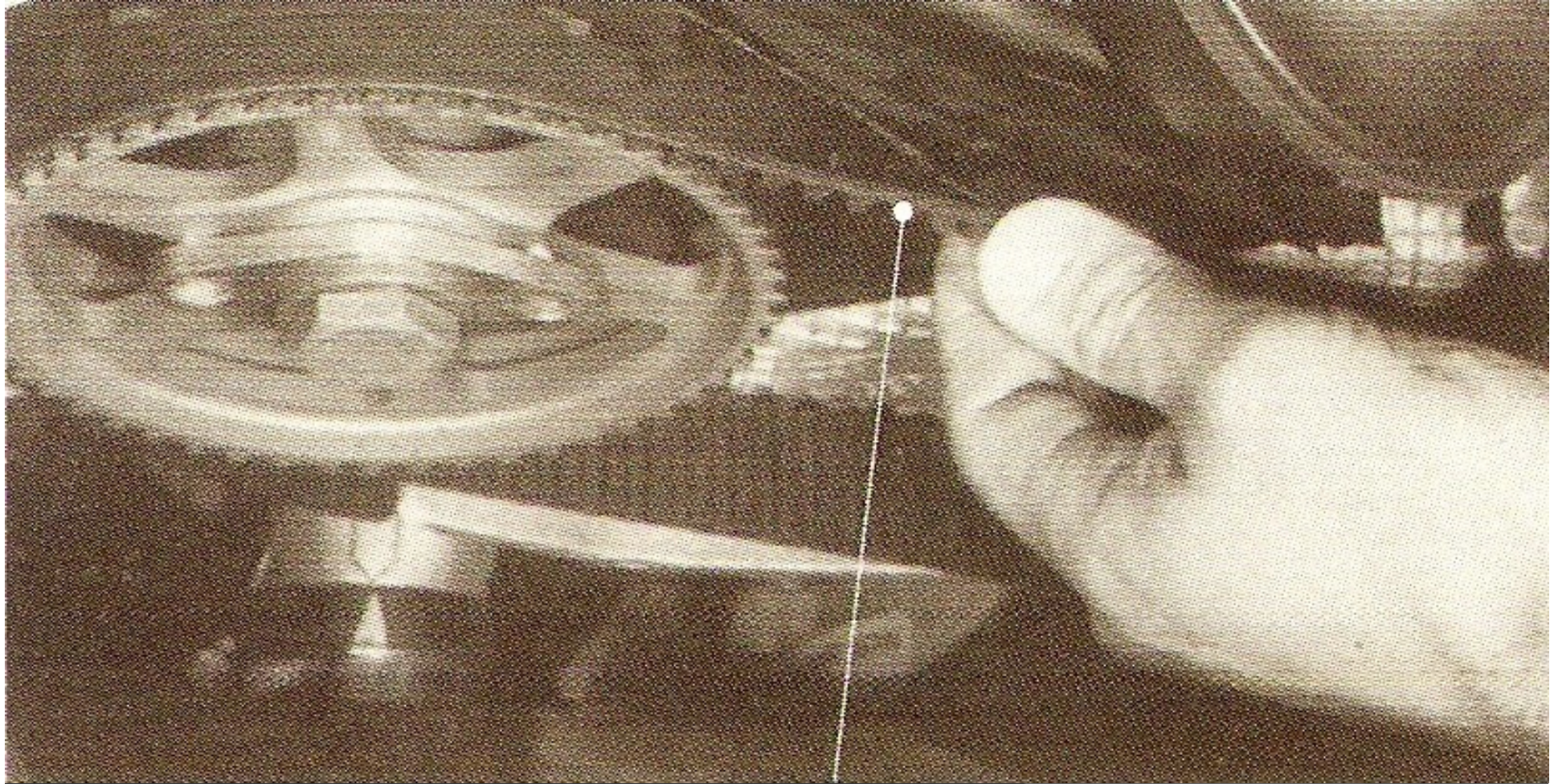
Powierzchnia z tworzywa sztucznego (poliamid)

Odporna na rozciąganie wkładka z włókna szklanego

Korpus pasa zębatego (polichloropren)

ZMIENNE FAZY ROZRZĄDU

Zmienne fazy rozrządu

➤ *zmiana chwili otwarcia i zamknięcia zaworów dolotowych w silnikach niedoładowanych*

a) **większy moment obrotowy w szerszym zakresie prędkości obrotowych**

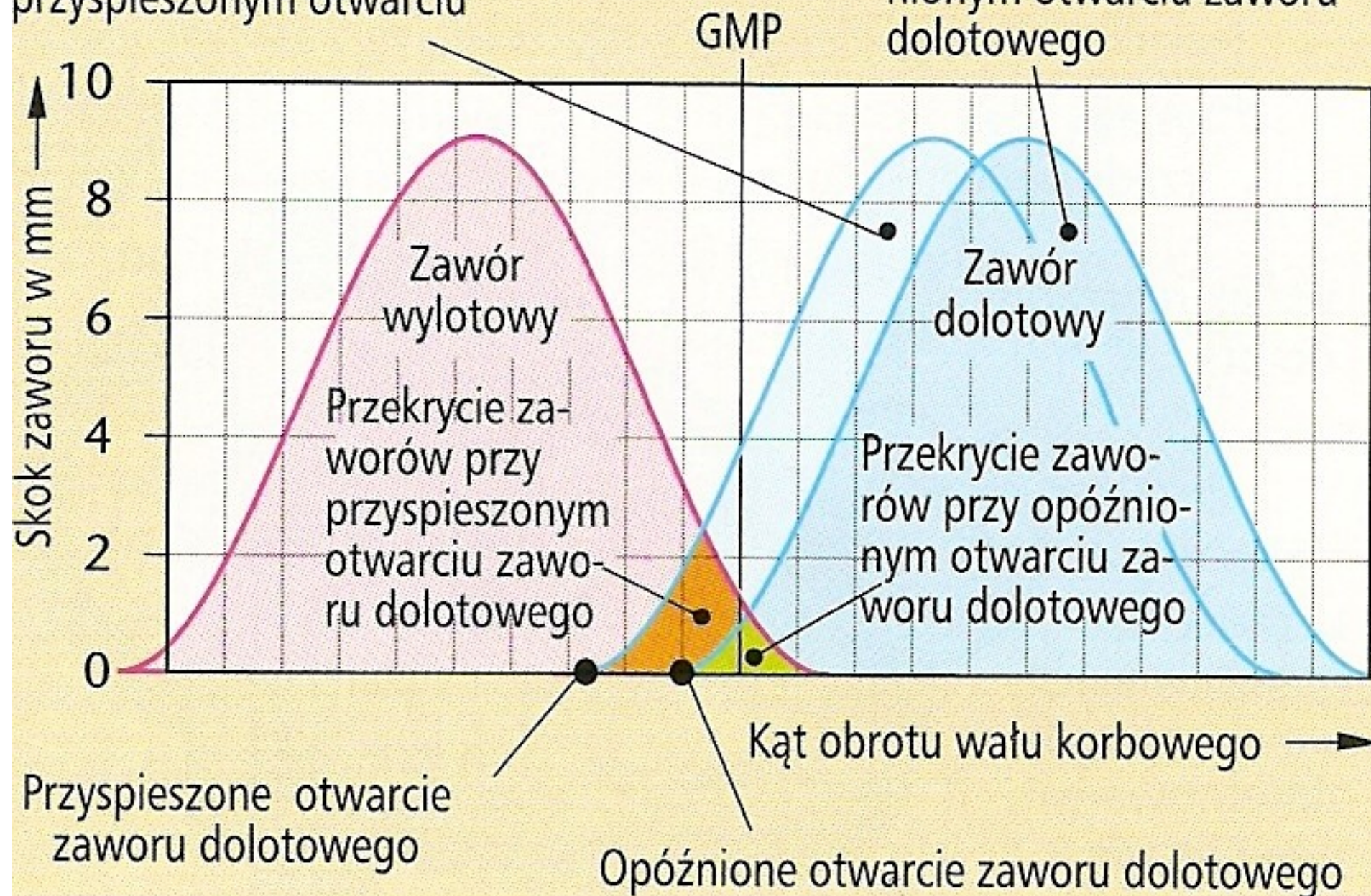
- większe przyspieszenie przy mniejszym zużyciu paliwa

b) **dokładniejsze spalanie paliwa w wyższej temperaturze**

- mniej toksyczne spaliny

Wznios zaworu dolotowego przy przyspieszonym otwarciu

Wznios zaworu przy opóźnionym otwarciu zaworu dolotowego

Zmienne fazy rozrządu

- a) przy małych prędkościach obrotowych –
wcześniejsze otwarcie i zamknięcie ZD
  - dłuższy czas współotwarcia zaworów
  - lepsze przepłukanie komory spalania
  - uniknięcie utraty ładunku
- b) przy dużych prędkościach obrotowych –
późniejsze otwarcie i zamknięcie ZD
  - krótszy czas współotwarcia zaworów

Sposoby zmiany faz rozrządu

- a) przez przestawienie wałka rozrządu
  - obrót wałka rozrządu względem koła łańcuchowego
- b) krzywki o różnych zarysach
- c) system VarioCam

Obrót wałka rozrządu względem koła łańcuchowego

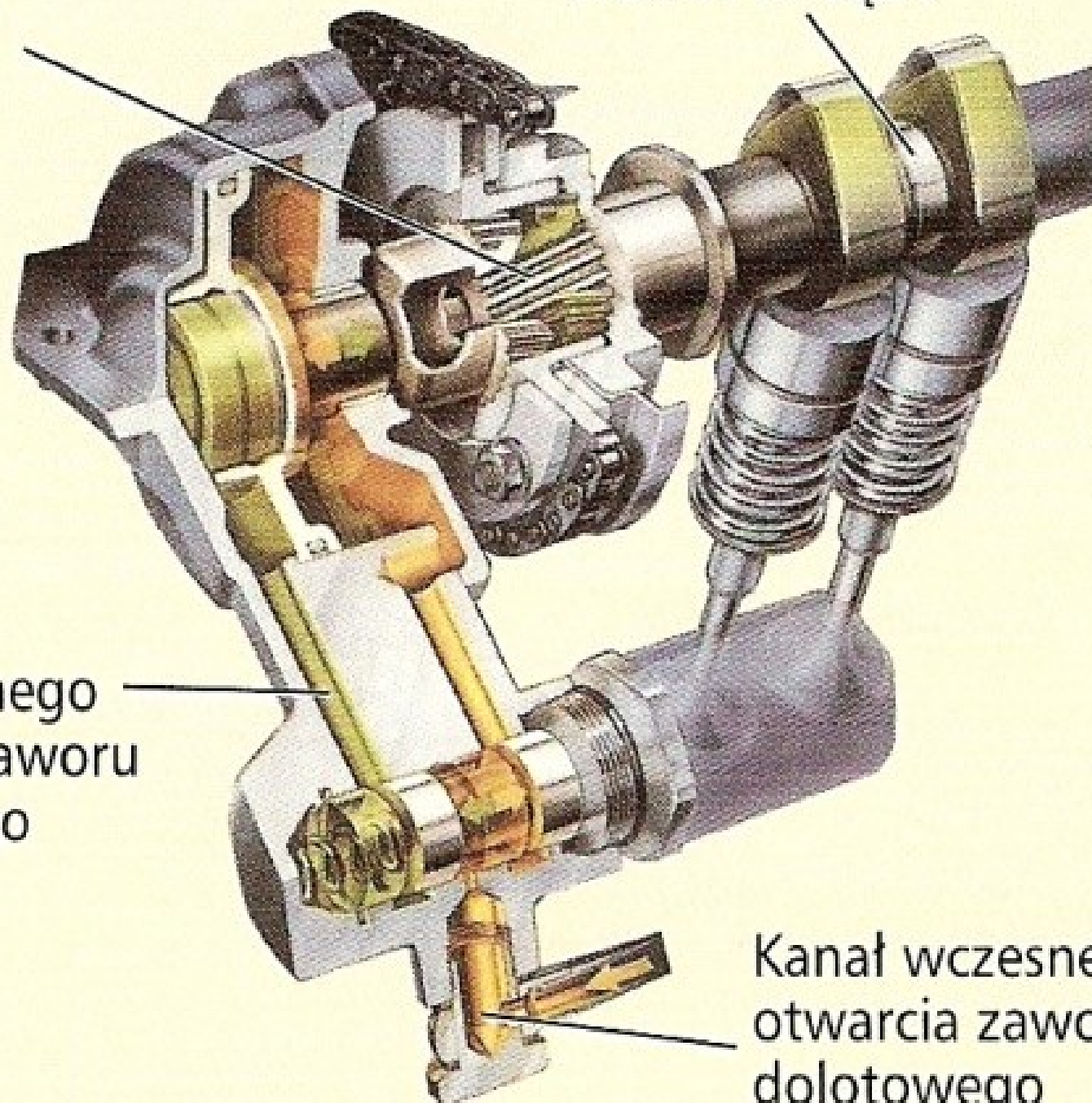
- a) hydrauliczny tłok przesuwają osiowo koło o zazębieniu wewnętrznym i zewnętrznym
- zęby zewnętrzne współpracują z kołem łańcuchowym
  - zęby wewnętrzne powodują przy dużej prędkości obrót wałka rozrządu w kierunku „wcześniej”
  - działanie ciśnienia w przeciwnym kierunku obraca wałek w kierunku „później”
- b) kąt współotwarcia zaworów – 0-30° OWK
- c) nie można przestawiać skoku zaworu

Koło zębate

Wałek rozrządu

Kanał późnego
otwarcia zaworu
dolotowego

Kanał wczesnego
otwarcia zaworu
dolotowego

Krzywki o różnych zarysach

- trzy dźwigienki jednostronne uruchamiają dwa zawory, każda dźwigienka sterowana jest osobną krzywką
  - pierwotna i wtórna dźwigienka współpracują z krzywkami o małym wzniosie i łagodnym profilu
  - środkowa krzywka ma ostry profil i duży maksymalny wznios

Wałki rozrządu

Ustawienie wałka rozrządu przy dużej prędkości obrotowej

Ogranicznik ze sprężyną cofającą

Rygiel przesuwny B

Rygiel przesuwny A

Zawór dolotowy

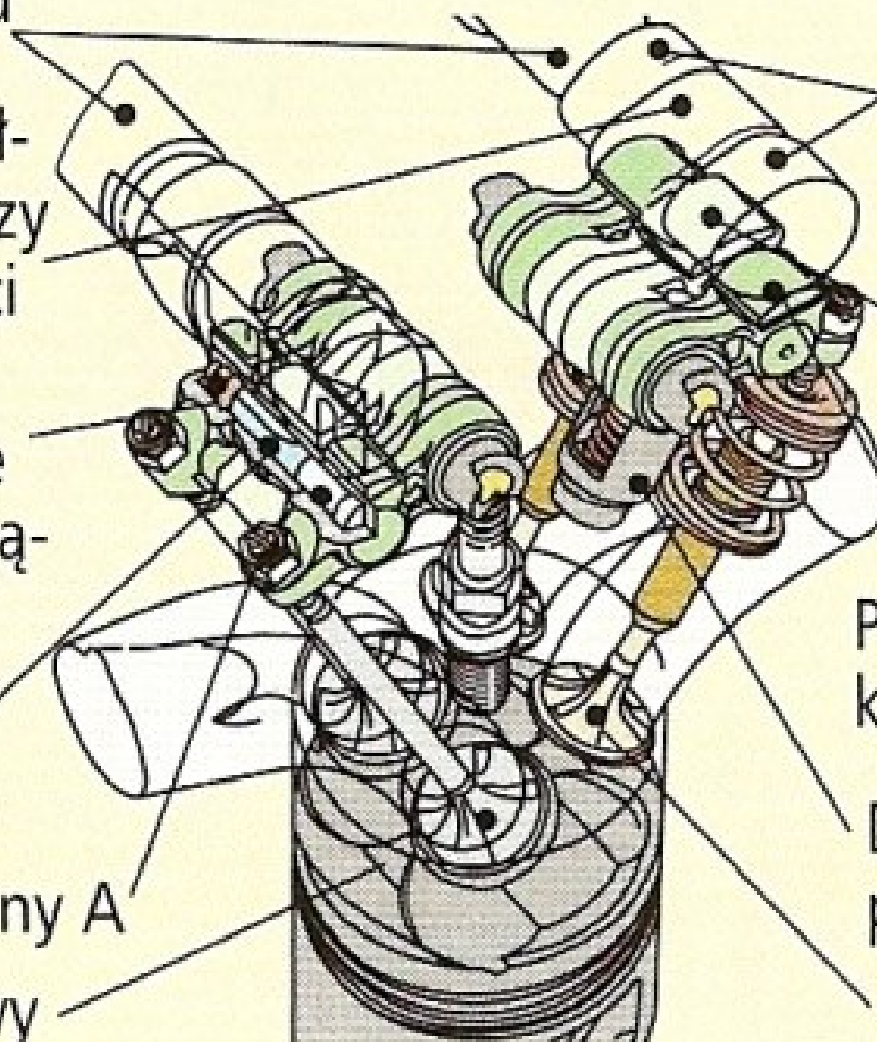
Ustawienie wałka rozrządu przy małej prędkości obrotowej

Środkowa dźwigienka jednostronna

Pierwotna dźwigienka jednostronna

Dźwigienka podtrzymująca

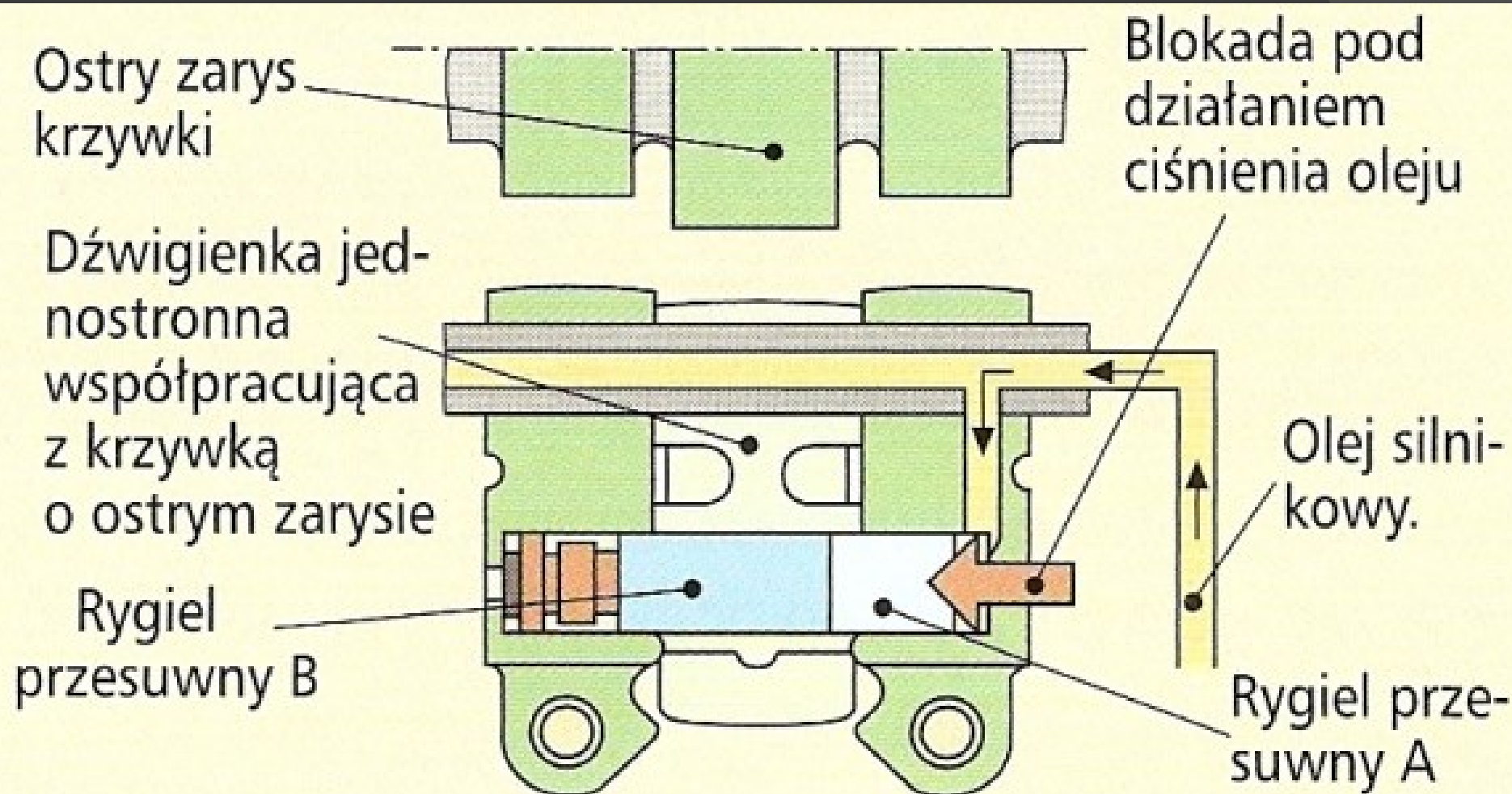
Zawór wylotowy

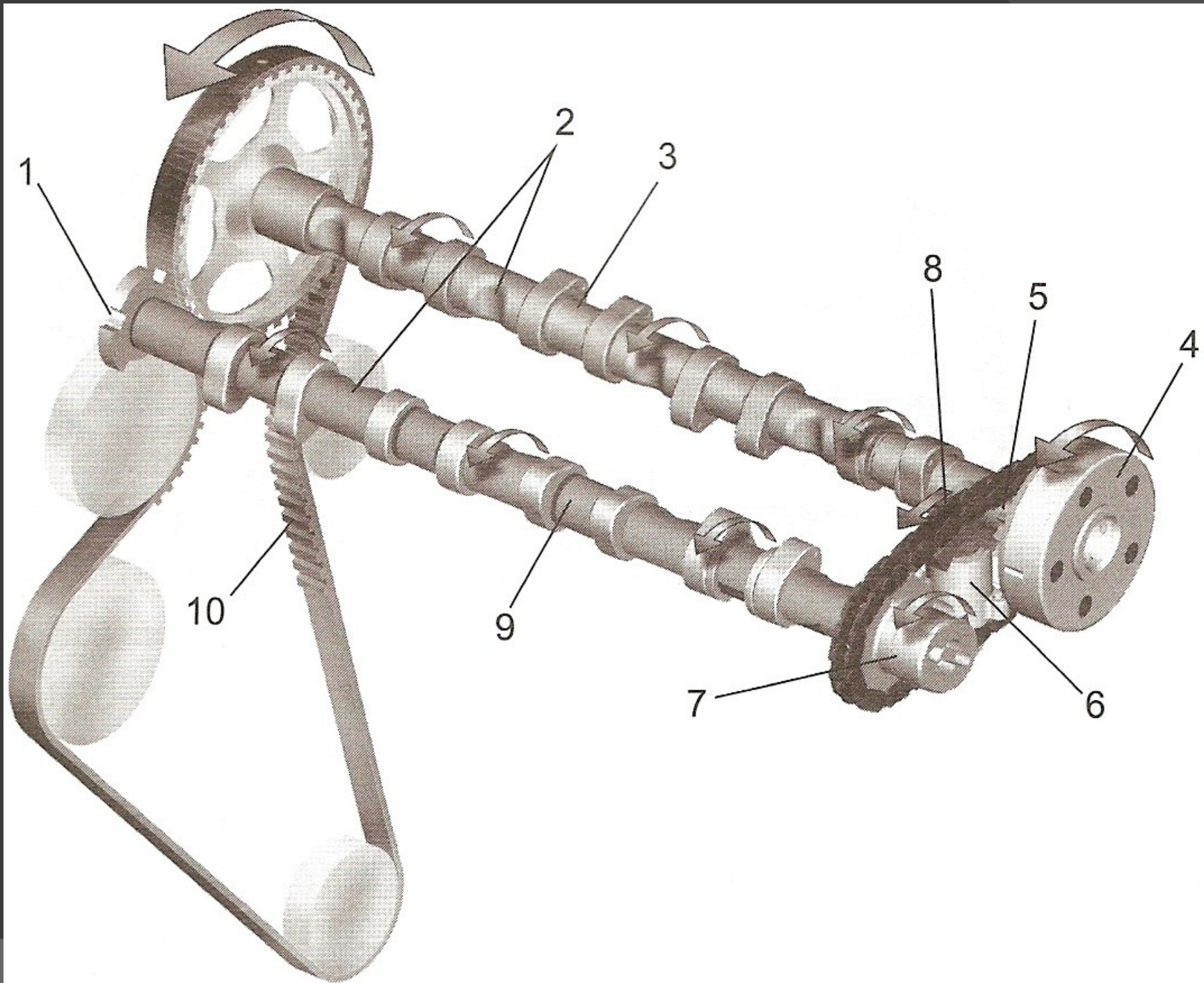
Krzywki o różnych zarysach

- a) przy małych prędkościach obrotowych n
  - środkowa dźwigienka odblokowana przez dźwigienkę podtrzymującą, drga swobodnie nie wykonując żadnej funkcji
- b) przy dużych prędkościach obrotowych n
  - rygiel blokuje wszystkie dźwigienki, ale tylko środkowa ma kontakt z krzywką
- c) można dopasować czasy otwarcia i zamknięcia ZD i ZW oraz skok zaworu i przekrój przepływu między zaworem a gniazdem

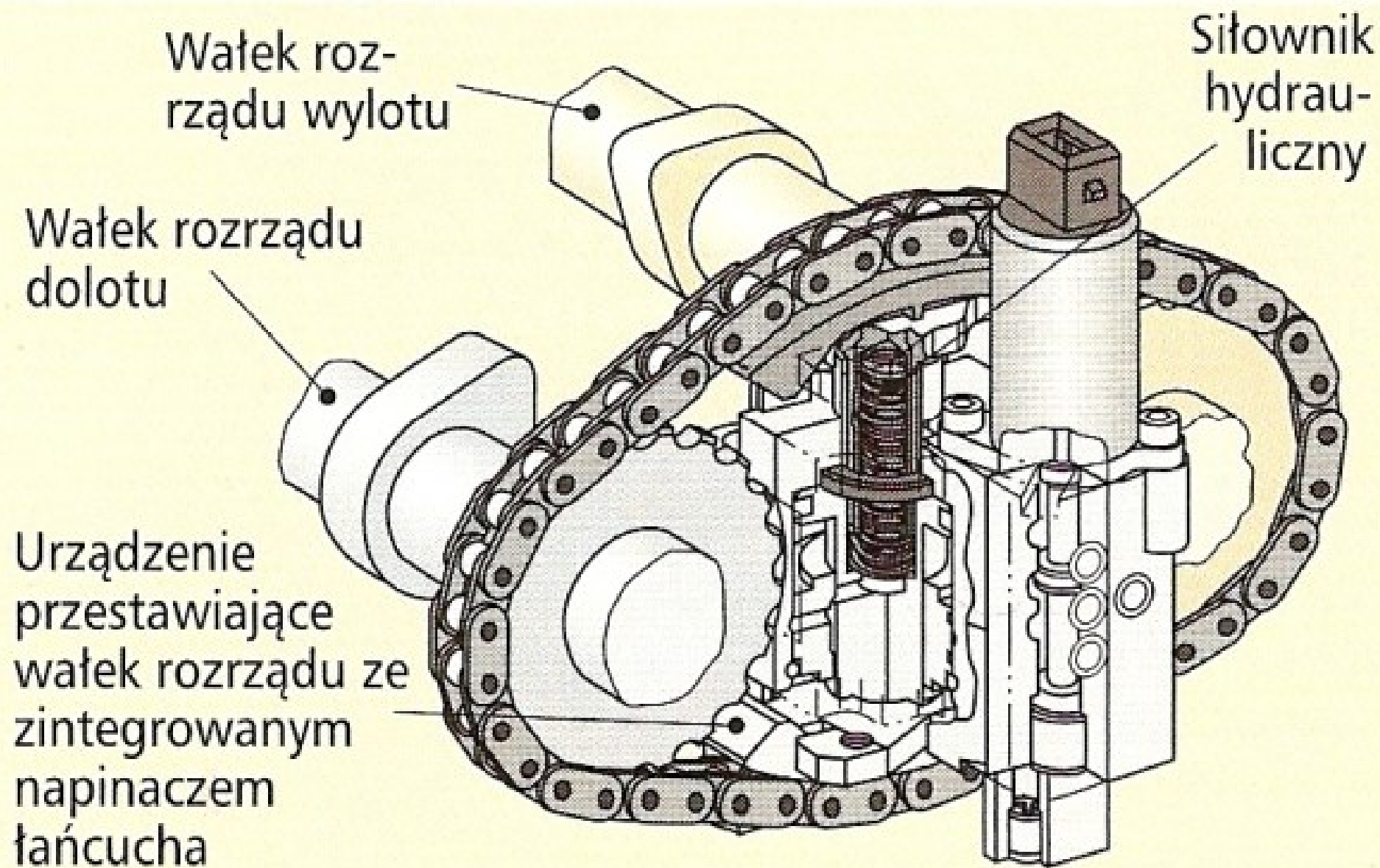

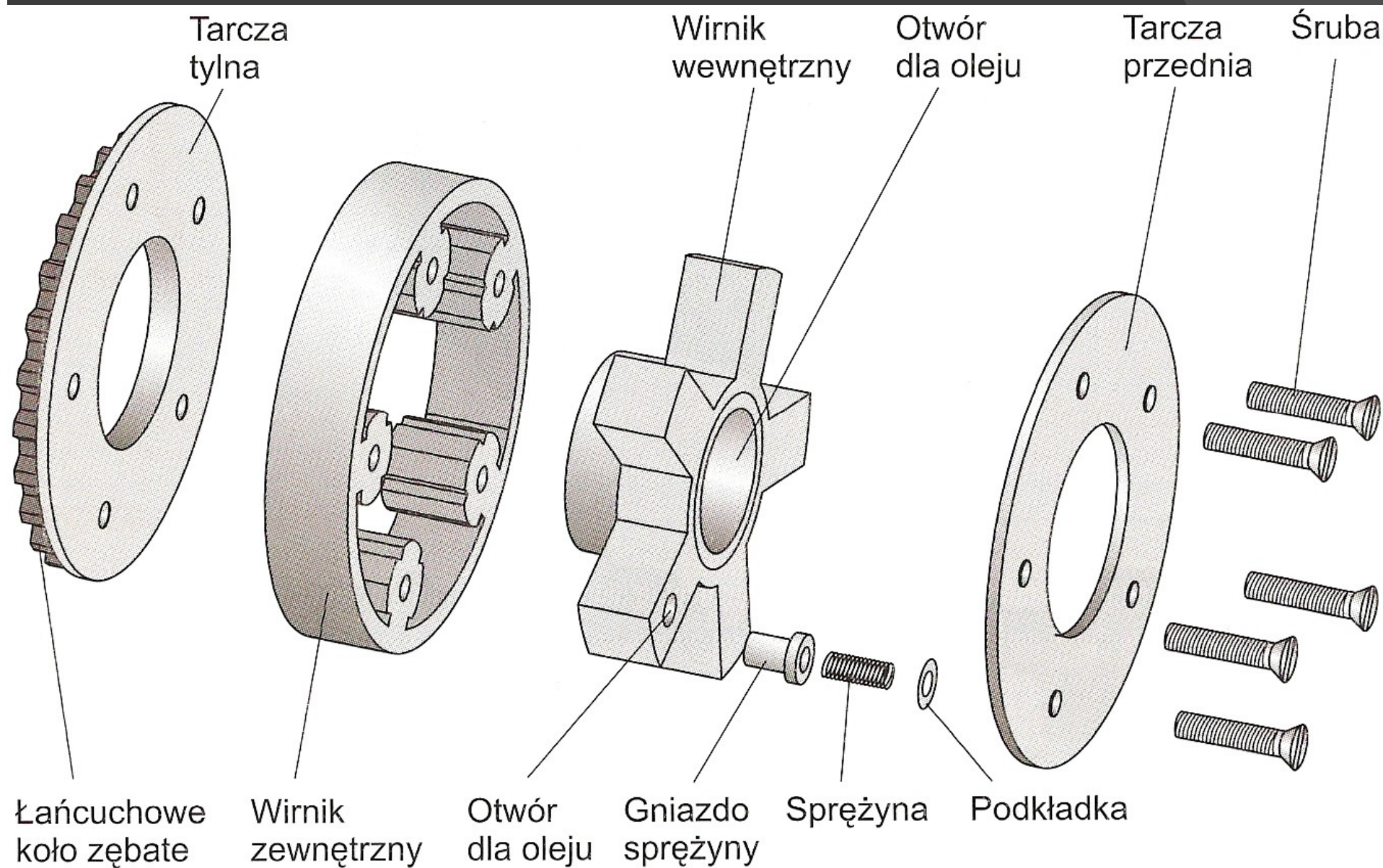
System VarioCam

- a) siłownik hydrauliczny może przesuwając łańcuch do góry lub w dół przez co zmienia się kąt obrotu wałka ZD
- b) nie można przestawić skoku zaworu, tylko czas współotwarcia

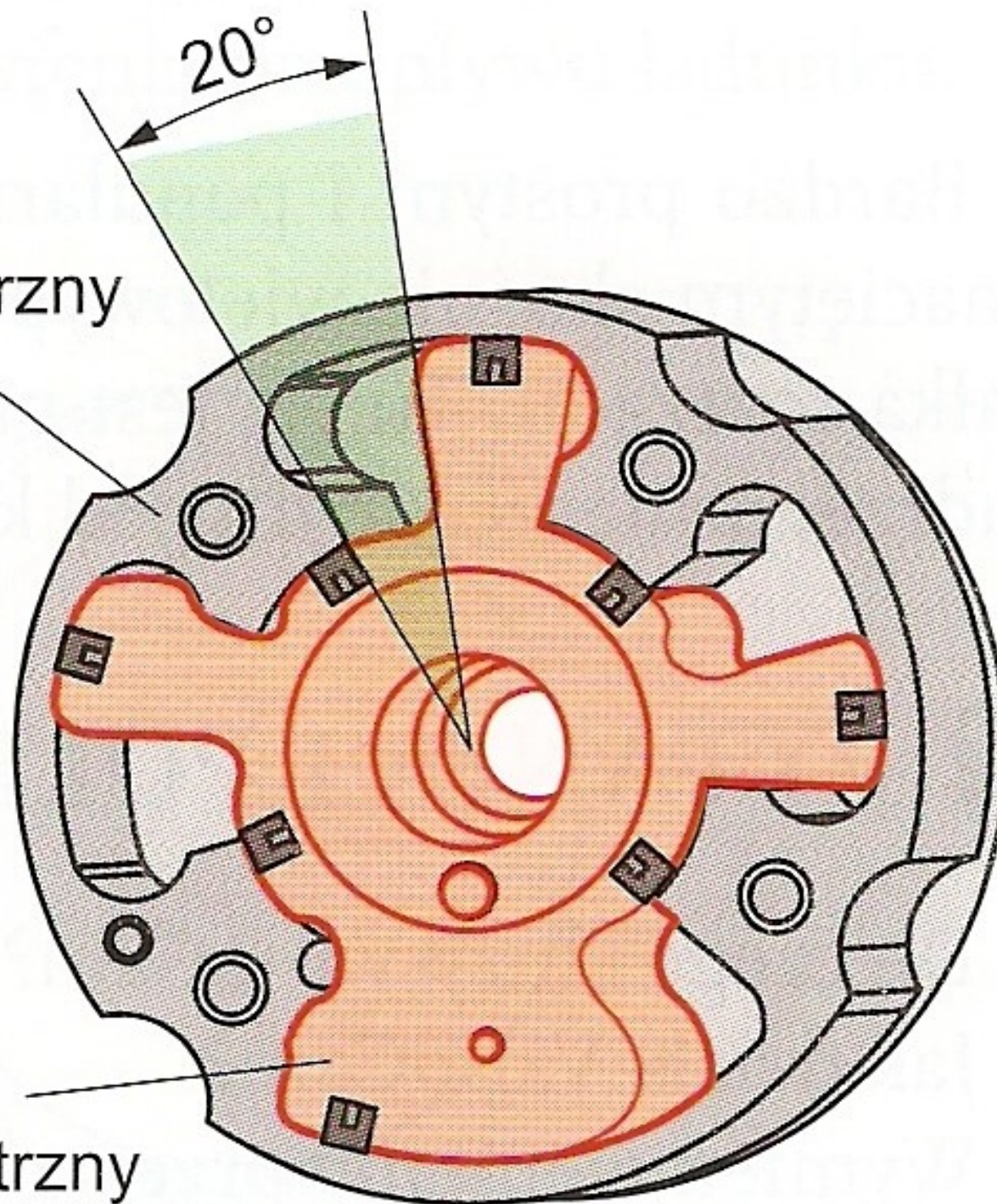

Wirnik
zewnątrzny

Wirnik
wewnętrzny

ZMIENNE WZNIOSY ZAWORÓW

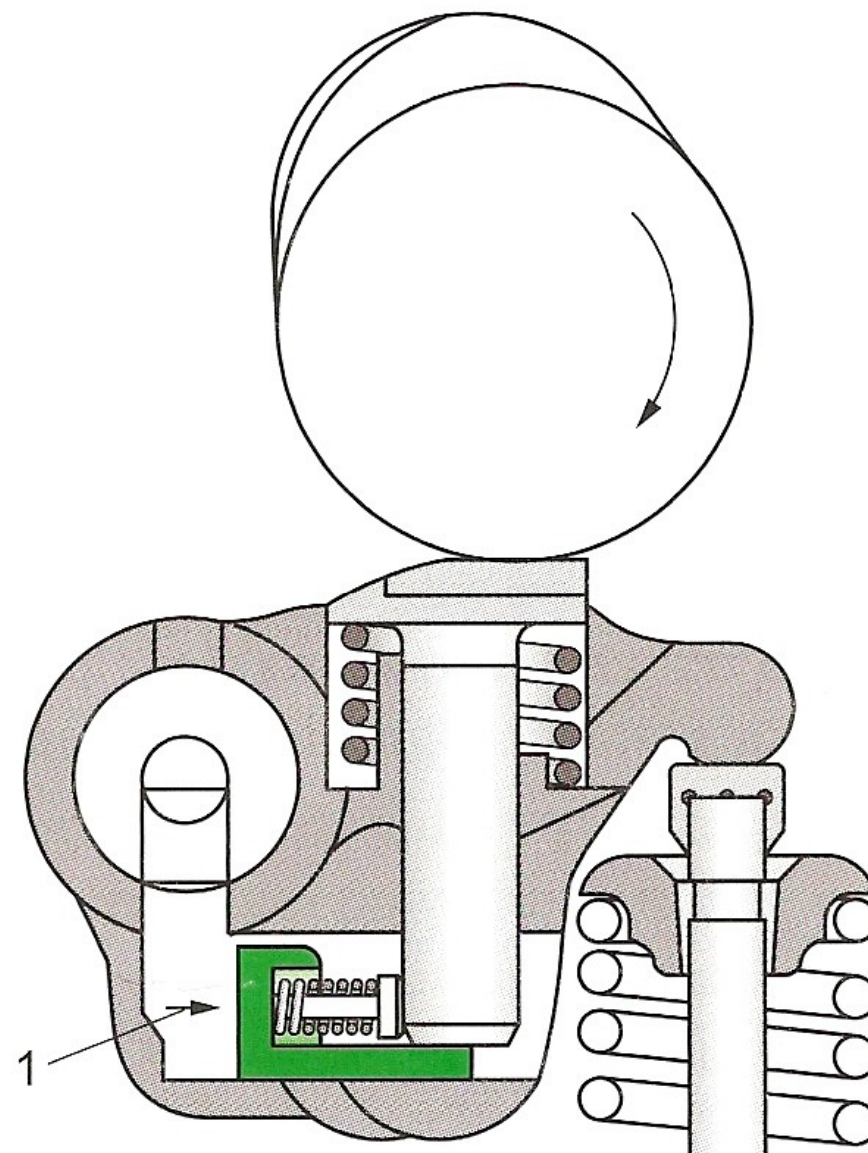
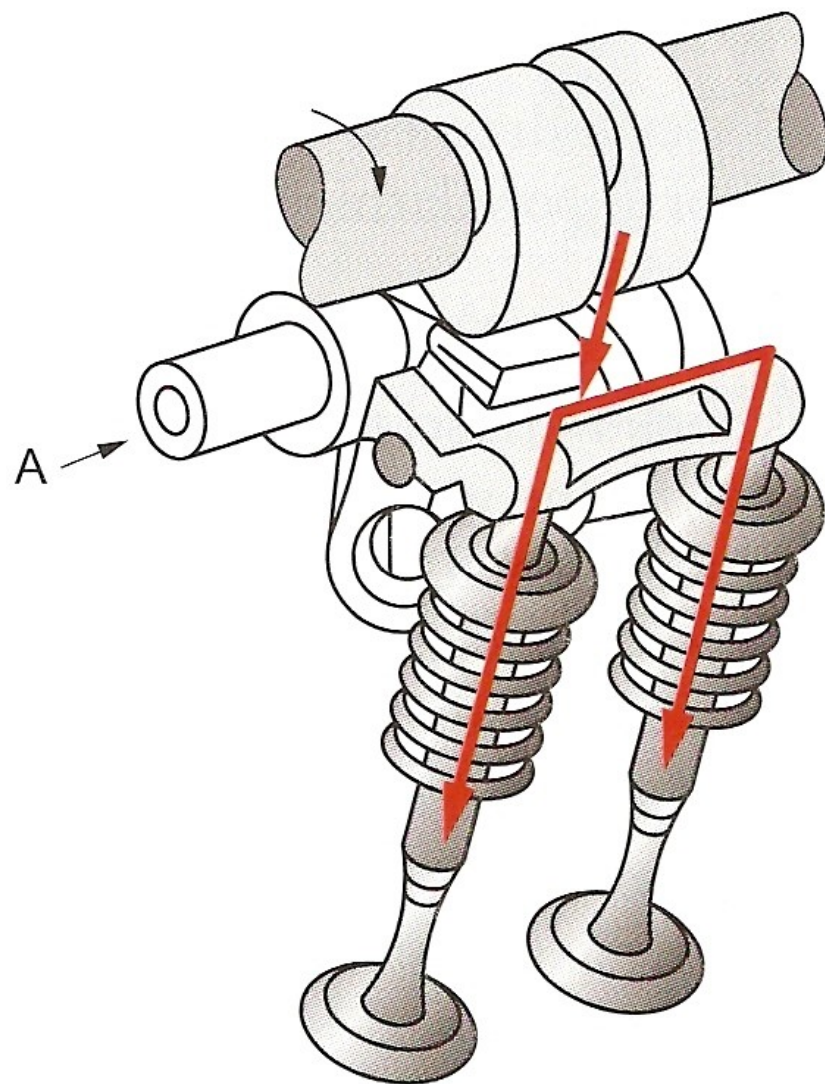

Zadania zmiennych wzniósów

- a) ograniczenie oporów przepływu przy dużych prędkości obrotowych n
- b) regulacja ilości zasysanego ładunku

Dwie krzywki na zawór

- a) jedna krzywka współpracuje z rolką dźwigni przy małej i średniej prędkości obrotowej
- b) druga krzywka jest dołączana przy dużej prędkości obrotowej

Widok A

Krzywki o różnych zarysach

- a) trzy dźwigienki jednostronne uruchamiają dwa zawory, każda dźwigienka sterowana jest osobną krzywką
- pierwotna i wtórna dźwigienka współpracują z krzywkami o małym wzniosie i łagodnym profilu
  - środkowa krzywka ma ostry profil i duży maksymalny wznios

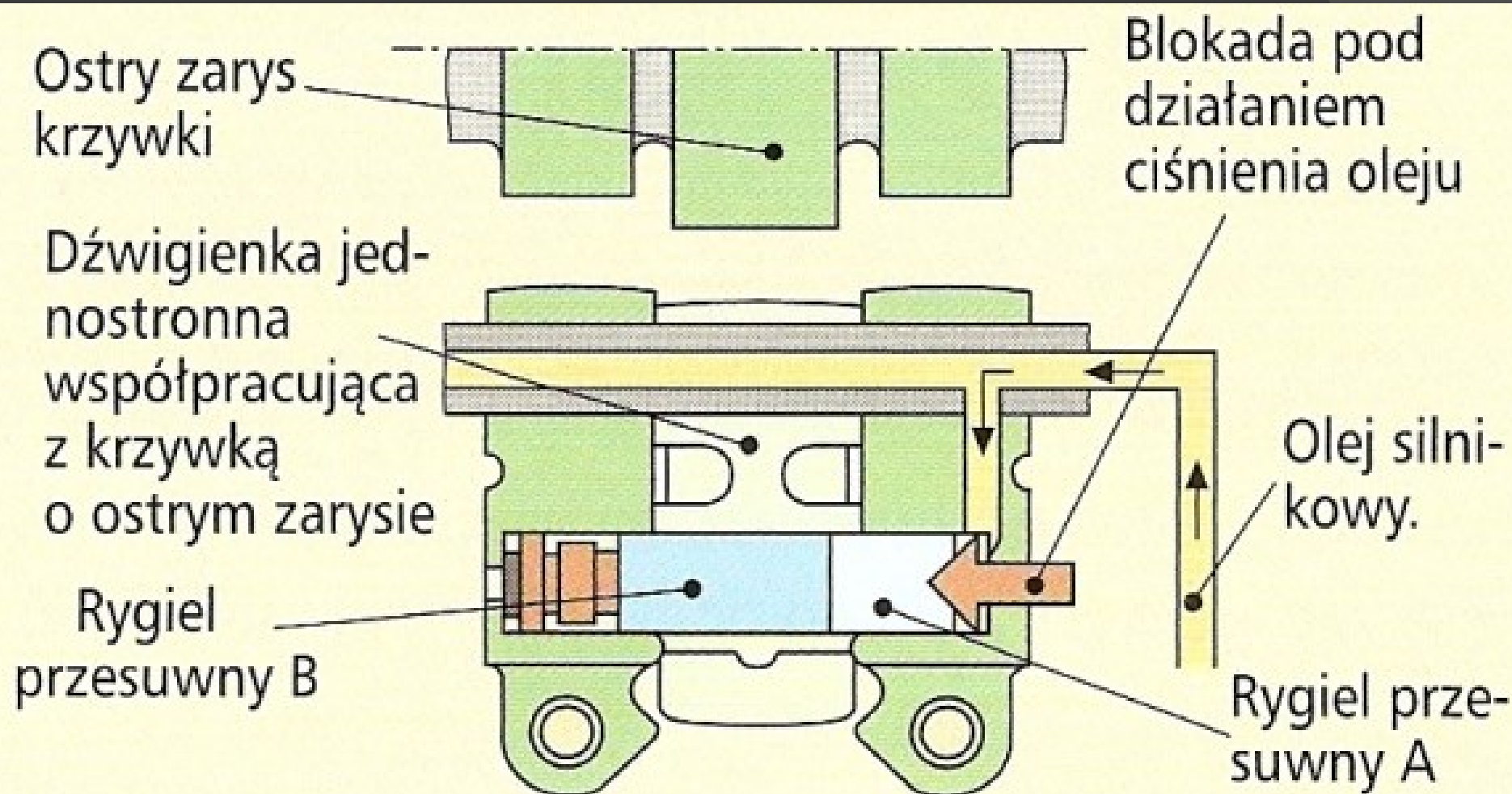
Krzywki o różnych zarysach

b) przy małych prędkościach obrotowych

- środkowa dźwigienka odblokowana przez dźwigienkę podtrzymującą, drga swobodnie nie wykonując żadnej funkcji

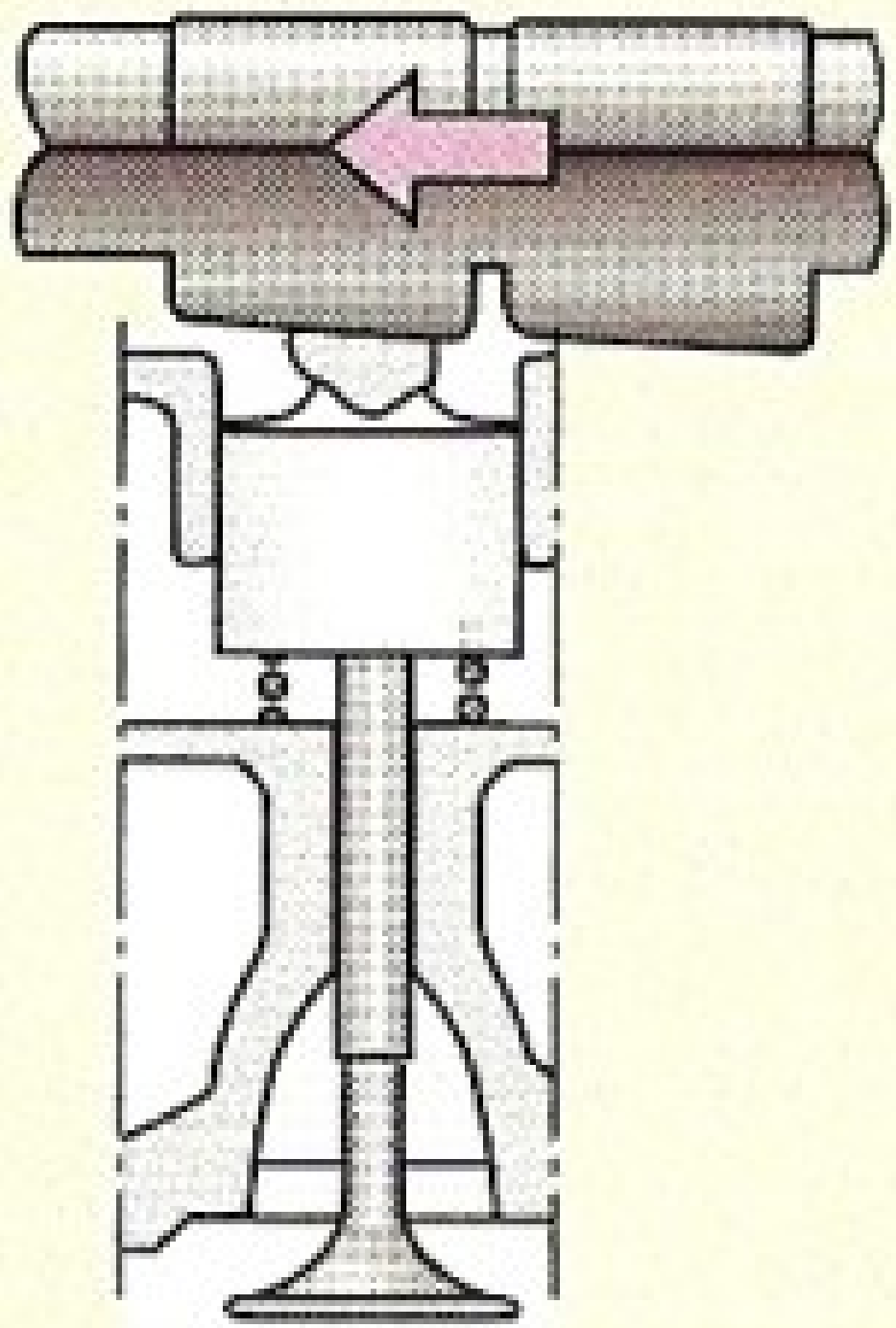
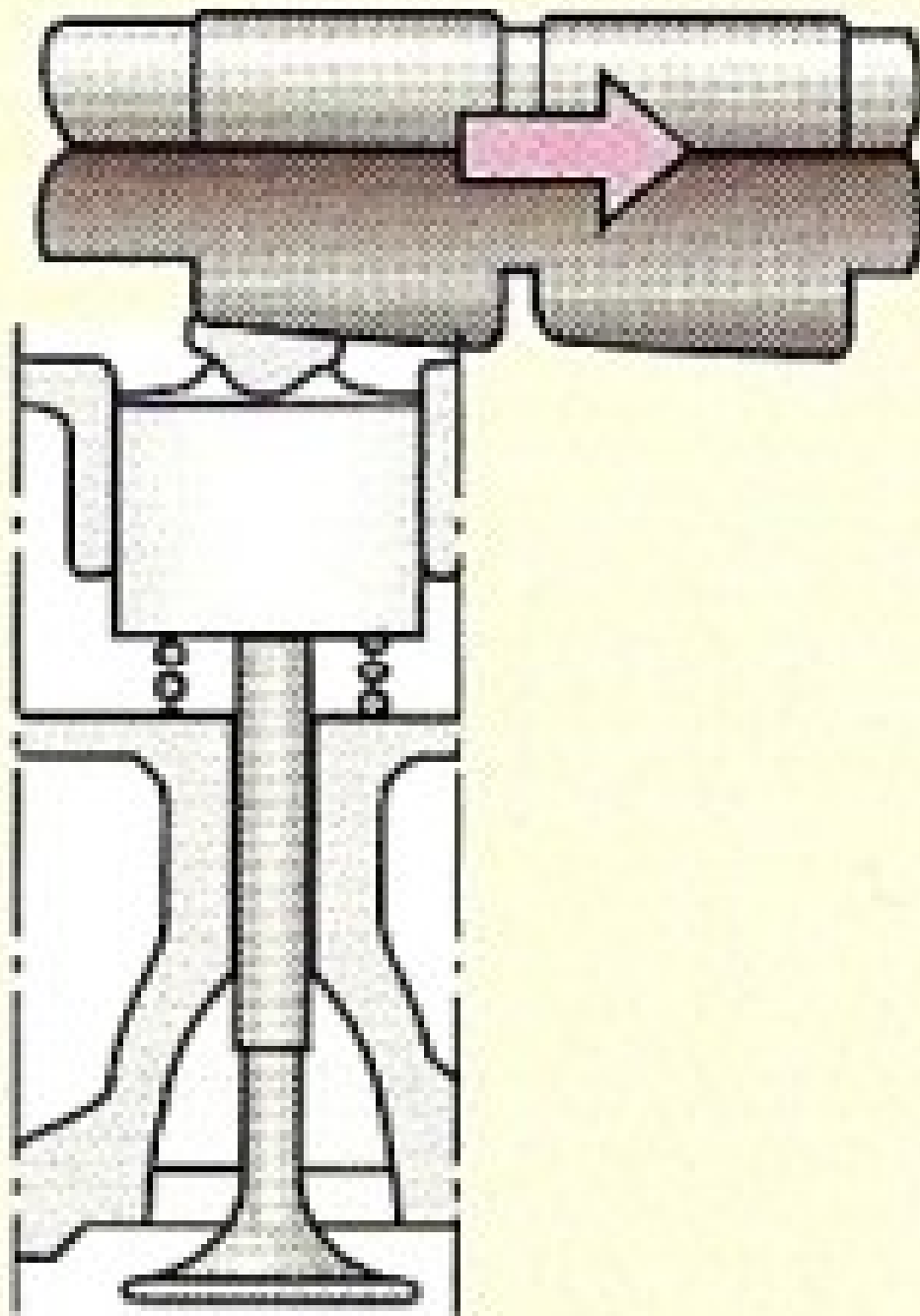
c) przy dużych prędkościach obrotowych

- rygiel blokuje wszystkie dźwigienki, ale tylko środkowa ma kontakt z krzywką

Krzywki progresywne

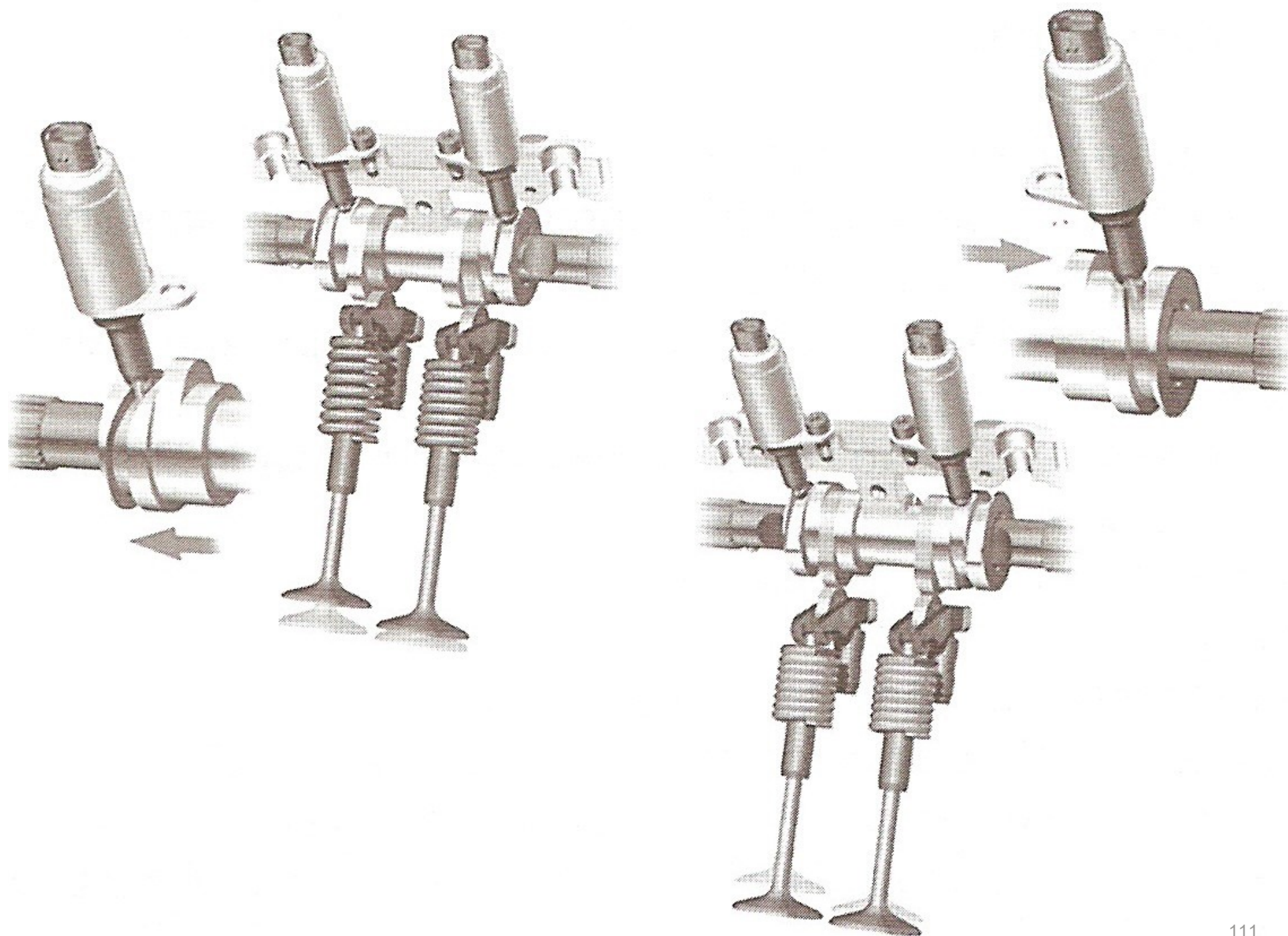
- a) wałek rozrządu z krzywkami o ukośnej powierzchni jest osiowo przesuwany nad popychaczem szklankowym
- b) całkowicie zmienny skok i przekrój otwarcia
- c) ścieranie współpracujących powierzchni
- d) dodatkowa siła obciążająca

Krzywki z dwoma zarysami

- element krzywkowy z dwoma zarysami i dwoma zaworami elektromagnetycznymi

Zawory sterowane elektroniczno-mechanicznie

- a) regulacja zgodnie z fazami rozrządu
- b) niewiele elementów mechanicznych
  - brak wałka rozrządu i jego napędu
- c) niezbyt trwałe
- d) problem doprowadzenia energii do napędu

